RNI No. MAHBIL /2009/31747

सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग एक-ल

वर्ष १२, अंक २५(२)] गुरुवार, एप्रिल ३०, २०२६/वैशाख १०, शके १९४८ [पृष्ठे २७१, किंमत : रुपये १६.००

असाधारण क्रमांक ४९

प्राधिकृत प्रकाशन

(केंद्रीय) औद्योगिक विवाद अधिनियम व मुंबई औद्योगिक संबंध अधिनियम यांखालील (भाग एक, चार-अ, चार-ब आणि चार-क यांमध्ये प्रसिद्ध केलेल्या अधिसूचना, आदेश व निवाडे यांव्यतिरिक्त) अधिसूचना, आदेश व निवाडे.

उद्योग, ऊर्जा, कामगार व खनिकर्म विभाग

मंत्रालय, मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरू चौक,
मुंबई ४०० ०३२, दिनांक ३० एप्रिल २०२६.

अधिसूचना

व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता, २०२०.

क्रमांकः- संकीर्ण-१०२६/प्र.क्र.१४/काम-१०.—व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता, (२०२० चा ३७) याच्या कलम १३३ व कलम १३५ याद्वारे प्रदान केलेल्या अधिकारांचा वापर करून आणि त्याबाबतीत त्यास प्राधिकृत करणाऱ्या इतर सर्व अधिकारांचा वापर करून, आणि श्रमिक पत्रकार (सेवाशर्ती) अधिनियम, १९५५ (१९५५ चा ४५) या अन्वये केलेल्या श्रमिक पत्रकार (सेवाशर्ती) आणि संकीर्ण तरतुदी नियम, १९५७; मोटार वाहतूक कामगार अधिनियम,१९६१ (१९६१ चा २७) या अन्वये केलेल्या मोटार वाहतूक कामगार नियम, १९६२; बिडी व सिगार कामगार (रोजगाराच्या शर्ती) अधिनियम, १९६६ (१९६६ चा ६३) या अन्वये केलेल्या बिडी व सिगार कामगार (रोजगाराच्या शर्ती) नियम, १९६८; कंत्राटी कामगार (विनियमन व निर्मूलन) अधिनियम, १९७० (१९७० चा ३७) या अन्वये केलेल्या कंत्राटी कामगार (विनियमन व निर्मूलन) केंद्रीय नियम, १९७१; विक्री संवर्धन कर्मचारी (सेवाशर्ती) अधिनियम, १९७६(१९७६ चा ११) या अन्वये केलेल्या विक्री संवर्धन कर्मचारी (सेवाशर्ती) नियम, १९७६; आंतरराज्य स्थलांतरित कामगार (रोजगाराचे विनियमन व सेवाशर्ती) अधिनियम,१९७९ (१९७९ चा ३०) या अन्वये केलेल्या आंतरराज्य स्थलांतरित कामगार (रोजगाराचे विनियमन व सेवाशर्ती) केंद्रीय नियम, १९७९; चित्रपट कामगार व चित्रपट रंगभूमी कामगार (रोजगाराचे विनियमन) अधिनियम, १९८१ (१९८१ चा ५०) या अन्वये केलेल्या चित्रपट कामगार व चित्रपट रंगभूमी कामगार (रोजगाराचे विनियमन) नियम, १९८४ आणि इमारत व इतर बांधकाम कामगार (रोजगाराचे विनियमन व सेवाशर्ती) अधिनियम, १९९६ (१९९६ चा २७) या अन्वये केलेल्या इमारत व इतर बांधकाम कामगार (रोजगाराचे विनियमन व सेवाशर्ती) नियम, १९९८, यांचे अधिक्रमण करून त्याद्वारे बाधित होण्याचा संभव असलेल्या सर्व व्यक्तींच्या माहितीसाठी. उक्त संहितेच्या कलम १३३ च्या पोट-कलम (१) व कलम १३५ च्या पोट-कलम (१) यांद्वारे आवश्यक असल्याप्रमाणे, याद्वारे प्रसिद्ध करण्यात येत आहेत; आणि याद्वारे अशी नोटीस देण्यात येत आहे की,

Part I-L Ext. No. 49.indd — 1

महाराष्ट्र शासन राजपत्रामध्ये ही मसुदा अधिसूचना प्रसिद्ध केल्याच्या दिनांकापासून पंचेचाळीस दिवस समाप्त झाल्यानंतर, उक्त प्रारूप, महाराष्ट्र शासनाकडून विचारात घेण्यात येईल.

२. वर नमूद केलेला कालावधी संपण्यापूर्वी, उक्त प्रारुपाच्या बाबतीत कोणत्याही व्यक्तीकडून कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, कामगार भवन, इ ब्लॉक, बांद्रा-कुर्ला संकुल, वांद्रे (पूर्व), मुंबई ४०० ०५१ यांना किंवा mh.labourcodes.rules@gmail.com, या ई मेल वर प्राप्त होतील असे कोणतेही आक्षेप किंवा सूचना, शासनाकडून विचारात घेण्यात येतील.

प्रारुप नियम

प्रकरण - एक

प्रारंभिक

१. संक्षिप्त नाव.-

या नियमांस, महाराष्ट्र व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती (कामगार) नियम, २०२६ असे म्हणावे.

२. व्याख्या.-

(१) या नियमांमध्ये, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ आवश्यक नसेल तर,-

(क) "अपिलीय अधिकारी" याच अर्थ, कलम ४ अन्वये महाराष्ट्र शासनाने अधिसूचित केलेला अधिकारी, असा आहे;

(ख) "मंडळ" याचा अर्थ,संहितेच्या कलम १७ अन्वये गठीत केलेले महाराष्ट्र व्यावसायिक सुरक्षा व आरोग्य सल्लागार मंडळ, असा आहे;

(ग) "केंद्रीय कामगार संहिता" याचा अर्थ, व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता, २०२०; सामाजिक सुरक्षा संहिता,२०२०; औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० व वेतन संहिता, २०१९, असा आहे;

(घ) "संहिता" याचा अर्थ, व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता, २०२० (२०२० चा २७), असा आहे;

(ङ) “कुटुंब” ही संज्ञा, जेव्हा कामगारांच्या संबंधात वापरली जाते तेव्हा, कुटुंब याचा अर्थ,-

(एक) वैवाहीक जोडीदार;

(दोन) जी कामगारावर अवलंबून आहेत आणि ज्यांची वयाची अठरा वर्षे पूर्ण झालेली नाहीत अशी कामगाराच्या दत्तक मुलांसह अन्य मुले; आणि

(तीन) अशा कामगारावर अवलंबून असलेले त्याचे आजी-आजोबा, आई-वडील (महिला कामगाराचे सासू व सासरे यांसह) विधवा मुलगी व विधवा बहीण,

असा आहे.

स्पष्टीकरण.- या खंडाच्या प्रयोजनार्थ, जे अवलंबित त्या त्या वेळी सर्व स्रोतांमधून दरवर्षी रुपये पाच लाख रुपयांपेक्षा अधिक उत्पन्न मिळवतात असे अवलंबित, कुटुंबाच्या व्याख्येमधून वगळण्यात येतील.

(चार) कोणत्याही शारीरिक किंवा मानसिक अपसामान्यतेच्या किंवा इजा या कारणावरून विकलांग झाली असेल किंवा विकलांगता चालू राहील तोपर्यंत कामगाराच्या मिळकतीवर पूर्णपणे अवलंबित असलेले एखादे बालक;

(च) "नमुने" याचा अर्थ, या नियमांस जोडलेले नमुने, असा आहे;

(छ) "शासन" किंवा "राज्य शासन" याचा अर्थ, महाराष्ट्र शासन, असा आहे;

(ज) "व्यवस्थापक" याचा अर्थ, या संहितेच्या प्रयोजनार्थ, आस्थापनेच्या कामाकरिता नियोक्त्यास किंवा भोगवटादारास जबाबदार असलेली व्यक्ती, असा आहे;

(झ) "पोर्टल" याचा अर्थ,राज्य शासनाचे पोर्टल, असा आहे;

(त्र) "तिमाही" याचा अर्थ, १ जानेवारी, १ एप्रिल, १ जुलै किंवा १ ऑक्टोबर रोजी सुरू होणारा लागोपाठच्या तीन महिन्यांचा कालावधी, असा आहे;

(ट) "नोंदणी अधिकारी" याचा अर्थ,या नियमांच्या प्रयोजनार्थ, राज्याद्वारे कामगार आयुक्तालयाच्या अधिपत्याखाली नोंदणी अधिकारी म्हणून नियुक्त केलेला अधिकारी,असा आहे;

(ठ) "कलम" याचा अर्थ, संहितेचे कलम, असा आहे;

(ड) "वर्ष" याचा अर्थ, कोणत्याही वर्षांमधील १ जानेवारीपासून सुरू होणारा बारा महिन्यांचा कालावधी,असा आहे.

(२) या नियमांमध्ये वापरलेले आणि व्याख्येत नमूद न केलेले, परंतु संहितेमध्ये व्याख्या केलेले शब्द व संज्ञा यांना, संहितेमध्ये अनुक्रमे जे अर्थ नेमून दिलेले असतील तेच अर्थ असतील.

प्रकरण-दोन

नोंदणी

३. कलम ३ अन्वये नोंदणीसाठी अर्ज.-

(१) (एक) यापूर्वी नोंदणी न केलेले इमारत व इतर बांधकाम कामगार आस्थापना,चित्रपट कामगार (दृकश्राव्य कार्य), मोटार वाहतूक कामगार, रोप मळा, कंत्राटी कामगार आणि अन्य कोणतीही आस्थापना (कारखाना, खनिकर्म आणि लहान बंदरे यांव्यतिरिक्त) यांची नोंदणी करण्याची मागणी करणारा नियोक्ता, नोंदणी करण्याची मागणी केलेली आस्थापना ज्या क्षेत्रामध्ये स्थित असेल त्या क्षेत्राच्या नोंदणी अधिकाऱ्याकडे उक्त नमुन्यामध्ये नमूद केल्यानुसार आस्थापनेचा संपूर्ण तपशील आणि आस्थापनेच्या नोंदणीशी संबंधित कागदपत्रे, नियोक्ताच्या (नियोक्त्यांच्या) ओळखपत्राचा पुरावा आणि नियोक्त्याचा (नियोक्त्यांच्या) पत्ता इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात दाखल करील. उक्त नमुन्यावर पोर्टलवर डिजिटल पद्धतीने स्वाक्षरी करण्यात येईल. अर्जात सादर केलेल्या सर्व माहितीच्या सत्यतेकरिता अर्जदार जबाबदार असेल.

(दोन) प्रत्येक अर्जासोबत, आस्थापनेच्या मुख्य कार्यामध्ये कंत्राटी कामगार कामावर ठेवलेले नसल्याबद्दलच्या बाबीशी संबंधित असणारे नियोक्त्याने किंवा भोगवटादाराने किंवा मालकाने यथोचितरीत्या स्वाक्षरी केलेले आस्थापनेच्या नाममुद्रित पत्रावरील **जोडपत्र-अ** मधील हमीपत्र जोडण्यात येईल.

(तीन) नोंदणीच्या प्रत्येक ऑनलाइन अर्जासोबत,-

(क) जोडपत्र-ब मधील स्वयं- घोषणापत्र;

(ख) जोडपत्र-क मधील स्वयं- साक्षांकन घोषणापत्र,जोडण्यात येईल.

(चार) आयकर अधिनियम, १९६१ अन्वये नियत वाटप केलेला अर्जदाराचा स्थायी खाते क्रमांक (PAN) किंवा आस्थापनेचा कर वजावट खाते क्रमांक (TAN) अथवा त्या त्या वेळी अंमलात असलेल्या अन्य कोणत्याही कायद्यान्वये आस्थापनेला नियत वाटप केलेला अन्य कोणताही विशिष्ट क्रमांक किंवा नमुन्यामध्ये सादर केलेला इतर कोणताही तपशील, ऑनलाइन पद्धतीने तपासता येईल.

(२) नोंदणी शुल्क:- (एक) या नियमान्वये नोंदणी प्रमाणपत्र देण्यासाठी ई-पेमेंटद्वारे प्रदान करावयाचे शुल्क, पुढील तक्त्यामध्ये दिल्याप्रमाणे असेल:-

तक्ता

अ. क्र.	कोणत्याही एके दिवशी आस्थापनेमध्ये प्रस्तावित नियुक्त कर्मचाऱ्यांची संख्या	शुल्क
(१)	(२)	(३)
१	५० पर्यंत	रु.५००/-
२	५१ ते १००	रु.१,०००/-
३	१०१ ते ३००	रु.५,०००/-

४	३०१ व त्या वरील	रु.१०,०००/-

(दोन) विलंब शुल्क:- जेव्हा एखाद्या नियोक्त्याने, कलम ३ च्या पोट -कलम (१) अन्वये आवश्यक असल्याप्रमाणे, नोंदणीसाठी ६० दिवसांच्या आत त्याचा अर्ज सादर केला नसेल तर त्या बाबतीत, तो, पुढील तक्त्यामध्ये दिल्याप्रमाणे विलंब शुल्कासह नोंदणीसाठी अर्ज सादर करील:-

तक्ता

अ. क्र.	विलंबाचा कालावधी	शुल्काची टक्केवारी
(१)	(२)	(३)
१	३० दिवसांपर्यंत	२५ %
२	६० दिवसांपर्यंत	५० %
३	९० दिवसांपर्यंत	७५ %
४	९१ दिवस व त्याहून अधिक	१०० %

(३) (एक) जर अर्ज सर्व बाबतीत परिपूर्ण असेल तर, तात्काळ, परंतु, असा परिपूर्ण अर्ज सादर केल्याच्या तारखेपासून सात कामकाजाच्या दिवसांपेक्षा विलंबाने नसेल अशा कालावधीत **नमुना-दोन** मध्ये इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात नोंदणी प्रमाणपत्र देण्यात येईल, त्यात कसूर केल्यास, अशा

आस्थापनेची नोंदणी करण्यात आली असल्याचे मानण्यात येईल आणि नोंदणी प्रमाणपत्र स्वयंचलितपणे निर्गमित करण्यात येईल:

परंतु, अपवादात्मक परिस्थितीत, राज्य शासन, अधिसूचनेद्वारे, अशा कालावधीसाठी त्यामध्ये विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे, राज्यातील संपूर्ण किंवा काही भागातील आस्थापना किंवा आस्थापना वर्ग याबाबतीत, इलेक्ट्रॉनिक नोंदणीची आवश्यकता शिथिल करू शकते आणि अशा प्रकारे तरतूद केलेल्या **नमुना-एक** मध्ये अर्ज करण्यास परवानगी देऊ शकते.

(दोन) नोंदणी प्रमाणपत्र हस्तांतरणयोग्य असणार नाही आणि नोंदणी प्रमाणपत्राची प्रत, आस्थापनेच्या आवारामध्ये इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात एखाद्या दर्शनी जागेवर आणि उपलब्ध असल्यास अधिकृत संकेतस्थळावर टाकण्यात येईल.

(४) संहितेखालील नोंदणी अधिकारी, पोट-नियम (१) च्या आवश्यकतांचे पालन करण्यास कसूर केलेल्या नियोक्त्यास निदेश देऊ शकेल, नियोक्ता अशा निदेशात नमूद केलेल्या मुदतीत, अशा आवश्यकतांचे पालन करील आणि असा नियोक्ता, त्यानंतर, अधिकाऱ्याने त्याबाबतीत, दिलेल्या निर्देशांचे पालन करील.

(५) आस्थापनेच्या नोंदणीवेळी अंमलात असलेल्या इमारत व इतर बांधकाम कामगार (रोजगाराचे विनियमन व सेवाशर्ती) अधिनियम,१९९६, आंतरराज्य स्थलांतरित कामगार (रोजगाराचे विनियमन व सेवाशर्ती) अधिनियम, १९७९, बिडी व सिगारेट कामगार (रोजगाराचे विनियमन) अधिनियम, १९५६, मोटार वाहतूक कामगार अधिनियम, १९६१ व कंत्राटी कामगार (विनियमन व निर्मूलन) अधिनियम, १९७० या अन्वये आधीच नोंदणी केलेल्या आस्थापनेच्या बाबतीत, नियोक्ता, ज्या तारखेस नियम अंमलात आला असेल त्या तारखेपासून सहा महिन्यांच्या आत, नोंदणीकरिता इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात पोर्टलवर अर्ज सादर करील.

(६) नियोक्ता,संहितेच्या किंवा नियमांच्या किंवा विनियमांच्या, किंवा यथास्थिति, त्याखाली केलेल्या योजनेच्या संबंधात त्याने तयार केलेल्या किंवा पूर्ण केलेल्या सर्व दस्तऐवजांवर आणि संबंधित कार्यालयाशी केलेल्या सर्व पत्रव्यवहारांमध्ये नोंदणी क्रमांक नमूद करील.

(७) मालकी हक्कातील, व्यवस्थापनातील किंवा विनिर्दिष्ट केलेल्या पोर्टलवर सादर केलेल्या नोंदणी नमुन्यामध्ये भरलेल्या कोणत्याही तपशिलातील कोणताही बदल, असा बदल केल्याच्या तारखेपासून तीस दिवसांच्या आत, नियोक्त्याकडून पोर्टलवर अद्ययावत करण्यात येईल.

(८) ज्याला या संहितेच्या तरतुदी लागू होतात आणि ज्याची व्यावसायिक कार्ये बंद होण्याच्या प्रक्रियेत आहेत अशा आस्थापनेचा नियोक्ता, केंद्रीय कामगार संहिता आणि त्याखाली केलेले नियम या अन्वये प्रदेय असलेल्या सर्व देय रकमा प्रदान केल्याचा परिपूर्ण तपशील दिल्यानंतर, नोंदणी रद्द करण्यासाठी ऑनलाईन अर्ज करू शकेल:

परंतु, भोगवटादाराने, केंद्रीय कामगार संहितेन्वये किंवा नोंदणी रद्द करतेवेळी लागू असलेल्या या कायद्यानुसार अंमलात असलेल्या राज्य कामगार कायद्यान्वये सर्व वैधानिक विवरणे सादर केल्याशिवाय, सर्व वैधानिक देय रकमा प्रदान केल्याशिवाय आणि तशा अर्थाचे स्वयंप्रमाणपत्र अर्जासोबत सादर केल्याशिवाय, नोंदणी प्रमाणपत्र रद्द करण्याचा असा कोणताही अर्ज, दाखल करून घेण्यात येणार नाही.

(९) नोंदणी अधिकारी, ज्या आस्थापनेच्या संबंधात त्याच्याकडून नोंदणी प्रमाणपत्रे निर्गमित करण्यात आलेली असतील त्या आस्थापनेचा तपशील दर्शविणारी, आस्थापनेची नोंदवही **नमुना तीन** मध्ये इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात जतन करील.

(१०) कोणतीही नोंदणी चुकीची माहिती देऊन मिळविली असेल तर, ती रद्द करण्यास पात्र असेल परंतु, त्या आस्थापनेला नोंदणी प्रमाणपत्र रद्द का करू नये म्हणून, इलेक्ट्रॉनिक किंवा नोंदणीकृत डाकेने किंवा शीघ्र डाकेने कारणे दाखवा नोटीस देऊन ३० दिवसांच्या आत म्हणणे मांडण्याची संधी दिली जाईल.

४. कलम ५ अन्वये आस्थापना सुरू करण्याची व बंद करण्याची सूचना- नियोक्ता, आस्थापना सुरू करण्यात आल्यापासून तीस दिवसांच्या आत, ज्या क्षेत्रात प्रस्तावित आस्थापना किंवा यथास्थिती आहे त्या क्षेत्रातील अधिकारक्षेत्र असलेल्या निरीक्षक-सह-सुविधाकारास व काम सुरु करावयाचे आहे, प्रारंभ केल्याचा प्रत्यक्ष दिनांक, काम पूर्ण केल्याचा दिनांक आणि यथास्थिति आस्थापना बंद केल्याचा प्रत्यक्ष दिनांक **नमुना-चार** मध्ये इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात, कळवील आणि कर्मचारी भविष्यनिर्वाह निधी संघटनेच्या (इ पी एफ ओ) व कर्मचारी राज्यविमा महामंडळाच्या (इ एस आय सी) आस्थापनामध्ये नोकरीस असलेल्या कामगारांना **नमुना-चार** मध्ये आपोआप (स्वयंचलितपणे) पाठवण्यात येईल.

प्रकरण-तीन

नियोक्ता व कर्मचारी यांची कर्तव्ये

५. कलम ६ च्या पोट-कलम (१) च्या खंड (ग) खालील कर्मचाऱ्यांची वार्षिक आरोग्य तपासणी करणे. इमारत व इतर बांधकामविषयक काम, सिनेमा काम (दृक-श्राव्य कार्य),मोटार परिवहन काम, लागवड व बिडी व सिगार काम करणाऱ्या प्रत्येक आस्थापनेचा नियोक्ता कर्मचाऱ्याची नियुक्ती झाल्यापासून तीस दिवसांत आणि त्यानंतर दर वर्षी प्रत्येक कर्मचाऱ्यांची मोफत वैद्यकीय तपासणी करील. अनुक्रमे **नमुना-पाच** व **नमुना- सहा** मधील प्रपत्रानुसार अर्हताप्राप्त वैद्यकीय अधिकाऱ्यामार्फत वैद्यकीय तपासणी करण्यात येईल. अर्हताप्राप्त वैद्यकीय अधिकाऱ्याकडून संबंधित नियोक्त्यास वैद्यकीय प्रमाणपत्र सादर करण्यात येईल, आणि जेव्हा मागणी करण्यात येईल तेव्हा, निरीक्षक-सह-सुविधाकारास ते सादर करण्यात येईल.

६. कलम ६ च्या पोट-कलम (१) च्या खंड (च) खालील कर्मचाऱ्याचे नियुक्तीचे पत्र.- कर्मचाऱ्याला, **नमुना-सात** मधील नियुक्तीपत्र देण्यात आल्याशिवाय, त्याला कोणत्याही आस्थापनेत कामावर ठेवण्यात येणार नाही:

परंतु, ज्या कर्मचाऱ्याला आवश्यक तपशील अंतर्भूत असणारे नियुक्तीपत्र देण्यात आलेले नाही त्या कर्मचाऱ्याला, हे नियम अंमलात आल्यापासून तीन महिन्यांच्या आत नियुक्तीपत्र देण्यात येईल.

७. कलम ११ व कलम १२ अन्वये अपघात व धोकादायक घटना व विवक्षित आजार याची सूचना आणि कलम १४ अन्वये उपचारात्मक कृती-

(१) कारखाना व लघु बंदरे वगळता, अन्य कोणत्याही आस्थापनेमध्ये कोणत्याही ठिकाणी, ज्याचे पर्यावसन कोणत्याही व्यक्तीच्या मृत्यूमध्ये झाले असेल असा अपघात, धोकादायक घटना घडली असेल व विवक्षित आजार असेल त्या बाबतीत, त्या आस्थापनेचा नियोक्ता किंवा भोगवटादार किंवा व्यवस्थापक, बारा तासांच्या आत, **नमुना-आठ** मधील त्याची सूचना इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात, मुख्य निरीक्षक-सह-सुविधाकारास व निरीक्षक-सह-सुविधाकारास आणि जिल्हादंडाधिकाऱ्यास किंवा उपविभागीय अधिकाऱ्यास व नजीकच्या पोलीस ठाण्याच्या अंमलदार अधिकाऱ्यास आणि जखमी झालेल्या किंवा मयत झालेल्या व्यक्तीच्या कुटुंबातील सदस्यांना किंवा नातेवाईकांना तात्काळ पाठवील आणि त्याची माहिती, दूरध्वनीद्वारे किंवा विशेष संदेश वाहकाद्वारे, इलेक्ट्रॉनिक मेलने (ई-मेलने) किंवा लघुसंदेश सेवेद्वारे (एसएमएस) देईल:

परंतु, जर अपघाताच्या किंवा धोकादायक घटनेच्या बाबतीत, आस्थापनेचा नियोक्ता किंवा भोगवटादार किंवा व्यवस्थापक यांच्याकडून नोटीस व अहवाल पाठवण्यात आल्यानंतर, अशा अपघातामुळे किंवा धोकादायक घटनेमुळे कोणत्याही व्यक्तीचा मृत्यू घडून आला असेल तर, नियोक्ता किंवा भोगवटादार किंवा व्यवस्थापक प्राधिकाऱ्यांना तात्काळ नोटीस पाठवील आणि पुष्टी दिलेली ही माहिती, मृत्यू झाल्यापासून बारा तासांच्या आत, लेखी स्वरुपात कळवील.

(२) कारखाना व लघु बंदरे वगळता, अन्य कोणत्याही आस्थापनेमध्ये कोणत्याही ठिकाणी, ज्याचे पर्यावसन कोणत्याही व्यक्तीस शारीरिक इजा (प्राणघातक नसलेली) होण्यामध्ये झालेली असेल आणि त्या कारणामुळे इजा झालेल्या व्यक्तीस अपघात घडल्याच्या लगत नंतरच्या ४८ तासाच्या किंवा त्यापेक्षा अधिक कालावधीकरिता काम करण्यास प्रतिबंध झाला असेल असा अपघात किंवा धोकादायक घटना घडली असेल त्या बाबतीत, त्या आस्थापनेचा नियोक्ता किंवा भोगवटादार किंवा

व्यवस्थापक, अठ्ठेचाळीस तास पूर्ण झाल्यानंतर बारा तासांच्या आत, **नमुना-आठ** मधील त्याची सूचना इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात, निरीक्षक-सह-सुविधाकारास तात्काळ पाठवील:

परंतु, जर वर निर्दिष्ट केलेल्या अठ्ठेचाळीस तासांसाठी किंवा त्याहून अधिक तासांसाठी काम करण्यापासून अक्षम ठरल्याचा कालावधी, अपघात, किंवा धोकादायक घटना घडल्याच्या लगतनंतर घडला नसेल, परंतु त्यानंतर एकापेक्षा अधिकवेळा अक्षमता घडली असेल तर, जेव्हा अपघातामुळे किंवा धोकादायक घटनेमुळे काम करण्यापासून अक्षम ठरल्याचा प्रत्यक्ष एकूण कालावधी बारा तास इतका असेल तेव्हा, त्या वेळेपासून चोवीस तासांच्या आत, विनिर्दिष्ट केलेला अहवाल, **नमुना-आठ** मध्ये निरीक्षक-सह-सुविधाकारास पाठविण्यात येईल.

(३) कलम १४ अन्वये कर्मचाऱ्यांच्या सुरक्षेस व आरोग्यास नजीकच्या काळात धोका अस्तित्वात असल्यासंबंधी कर्मचाऱ्याकडून माहिती मिळाल्यावर, आस्थापनेचा नियोक्ता किंवा भोगवटादार किंवा व्यवस्थापक, या संबंधात तात्काळ उपयोजनात्मक कारवाई करील. आस्थापनेचा नियोक्ता किंवा भोगवटादार किंवा व्यवस्थापक,मग त्याची खात्री पटलेली असो किंवा नसो, केलेल्या अशा कारवाईचा अहवाल, इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात किंवा नोंदणीकृत डाकेने किंवा शीघ्र डाकेने तात्काळ निरीक्षक-सह-सुविधाकारास पाठवील.

(४) (एक) ज्या ठिकाणी संहितेच्या तिसऱ्या अनुसूची खालील अधिसूचित केलेला कोणताही रोग आढळल्यास, आस्थापनेचा नियोक्ता किंवा भोगवटादार किंवा व्यवस्थापकाद्वारे निरीक्षक-सह-सुविधाकारास किंवा मुख्य निरीक्षक-सह-सुविधाकारास

पुढील नमुन्यातील नोटीस इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात पाठविण्यात येईल.

रोगाची नोटीस

१. नियोक्ता किंवा भोगवटादार किंवा व्यवस्थापकाचे नाव व पत्ता

२. आस्थापनेचे नाव व पत्ता

३. आस्थापनेचे स्वरूप:

४. रुग्णाचा तपशील:

(क) रुग्णाचे नाव:

(ख) रुग्णाचा कामगार क्रमांक:

(ग) रुग्णाचा पत्ता:

(घ) रुग्णाचा नेमका व्यवसाय:

५. ज्या रोगाने रुग्ण पीडित झाला आहे त्या रोगाचे नाव:

६. रोगनिदान झाल्याचा दिनांक:

७. वैद्यक व्यवसायीचा तपशील:

८. हे प्रकरण वैद्यकीय अधिकाऱ्याला कळविण्यात आले आहे का:

दिनांक:_____नियोक्ता किंवा भोगवटादार किंवा व्यवस्थापकाची स्वाक्षरी.

(दोन) जर कोणताही अर्हताप्राप्त वैद्यक व्यवसायी एखाद्या अशा व्यक्तीवर उपचार करत असेल जी एखाद्या आस्थापनेत कार्यरत आहे किंवा पूर्वी कार्यरत होती आणि जी व्यक्ती, अर्हताप्राप्त वैद्यक व्यवसायीच्या मते किंवा संहितेच्या तिसऱ्या अनुसूचीत नमूद केलेल्या आजारांपैकी कोणत्याही आजाराने ग्रस्त आहे, असे वाटल्यास, अर्हताप्राप्त वैद्यक व्यवसायीक विलंब न लावता मुख्यनिरीक्षक-सह-सुविधाकारास लेखी स्वरूपात तसा अहवाल कळवील,

ज्यात पुढील बाबी नमूद असतील -

क) रुग्णाचे नाव आणि पत्रव्यवहाराचा पूर्ण पत्ता

ख) ज्या आजाराने तो रुग्ण ग्रस्त आहे असे त्यास वाटते तो आजार, आणि

ग) रुग्ण ज्या आस्थापनेत कार्यरत आहे, किंवा शेवटी कार्यरत होता, त्या आस्थापनेचे नाव व पत्ता:

प्रकरण-चार

व्यावसायिक सुरक्षा व आरोग्य सल्लागार मंडळ

८. कलम १७ खालील राज्य व्यावसायिक सुरक्षा व आरोग्य सल्लागार मंडळ.-

(१) मंडळाची रचना:- महाराष्ट्र व्यावसायिक सुरक्षा व आरोग्य सल्लागार मंडळामध्ये पुढील सदस्यांचा समावेश असेल, जसे की:-

(क)	महाराष्ट्र शासनाच्या कामगार विभागाचे अपर मुख्य सचिव किंवा प्रधान सचिव किंवा सचिव-	पदसिद्ध -अध्यक्ष;
(ख)	महाराष्ट्र शासनाचे कामगार आयुक्त-	पदसिद्ध -सदस्य;
(ग)	महाराष्ट्र शासनाचे मुख्य निरीक्षक-सह-सुविधाकार -	पदसिद्ध -सदस्य;
(घ)	सचिव- नि- मुख्यकार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र इमारत व इतर बांधकाम कामगार कल्याणमंडळ-	पदसिद्ध सदस्य;
(ङ)	महासंचालक, कर्मचारी राज्य विमा महामंडळ याचा प्रतिनिधी-	पदसिद्ध -सदस्य;
(च)	संचालक, आरोग्यसेवा, महाराष्ट्र शासन	पदसिद्ध -सदस्य;
(छ)	नियोक्त्यांचे पाच प्रतिनिधी (बांधकाम व्यावसायिक किंवा विकासक यांचा एक प्रतिनिधी)-	सदस्य;

(ज)	कर्मचाऱ्यांचे पाच प्रतिनिधी (बांधकाम कामगारांचा एक प्रतिनिधी) -	सदस्य;
(झ)	ज्या बाबींकरिता मानके, नियम, धोरणे तयार करण्यात येत आहेत त्या बाबींशी सहयोगी असलेल्या व्यावसायिक संस्थेचा प्रतिनिधी-	सदस्य;
(ञ)	व्यावसायिक सुरक्षा व आरोग्य या क्षेत्राशी संबंधित असलेली विख्यात व्यक्ती, किंवा विख्यात संशोधन संस्थांमधील किंवा इतर तत्सम ज्ञान शाखेतील प्रतिनिधी-	सदस्य;
(ट)	महाराष्ट्र शासनाच्या कामगार विभागाचे सह सचिव किंवा उप सचिव-	पदसिद्ध सदस्य-सचिव.

(२) अशासकीय सदस्य पोट-नियम (१) च्या खंड (छ), (ज), (झ) व (ञ) यांमध्ये विनिर्दिष्ट केलेले राज्य मंडळाचे सदस्य, राज्य शासनाकडून नामनिर्देशित करण्यात येतील. अशासकीय सदस्यांचा पदावधी, तीन वर्षे इतका असेल.

(३) मंडळाच्या बैठका व गणपूर्ती:-

(क) अध्यक्षांनी निश्चित केलेल्या ठिकाणी आणि नमुद वेळी मंडळाची, किमान तीन महिन्यांमधून एकदा बैठक होईल किंवा आवश्यक असेल त्याप्रमाणे अनेक वेळा बैठक घेता येईल:

परंतु, अध्यक्ष, मंडळाच्या एक-तृतीयांशपेक्षा कमी नसतील अशा सदस्यांकडून लेखी मागणी प्राप्त झाल्यापासून कामकाजाच्या पंधरा दिवसांच्या आत, त्याची विशेष बैठक बोलावील.

(ख) नियोक्त्यांचे व कर्मचाऱ्यांचे प्रतिनिधित्व करणारा प्रत्येकी किमान एक सदस्य उपस्थित असेल आणि किमान दोन-तृतीयांश सदस्य उपस्थित असल्याशिवाय, कोणत्याही बैठकीत कोणतेही कामकाज करण्यात येणार नाही:

परंतु, जर कोणत्याही बैठकीत, दोन-तृतीयांशपेक्षा कमी सदस्य उपस्थित असतील तर,अध्यक्ष, उपस्थित असलेल्या सदस्यांना माहिती देऊन आणि संस्थगित केलेल्या बैठकीत,मग अशा बैठकीत विहित केलेली गणपूर्ती असो किंवा नसो, कामकाज उरकण्याचे त्याने योजिलेले आहे अशी नोटीस अन्य सदस्यांना देऊन, दुसऱ्या तारखेपर्यंत बैठक संस्थगित करू शकेल, आणि त्यानंतर, उपस्थित असणाऱ्या सदस्यांची संख्या विचारात न घेता, संस्थगित केलेल्या बैठकीत कामकाज पार पाडणे त्याच्यासाठी कायदेशीर असेल:

परंतु आणखी असे की, जेव्हा अध्यक्ष, त्याच्या मते, जी तातडीच्या स्वरूपाची आहे अशा कोणत्याही बाबीवर विचार करण्यासाठी बैठक बोलावील तेव्हा, कामकाजाच्या सात दिवसांपेक्षा कमी नसेल इतक्या दिवसांची नोटीस पुरेशी असल्याचे मानण्यात येईल.

(४) राजीनामा.- पदसिद्ध सदस्य नसणाऱ्या मंडळाच्या सदस्यास, मंडळाच्या अध्यक्षाला उद्देशून लेखी पत्राद्वारे त्याच्या पदाचा राजीनामा देता येईल.

(५) सदस्यत्वाची समाप्ती.- जर पदसिद्ध सदस्य नसलेला मंडळाचा कोणताही सदस्य, अशा अनुपस्थितीसाठी मंडळाच्या अध्यक्षांनी मंजूर केलेली रजा घेतल्याशिवाय, मंडळाच्या सलग तीन बैठकांना गैरहजर राहिला तर त्याचे, मंडळाचे सदस्यत्व समाप्त होईल:

परंतु, राज्य शासन, जर लागोपाठच्या तीन बैठकांना गैरहजर राहण्यासाठी अशा सदस्याकडे पुरेसे कारण आहे अशी खात्री पटली तर, शासन, अशी सदस्यत्व समाप्ती होणार नाही असा निदेश देऊ शकेल आणि असा निदेश देण्यात आल्यावर, असा सदस्य, मंडळाचा सदस्य असल्याचे चालू राहील.

(६) सदस्यत्वाची अपात्रता.- एखादी व्यक्ती,-

(एक) जर ती मनोरुग्ण असेल आणि ती तशी असल्याचे सक्षम न्यायालयाने घोषित केले असेल तर;

(दोन) जर ती अविमुक्त नादार असेल तर; किंवा

(तीन) जर तिला, तीन महिने किंवा त्याहून अधिक मुदतीची कारावासाची शिक्षा असणाऱ्या अपराधाबद्दल दोषी सिद्ध ठरविण्यात आले असेल तर, ती मंडळाची सदस्य असण्यासाठी अपात्र ठरेल.

(७) सदस्यत्व काढून घेणे.- राज्य शासनाच्या मते, जर एखाद्या सदस्याने अशा मंडळावर प्रतिनिधित्व करण्याचे उद्देशित असलेल्या हिताचे प्रतिनिधित्व करण्याचे बंद केले असेल तर, राज्य शासन, मंडळाच्या अशा सदस्याला काढून टाकू शकेल:

परंतु, अशा कोणत्याही सदस्याला, बाजू मांडण्याची वाजवी संधी दिल्याशिवाय, त्याला काढून टाकण्यात येणार नाही.

(८) **सर्वसाधारण रिक्त पदे** -जेव्हा मंडळाच्या सदस्यत्वामध्ये जागा रिक्त होईल तेव्हा, मंडळाचा सदस्य-सचिव, राज्य शासनाला अहवाल सादर करील, आणि असा अहवाल प्राप्त झाल्यावर, राज्य शासनास, रिक्त जागा भरण्यासाठी एखाद्या व्यक्तीला, अधिसूचनेद्वारे नामनिर्देशित करता येईल आणि अशा प्रकारे नामनिर्देशित केलेली व्यक्ती, ज्या सदस्याच्या जागी तिला नामनिर्देशित केले असेल त्या सदस्याच्या उर्वरित पदावधीसाठी पद धारण करील.

(९) सदस्यांसाठी प्रवासभत्ता.- (एक) शासकीय सदस्याच्या प्रवास भत्त्याचे, शासकीय कर्तव्यांवर असताना त्याने केलेल्या प्रवासासाठी त्याला लागू असलेल्या नियमांनुसार विनियमन करण्यात येईल आणि त्याचे वेतन प्रदान करणाऱ्या प्राधिकरणाद्वारे तो प्रदान करण्यात येईल;

(दोन) मंडळाच्या अशासकीय सदस्यांना, मंडळाच्या बैठकीस उपस्थित राहिल्याबद्दल राज्य शासनाकडून वेळोवेळी निश्चित करण्यात येतील अशा दरांनी प्रवास भत्ता प्रदान करण्यात येईल.

९. कलम २२ अन्वये सुरक्षा समिती.- (१) ज्या आस्थापनेच्या कोणत्याही बांधकाम स्थळावर (साइटवर) मागील बारा महिन्यांमध्ये कोणत्याही एका दिवशी दोनशे पन्नास किंवा अधिक कामगार सर्वसाधारणपणे काम करीत असतील अशा प्रत्येक इमारत व इतर बांधकाम आस्थापनेमध्ये सुरक्षा समिती गठीत करण्यात येईल.

(२) सुरक्षा समितीचा कार्यकाळ, तीन वर्षांचा किंवा काम पूर्ण होईपर्यंत असेल. सुरक्षा समितीची, प्रत्येक तीन महिन्यांमध्ये किमान एकदा बैठक होईल.सुरक्षा समितीच्या बैठकीची इतिवृत्ते नोंदवण्यात येतील आणि मागणी केल्यावर निरीक्षक-सह-सुविधाकारास सादर करण्यात येतील.

(३) सुरक्षा समितीला,-

(क) कामाच्या ठिकाणी कर्मचारी जे निदर्शनास आणतील असे सुरक्षा व आरोग्यविषयक संभाव्य धोके;

(ख) अपघातांबाबतची आकडेवारी (डेटा) तसेच कामाच्या वातावरणाच्या व कामाच्या स्थळावर (साइटवर) काम करीत असलेल्या कर्मचाऱ्यांच्या आरोग्याच्या संनिरीक्षणातून उघड झालेली आकडेवारी (डेटा) या बाबत परिपूर्णपणे व योग्य रीतीने जाणून घेण्याचा हक्क असेल.

(४) मालक, नियोक्ता, भोगवटादार, अभिकर्ता किंवा व्यवस्थापक, सुरक्षा समितीच्या शिफारशी मिळाल्याच्या तारखेपासून पंधरा दिवसांच्या कालावधीत, शिफारशी अंमलात आणण्याची कारवाई करील.

(५) सुरक्षा समितीची रचना.- क) सुरक्षा समितीवर व्यवस्थापनाच्या प्रतिनिधींमधील खालील सदस्यांचा अंतर्भाव असेल:-

(एक) जो संघटनेतील त्याच्या पदाद्वारे सुरक्षा समितीच्या कामकाजात प्रभावीपणे योगदान देऊ शकेल असा एक वरिष्ठ अधिकारी, अध्यक्ष असेल;

(दोन) जेथे उपलब्ध असेल तेथे सुरक्षा अधिकारी व वैद्यकीय अधिकारी आणि अशा प्रकरणी सुरक्षा अधिकारी हा, समितीचा सचिव असेल; आणि

(तीन) त्या आस्थापनेच्या प्रत्येक विभागातील प्रत्येकी एक प्रतिनिधी,-

परंतु, सुरक्षा समितीवर महिला कामगारांचे पुरेसे प्रतिनिधित्व असेल आणि असे प्रतिनिधित्व आस्थापनेत कामावर असलेल्या एकूण कामगारांच्या संख्येतील महिला कामगारांच्या प्रमाणापेक्षा कमी असणार नाही :

(ख) (एक) सुरक्षा समितीमध्ये नियोक्ता आणि कामगार यांचे प्रतिनिधित्व करणाऱ्या सदस्यांची संख्या समान असेल, जी वीसपेक्षा अधिक नसेल:

(दोन) सुरक्षा समितीमधील नियोक्त्याचे प्रतिनिधी नियोक्त्याद्वारे नामनिर्देशित केले जातील आणि ते शक्यतोवर, आस्थापनेच्या कामकाजाशी थेट संपर्कात असलेले किंवा संबंधित असलेले अधिकारी, प्राधान्याने आस्थापनेच्या मुख्य (महत्वाच्या) विभागांचे प्रमुख असतील.

(तीन) सुरक्षा समितीतील कामगारांचे प्रतिनिधी पुढील प्रमाणे दिलेल्या रीतीने निवडण्यात येतील :-

(क) जिथे औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० (२०२० चा ३५) याच्या कलम १४ च्या पोट-कलम (२) किंवा पोट-कलम (३) अन्वये एकमेव वाटाघाटी करणारी संघटना किंवा वाटाघाटी करणारी संघटना किंवा कलम १४ च्या पोट-कलम (४) अन्वये वाटाघाटी परिषद किंवा वाटाघाटी करणारी संघटना किंवा उक्त पोट-कलम (३) अन्वये वाटाघाटी परिषद, यथास्थिती, सुरक्षा समितीवर कामगारांच्या प्रतिनिधींना नामनिर्देशित करील आणि वाटाघाटी परिषदेच्या बाबतीत, नामनिर्देशन अशा पद्धतीने केले जाईल की, वाटाघाटी परिषदेत प्रतिनिधित्व करणाऱ्या प्रत्येक नोंदणीकृत

कामगार संघटनेला, औद्योगिक आस्थापनेतील त्या कामगार संघटनेचे सदस्य असलेल्या कामगारांच्या संख्येच्या प्रमाणात सुरक्षा समितीत प्रतिनिधित्व मिळेल;

(ख) खंड (क) मध्ये संदर्भित केल्याप्रमाणे जेथे अशी कोणतीही एकमेव वाटाघाटी करणारी संघटना किंवा वाटाघाटी करणारी संघटना किंवा वाटाघाटी करणारी परिषद अस्तित्वात नसल्यास, तेथे औद्योगिक आस्थापनेतील कामगार, सुरक्षा समितीवरील आपले प्रतिनिधी आपापसांतून (स्वतः मधूनच) निवडतील:

परंतु, नियोक्ता, कामगारांच्या प्रतिनिधीची निवड करण्याची प्रक्रिया पार पाडण्यासाठी, माहिती तंत्रज्ञान वापर (ॲप्लिकेशन), ऑनलाइन प्लॅटफॉर्म किंवा तत्सम इतर प्लॅटफॉर्मद्वारे इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीचा अवलंब करू शकेल:

परंतु आणखी असे की, सुरक्षा समितीच्या सदस्यांचा कार्यकाळ तीन वर्षांचा असेल.

परंतु, जर कोणतीही मान्यताप्राप्त वाटाघाटी संघटना किंवा वाटाघाटी परिषद अस्तित्वात नसेल आणि सुरक्षा समितीवर कामगार प्रतिनिधी निवडण्याबाबत कोणताही वाद निर्माण झाल्यास, हे प्रकरण संबंधित विभागीय कामगार आयुक्तांकडे संदर्भित केले जाऊ शकते, जे दोन्ही पक्षांचे म्हणणे ऐकून घेतल्यानंतर या प्रकरणावर निर्णय देतील आणि त्यांचा निर्णय अंतिम असेल.

(६) सुरक्षा समितीच्या बैठकीची इतिवृत्ते, समितीच्या सचिवाकडून नोंदवण्यात येतील.

(७) सुरक्षा समितीची कार्ये व कर्तव्ये पुढीलप्रमाणे असतील:-

(एक)'सुरक्षा व आरोग्य धोरण' या मध्ये अधोरेखित केलेली ध्येये व उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी व्यवस्थापनाला मदत करणे व सहकार्य करणे;

(दोन) आरोग्य,सुरक्षा व पर्यावरण यांच्याशी संबंधित असणाऱ्या सर्व बाबी हाताळणे आणि उद्भवलेल्या समस्यांवर व्यवहार्य उपाय योजणे;

(तीन) सर्व कामगारांमध्ये सुरक्षा विषयक जागरूकता निर्माण करणे;

(चार) सुरक्षा व आरोग्याशी संबंधित असणारे शिक्षणात्मक प्रशिक्षण व प्रोत्साहनात्मक उपक्रम हाती घेणे;

(पाच) सुरक्षा, पर्यावरणीय वव्यावसायिक आरोग्य सर्वेक्षण, सुरक्षा विषयक परिनिरीक्षण, जोखीम मूल्य निर्धारण, आपत्कालीन व आपत्ती व्यवस्थापन आराखडे आणि अहवालांमध्ये केलेल्या शिफारशींच्या अंमलबजावणीचे संनियंत्रण यावरील अहवालांवर चर्चा करणे;

(सहा) ज्यामुळे कामगारांची सुरक्षा व आरोग्य धोक्यात येण्याचा संभव आहे अशा बाबी विचारात घेणे आणि त्यावर सुधारात्मक उपाययोजना सुचवणे; आणि

(सात) समितीने केलेल्या शिफारशींच्या अंमलबजावणीचा आढावा घेणे.

१०. इमारत किंवा इतर बांधकाम कामांसाठी सुरक्षा अधिकारी.- (१) जर एखादी व्यक्ती,-

(एक) मान्यताप्राप्त विद्यापीठातून अभियांत्रिकी किंवा तंत्रज्ञान यापैकी कोणत्याही शाखेतील पदवी आणि दोन वर्षांपेक्षा कमी नसेल इतक्या कालावधीसाठी पर्यवेक्षकीय क्षमतेतील प्रत्यक्ष अनुभव; किंवा

(दोन) मान्यताप्राप्त विद्यापीठातून भौतिकशास्त्र किंवा रसायनशास्त्र यातील पदवी किंवा अभियांत्रिकी किंवा तंत्रज्ञान यापैकी कोणत्याही शाखेतील पदविका आणि पाच वर्षांपेक्षा कमी नसेल इतक्या कालावधीसाठी पर्यवेक्षकीय क्षमतेतील प्रत्यक्ष अनुभव,

आणि

मान्यताप्राप्त विद्यापीठातून औद्योगिक सुरक्षेतील पदवी किंवा तंत्र शिक्षण मंडळाने किंवा अखिल भारतीय तंत्रशिक्षण परिषदेने किंवा याबाबतीत राज्यशासनाने मान्यता दिलेल्या विद्यापीठाने मान्यता दिलेले औद्योगिक सुरक्षेतील एक वर्षाचे पूर्ण वेळ पदविका प्रमाणपत्र, धारण करीत नसेल

तर, ती व्यक्ती, इमारत किंवा इतर बांधकाम कार्य यांच्याशी संबंधित असणारा सुरक्षा अधिकारी म्हणून नियुक्तीसाठी पात्र असणार नाही.

(२) पोट-नियम (१) मध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, जी व्यक्ती,-

(एक) मान्यताप्राप्त विद्यापीठातून अभियांत्रिकीची किंवा तंत्रज्ञानाची पदवी आणि इमारत प्रशासन किंवा इतर बांधकामे यांच्याशी संबंधित असलेल्या केंद्र सरकारच्या किंवा राज्य शासनाच्या विभागातील पाच वर्षांपेक्षा कमी नसेल इतका अनुभव धारण करीत असेल; किंवा

(दोन) मान्यताप्राप्त विद्यापीठातून अभियांत्रिकी किंवा तंत्रज्ञान यापैकी कोणत्याही शाखेतील पदवी आणि बांधकामामधील अपघात प्रतिबंध क्षेत्रातील पूर्ण वेळ प्रशिक्षण, शिक्षण, समंत्रणा किंवा संशोधन या मधील पाच वर्षांपेक्षा कमी नसेल इतका अनुभव धारण करीत असेल,

अशी कोणतीही व्यक्ती, सुरक्षा अधिकारी म्हणून नियुक्तीसाठी देखील पात्र असेल.

(३) इमारत किंवा इतर बांधकामांसाठी सुरक्षा अधिकाऱ्याची नियुक्ती:-

अ. बांधकाम कामगार संख्या ५०० पर्यंत - एक सुरक्षा अधिकारी;

ब. बांधकाम कामगार संख्या १००० पर्यंत - दोन सुरक्षा अधिकारी;

क. बांधकाम कामगार संख्या २००० पर्यंत - तीन सुरक्षा अधिकारी;

ड. बांधकाम कामगार संख्या ५००० पर्यंत - चार सुरक्षा अधिकारी;

ई. प्रत्येक अतिरिक्त २००० कामगारांसाठी किंवा त्याच्या भागाकरिता - एक सुरक्षा अधिकारी.

११. इमारत किंवा इतर बांधकाम कार्याच्या बाबतीत सुरक्षा अधिकाऱ्याची कर्तव्ये.- व्यक्तिगत दुखापतीस प्रतिबंध करण्याच्या आणि कामाचे वातावरण सुरक्षित राखण्याच्या संबंधातील सुरक्षा समितीची वैधानिक दायित्वे पूर्ण करण्यासाठी सुरक्षा समितीला सल्ला देणे व सहाय्य करणे हे, सुरक्षा अधिकाऱ्याचे कर्तव्ये असेल, आणि या कर्तव्यांमध्ये पुढील कर्तव्यांचा समावेश असेल, जसे की:-

(एक) व्यक्तिगत दुखापतींना प्रतिबंध करण्यासाठी आवश्यक असलेल्या उपाययोजनांचे नियोजन व व्यवस्थाकरण्यामध्ये संबंधित विभागांना सल्ला देणे;

(दोन) सर्व नोकरी विषयक अभ्यासांमधील सुरक्षाविषयक पैलूंबाबत सल्ला देणे आणि निवडक नोकऱ्यांच्या नोकरी विषयक सुरक्षेचा अभ्यास करणे;

(तीन) व्यक्तिगत दुखापतीस प्रतिबंध करण्याकरिता हाती घेतलेल्या किंवा हाती घेण्याचे प्रस्तावित केलेल्या कारवाईच्या परिणामकारकतेची तपासणी करणे व मूल्यमापन करणे;

(चार) बांधकामाच्या ठिकाणी (साइट) सुरक्षा निरीक्षण करण्याशी संबंधित असलेल्या बाबींवर सल्ला देणे;

(पाच) कामाच्या वास्तविक परिस्थितीचे आणि कामगारांनी अनुसरण केलेल्या कामाच्या पद्धती व कार्यपद्धती यांची पाहणी करण्याच्या दृष्टीने स्थळ (साइट) सुरक्षा निरीक्षण करणे आणि असुरक्षित भौतिक परिस्थिती दूर करण्याकरिता आणि कामगारांकडून केल्या जाणाऱ्या असुरक्षित कृत्यांना प्रतिबंध करण्याकरिता अंगीकार करावयाच्या उपाययोजनां औबाबत सल्ला देणे;

(सहा) अपघातांचा व रोगांचा अहवाल देण्याशी व अन्वेषण करण्याशी संबंधित असलेल्या बाबींवर सल्ला देणे;

(सात) निवडक अपघातांची तपासणी करणे;

(आठ) संहितेच्या तिसऱ्या अनुसूचीमध्ये सूचीबद्ध केलेल्या दखलपात्र रोगांच्या बाबतीत तपासणी करणे;

(नऊ) ज्यायोगे आस्थापनेतील कामगारांमध्ये उत्साह निर्माण होईल व फोटो राखला जाईल आणि कामाच्या ठिकाणी सुरक्षित स्थिती व कार्यपद्धती राखली जाईल यासाठी संबंधित विभागाच्या सहभागाने मोहिमा, स्पर्धा, लढती किंवा अन्य उपक्रम आयोजित करणे; आणि व्यक्तिगत इजा

होण्यास प्रतिबंध होण्याकरिता, एकतर स्वतंत्रपणे किंवा प्रशिक्षण विभागाच्या सहभागाने सुयोग्य प्रशिक्षण व शैक्षणिक कार्यक्रम तयार करणे व चालविणे.

प्रकरण-पाच

कामाचे तास व वार्षिक रजा वेतन

१२. कलम २५ च्या पोट-कलम (१) च्या खंड (ख) खालील दैनिक व साप्ताहिक कामाचे तास.- साप्ताहीक कामाचे तास, कामाचा कालावधी व विश्रांतीसाठी मध्यांतर हे, राज्य शासनाकडून वेळोवेळी अधिसूचित केल्याप्रमाणे असतील.

१३. कलम २६ च्या पोट-कलम (२) खालील साप्ताहिक विश्रांतीचा दिवस.- कलम २६ च्या प्रयोजनार्थ, प्रत्येक आस्थापनेच्या कार्यालयाच्या एखाद्या दर्शनी जागी, साप्ताहिक विश्रांतीचा दिवस दर्शविणारी नोटीस लावण्यात येईल. जेव्हा आस्थापनेमध्ये नोकरी करीत असलेल्या सर्व व्यक्तींसाठी साप्ताहिक विश्रांतीचा दिवस एकच नसेल तेव्हा, व्यक्तींच्या प्रत्येक पाळीसाठी (रिलेसाठी) किंवा समूहासाठी किंवा एखाद्या व्यक्तीसाठी मुभा दिलेला विश्रांतीचा दिवस, नोटीसीवर दर्शविण्यात येईल.

१४. कलम २६ खालील बदली सुट्ट्या.- (१) जे काम तांत्रिक कारणां साठी संपूर्ण दिवसभर सतत केले पाहिजे अशा कोणत्याही कामामध्ये काम करीत असलेल्या कामगारांच्या बाबतीत, कलम २६ अन्वये बदली सुट्ट्यांचे अशा प्रकारे नियोजन करण्यात येईल की, एका आठवड्यामध्ये दोनपेक्षा अधिक सुट्ट्या दिल्या जाणार नाहीत.

(२) आस्थापनेचा व्यवस्थापक, कामगारांनी ज्या महिन्यामध्ये सुट्ट्या गमावलेल्या आहेत त्या महिन्याच्या अखेरीस किंवा त्यापूर्वी, पुढील महिन्यांमध्ये बदली सुट्ट्या घेण्याची परवानगी दिलेल्या कामगारांच्या व त्याच्या तारखांच्या बाबतीतील नोटीस, ज्या ठिकाणी कलम २६ अन्वये विहित केलेल्या कामाच्या कालावधीची नोटीस प्रदर्शित केली जाते त्या ठिकाणी प्रदर्शित करण्यात येईल.

कोणत्याही बदली सुट्टीच्या बाबतीतील नोटीसीमधील नंतरचा कोणताही बदल, त्या सुट्टीच्या तारखेच्या किमान तीन दिवस आधी करण्यात येईल.

(३) कामगार हक्कदार असलेली कोणतीही बदली सुट्टी किंवा सुट्ट्या, त्याला कार्यमुक्त केले जाण्यापूर्वी किंवा बडतर्फ केले जाण्यापूर्वी देण्यात येतील आणि कार्यमुक्त किंवा बडतर्फ करण्यापूर्वी देण्याची आवश्यकता असलेल्या नोटीसीच्या कोणत्याही कालावधीचा भाग म्हणून त्यांची गणना करण्यात येणार नाही.

१५. कलम २७ खालील अतिकालिक कामासाठी अतिरिक्त वेतन.-संहितेच्या कलम २७च्या अनुसार,जेव्हा एखादा कामगार, एखाद्या आस्थापनेत एका दिवसात आठ तासांपेक्षा अधिक काळ, किंवा यथास्थिति, एका आठवड्यात अठ्ठेचाळीस तासांपेक्षा अधिक काळ काम करतो तेव्हा, तो अशा अति कालिक कामाच्या बाबतीत, त्याच्या वेतनाच्या सर्व साधारण दराच्या दुप्पट दराने वेतन मिळण्यास हक्कदार असेल आणि सदर चे वेतन, प्रत्येक वेतन कालावधीच्या शेवटी प्रदान करण्यात येईल:

परंतु, एखाद्या तिमाहीतील अतिकालीक कामाचे तास हे, १४४ तासांपेक्षा अधिक असणार नाहीत.

प्रकरण-सहा

नोंदवह्या, अभिलेख व विवरणे ठेवणे

१६. कलम ३१ च्या पोट-कलम (२) खालील कामाच्या कालावधीची नोटीस.- संहितेच्या कलम ३१ च्या पोट-कलम(२) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेली नोटीस, आस्थापनेतील दर्शनी जागी सूचना फलकावर किंवा इलेक्ट्रॉनिक बोर्डवर प्रदर्शित करण्यात येईल आणि **नमुना-नऊ** मध्ये ठेवण्यात येईल आणि नोटीसीची प्रत, निरीक्षक-सह-सुविधाकारास इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात किंवा नोंदणीकृत डाकेने पाठवण्यात येईल.

१७. कलम ३३ अन्वये अहवाल, नोंदवह्या व इतर अभिलेख ठेवणे व सादर करणे.- (१) आस्थापनेचा प्रत्येक नियोक्ता,

(क) **नमुना १०** मधील कर्मचाऱ्यांची नोंदवही जतन करील.

(ख) **नमुना १० अ** मधील हजेरीपुस्तक-नि-हजेरीपट वही याची नोंदवही जतन करील.

(ग) **नमुना १० ब** मधील वेतन, अतिकालिक काम व वजावट यांची नोंदवही जतन करील.

(घ) या प्रकरणाखालील नोंदवह्या इलेक्ट्रॉनिक किंवा इतर स्वरुपात जतन करण्यात येतील.

(ङ) प्रत्येक नियोक्ता, मागणी केल्यानंतर, निरीक्षक-सह-सुविधाकार किंवा राज्य शासनाने त्याबाबतीत प्राधिकृत केलेल्या इतर कोणत्याही व्यक्तीसमोर, अभिलेख आणि नोंदवह्या सादर करील.

(२) प्रत्येक नियोक्ता, कर्मचाऱ्याला वेतन देण्याच्या एक दिवस आधी, महाराष्ट्र वेतन संहिता नियम, २०२६ आणि वेतन संहिता, २०१९ याच्या कलम ५० च्या पोट-कलम (३) अन्वये विहित केलेल्या **नमुना १० क** मध्ये वेतन चिठ्ठ्या, इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने किंवा कागदोपत्री जारी करील.

(३) ज्या आस्थापनांना वेतन संहिता २०१९, सामाजिक सुरक्षा संहिता २०२० अन्वये तयार केलेल्या नियमांनुसार नोंदवही ठेवणे आवश्यक आहे, त्या आस्थापनांच्या बाबतीत, त्या संहिता आणि त्याअंतर्गत बनवलेल्या नियमांनुसार आस्थापनेच्या नियोक्त्याने ठेवणे आवश्यक असलेल्या खालील नोंदवह्या आणि वेतन चिठ्ठ्या, या नियमांनुसार नियोक्त्याकडून ठेवण्यात येत आहेत असे मानले जाईल :-

(अ) कर्मचाऱ्यांची नोंदवही

(ब) हजेरीपुस्तक-नि-हजेरीपट वही

(क) वेतन, अतिकालिक काम आणि वजावटींची नोंदवही

(ड) वेतन चिठ्ठी.

(४) हस्तलिखित नोंदवह्या आणि इतर अभिलेखांच्या बाबतीत, ते इंग्रजी, हिंदी आणि मराठीमध्ये किंवा कामावर असलेल्या बहुसंख्य व्यक्तींना समजणाऱ्या भाषेत शाईने सुवाच्य अक्षरात लिहिलेले असावेत आणि,निरीक्षक-सह-सुविधाकार किंवा राज्य शासनाने त्याबाबतीत प्राधिकृत केलेल्या इतर कोणत्याही व्यक्तीकडून, मागणी केली जाईल तेव्हा, सादर करण्यात येतील ;

(५) संहिता आणि त्याअंतर्गत बनवलेल्या नियमांनुसार ठेवणे आवश्यक असलेल्या सर्व नोंदवह्या, आणि इतर अभिलेख परिपूर्ण आणि अद्ययावत ठेवण्यात येतील आणि अन्यथा तरतूद केलेली नसल्यास, ती कार्यस्थळाच्या परिसरातील कार्यालयात किंवा सर्वात जवळच्या सोयीस्कर इमारतीत किंवा तीन किलोमीटर क्षेत्राच्या आतील ठिकाणी ठेवली जातील. सर्व नोंदवह्या आणि इतर अभिलेख, त्यामध्ये केलेल्या शेवटच्या नोंदीच्या तारखेपासून पाच कॅलेंडर वर्षांच्या कालावधीसाठी मूळ स्वरूपात जतन करण्यात येतील.

१८. सूचनाफलक प्रदर्शित करणे.- प्रत्येक नियोक्ता, आस्थापनाचे नाव व पत्ता, कामाचे तास, वेतन कालावधी,असे वेतन प्रदान करण्याची तारीख, मागील पाच वर्षांत आस्थापनेमध्ये घडलेल्या अपघाताचा व धोकादायक घटनेचा तपशील, अशा आस्थापनेचे अधिकार क्षेत्र असणाऱ्या निरीक्षक-सह-सुविधाकाराचे नाव व पत्ता आणि कामगारांचे थकीत वेतन प्रदान करण्याची तारीख दर्शविणारी नोटीस, त्याच्या नियंत्रणाखालील आस्थापनेच्या कामाच्या ठिकाणाच्या दर्शनी भागावर इंग्रजीमध्ये, मराठीमध्ये व बहुसंख्य कामगारांना समजणाऱ्या स्थानिक भाषेत प्रदर्शित करील.

१९. विवरणपत्र.- प्रत्येक आस्थापनेचा नियोक्ता, कर्मचाऱ्यांची श्रेणी, आरोग्य व कल्याण सुविधा, कामगार कपात/कामबंदी, बोनस, प्रसूती लाभ इत्यादी यांच्याशी संबंधित **नमुना-११** मधील अशा आस्थापनेशी संबंधित विवरणपत्र दरवर्षी अधिकारिता असणाऱ्या निरीक्षक-सह-सुविधाकारास त्याला प्रत्येक कॅलेंडर वर्षाच्या समाप्तीनंतर येणाऱ्या १ फेब्रुवारीपर्यंत पोहोचेल अशा रीतीने पाठवील तसेच याची एक प्रत महासंचालक, कामगार ब्युरो यांना इलेक्ट्रॉनिक स्वरुपात पाठवील.

Part I-L Ext. No. 49.indd — 4a

२०. अपघाताची व धोकादायक घटनांची नोंद वही.- संहितेच्या कलम ३३ च्या खंड (क) च्या उप-खंड (पाच) द्वारे आवश्यक असल्याप्रमाणे, अपघाताची व धोकादायक घटनांची नोंदवही, **नमुना-बारा** मध्ये ठेवण्यात येईल.

२१. कलम ३३ च्या खंड (क) खालील भरपगारी रजेची नोंद वही.- (१) प्रत्येक आस्थापनेचा नियोक्ता, त्याच्या प्रत्येक कर्मचाऱ्यांच्या बाबतीत, भरपगारी रजेचा अभिलेख, **नमुना-तेरा** मध्ये इलेक्ट्रॉनिक किंवा हस्तलिखित स्वरूपात जतन करील.

(२)पोट-नियम(१)मध्ये नमूद केलेली नोंद वही, त्तिच्यातील शेवटची नोंद करण्यात आल्यानंतर तीन वर्षांच्या कालावधीसाठी जतन करून ठेवण्यात येईल आणि ती नोंदवही, नवीन नोंदवही मध्ये योग्यरित्या हस्तांतरित केल्याशिवाय, तो कालावधी संपल्यानंतर देखील ती नष्ट करता येणार नाही.

प्रकरण-सात

निरीक्षक-सह-सुविधाकार

२२. कलम ३५ च्या पोट-कलम (१) च्या खंड (चौदा) खालील निरीक्षक-सह-सुविधाकाराचे **अधिकार व कर्तव्ये.-** (१) निरीक्षक-सह-सुविधाकार, प्रत्येक निरीक्षणानंतर, आवश्यक वाटेल त्या प्रमाणे, नियोक्त्यास किंवा भोगवटादारास किंवा मालकास किंवा निदेशकास किंवा प्रभारी अधिकारी किंवा त्यांच्या प्रतिनिधीस संहितेअंतर्गत सुरक्षा, आरोग्य व कामाच्या स्थितीच्या तरतुदींचे आणि त्याखाली तयार केलेल्या नियमांचे व विनियमांचे पालन न केल्याबद्दल अधिसूचनेद्वारे विहित केल्यानुसार मनाई किंवा सुधारणा नोटीस देईल.

(२) निरीक्षक-सह-सुविधाकार, प्रत्येक निरीक्षणाच्या वेळी, मागील निरीक्षण शेऱ्यामध्ये नमूद केलेल्या कोणत्याही त्रुटींची किती प्रमाणात पूर्तता केलेली आहे आणि यापूर्वी काढलेल्या नोटिशींचे पालन करण्यात आलेले आहे किंवा कसे याची खात्री करील. त्याचे निष्कर्ष व निरीक्षण करताना निदर्शनास येतील अशा कोणत्याही त्रुटी त्याचबरोबर संहितेन्वये किंवा त्याखाली केलेल्या विनियमांन्वये त्याने दिलेला कोणताही आदेश नोंदविण्यात येईल व जतन करून ठेवण्यात येईल.

२३. कलम ४२ च्या पोट-कलम (१) अन्वये वैद्यकीय अधिकाऱ्याची नियुक्ती.- राज्य शासनाला, मोटार परिवहन उद्योग, औषधनिर्मिती उद्योग, बिडी व सिगारेट उद्योग, चित्रपट उद्योग, वृत्तपत्र उद्योग, बांधकाम उद्योग आणि राज्य शासनाकडून अधिसूचनेद्वारे विहित करण्यात येतील अशा अन्य कोणत्याही आस्थापना यांच्या संबंधात, संहितेच्या कलम ४२ च्या पोट-कलम (१) च्या प्रयोजनार्थ, संहितेमधील व्याख्येमध्ये नमूद केलेली अर्हता धारण करणाऱ्या पात्र वैद्यकीय व्यावसायिकाची वैद्यकीय अधिकारी म्हणून नियुक्ती करता येईल.

२४. कलम ४३ अन्वये आस्थापनेतील किंवा कामाच्या स्थळावरील (साईटवरील) महिलांचा रोजगार.- प्रत्येक नियोक्ता,-

(क) महिला कर्मचाऱ्यांच्या संदर्भात, तिच्या संमतीने कोणत्याही दिवशी सकाळी ६.०० वाजण्यापूर्वी व संध्याकाळी ७.०० वाजेनंतरच्या कालावधीत, महिला कामगारांना किंवा कर्मचाऱ्यांना, त्यांच्या निवासस्थानापासून आणण्यासाठी व पुन्हा त्यांच्या निवासस्थानी सोडण्यासाठी पुरेशी वाहतूक सुविधा पुरविण्यात येईल याची निश्चिती करील;

(ख) प्रसाधनगृहे, स्वच्छतागृहे, पिण्याचे पाणी, महिला कामगारांची किंवा कर्मचाऱ्यांची प्रवेश करण्याची व बाहेर पडण्याची जागा यासंबंधीच्या सोयी व सुविधांकडे जाणाऱ्या मार्गिकांसह कामाच्या ठिकाणी पुरेशी प्रकाश योजना करील आणि या सुविधांकडे जाण्याच्या मार्गावर सीसीटीव्हीच्या तरतुदी पुरवील.

(ग) अशा महिला कामगार किंवा कर्मचारी काम करीत असलेल्या कामाच्या ठिकाणा जवळ प्रसाधनगृहे, स्वच्छतागृहे व पिण्याच्या पाण्याच्या सुविधा पुरवील;

(घ) कामाच्या ठिकाणी सुरक्षित, संरक्षित व आरोग्यदायी कामाची स्थिती ठेवील; आणि

(ङ) आस्थापनांना लागू असल्याप्रमाणे, कामाच्या ठिकाणी महिलांची लैंगिक छळवणूक करण्यास (प्रतिबंध, मनाई व निवारण) अधिनियम, २०१३ (२०१३ चा १४) याच्या तरतुदींचे अनुपालन करील; आणि

(च) आस्थापनेचे कायमस्वरूपी दूरध्वनी क्रमांक, आस्थापना तसेच वाहनांच्या आतील ठळक जागेवर प्रदर्शित करण्यात यावेत जेणेकरून कोणत्याही महिला कर्मचाऱ्याला कोणत्याही तातडीच्या प्रसंगी किंवा आणीबाणीच्या परिस्थितीत त्याचा वापर करता येईल.

प्रकरण-आठ

कंत्राटी कामगार

२५. कलम ४७ च्या पोट-कलम (३) खालील अनुज्ञप्तीच्या शर्ती.- कंत्राटदार अशी खात्री करील की,-

(क) कामाचे तास, संहितेच्या कलम २५ अन्वये तयार केलेल्या नियमांच्या अनुरूप असतील;

(ख) वेतन संहिता, २०१९ (२०२० चा २९) आणि त्याखाली केलेल्या नियमांनुसार वेतन प्रदान करण्यात येईल;

(ग) जर कंत्राटी कामगार, मुख्य नियोक्त्याच्या आस्थापनेत काम करीत असतील तर, शौचालय, स्वच्छतागृह, पिण्याचे पाणी, आवश्यक असल्यास, आंघोळीच्या सुविधा, विश्रांती कक्ष, कपडे बदलण्याची खोली, प्रथमोपचार पेटी, आहारगृह (कँन्टीन) व पाळणाघर यांसारख्या सुविधा व साधने पुरविणे ही मुख्य नियोक्त्याची जबाबदारी असेल;

(घ) इतर सर्व सुविधा व आवश्यक साधने, कंत्राटदाराकडून पुरविण्यात येतील;

(ङ) जर कंत्राटदार, वेतन प्रदान करण्यास, किमान वेतन प्रदान करण्यास व कोणत्याही वैधानिक कायदेशीर देय रकमा प्रदान करण्यास असमर्थ ठरला असेल तर, सहायक कामगार आयुक्त दर्जापेक्षा कमी दर्जा नसलेला अधिकारी, नियम ३५ अन्वये ठेवलेल्या कंत्राटदाराच्या सुरक्षा अनामत रकमेमूधन कंत्राटी कामगारांना अशा रकमा प्रदान करण्याची व्यवस्था करील:

परंतु, जर सुरक्षा अनामत रक्कम पुरेशी नसेल तर, सहायक कामगार आयुक्त, त्या आस्थापनेच्या मुख्य नियोक्त्याद्वारे कंत्राटी कामगारांना अशा रकमा प्रदान करण्याची व्यवस्था करील, योग्य सुनावणी घेतल्यानंतर, यथोचित आदेश काढून रकमेतील फरक प्रदान करण्याकरिता मुख्य नियोक्ता जबाबदार असेल. जर आदेशाचे पालन न केल्यास, रकमेतील फरक, जमीन महसुलाची थकबाकी असल्याप्रमाणे वसूल करता येईल;

(च) कंत्राटदार, कंत्राटी कामाच्या आदेशाच्या तपशिलाबद्दल कंत्राटी कामाचा आदेश मिळाल्यापासून पंधरा दिवसांच्या आत आणि नियम ३४ अन्वये असलेल्या रीतीने प्राधिकाऱ्यास कळवील.

२६. कलम ४८ च्या पोट-कलम (१) अन्वये कंत्राटदार अनुज्ञप्तीकरिता अर्ज करण्याचा नमुना व रीत.- (१) अनुज्ञप्ती देण्यासाठी कंत्राटदाराद्वारे प्रत्येक अर्ज, नमुना- चौदा मध्ये राज्य पोर्टलद्वारे इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने अनुज्ञप्ती प्राधिकाऱ्याकडे ऑनलाइन स्वरुपात करण्यात येईल.

(२) प्रत्येक अर्जासोबत, नियम ३१ च्या पोट-नियम (२) मध्ये नमूद केलेल्या बाबी आणि आस्थापनेच्या मुख्य उत्पादन कार्यात कंत्राटी कामगार काम करीत नसल्याबाबत नमुना-पंधरा मधील हमीपत्र कंत्राटदाराकडून जोडण्यात येईल.

(३) अनुज्ञप्ती देण्याच्या प्रत्येक अर्जासोबत, नमुना-सोळा मधील मुख्य नियोक्त्याचे प्रमाणपत्र जोडण्यात येईल.

(४) प्रत्येक अर्जासोबत, नियम २८ च्या पोट-नियम (१) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या दराने सुरक्षा अनामत रक्कम जमा करण्यात येईल आणि नियम २८ च्या पोट-नियम (२) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या दराने शुल्क प्रदान करण्यात येईल.

(५) अनुज्ञप्तीच्या प्रत्येक ऑनलाइन अर्जासोबत,-

(क) परिशिष्ट- ब मधील स्वयं-घोषणापत्र;

(ख) परिशिष्ट-क मधील स्वयं-साक्षांकनाचे स्वयं-घोषणापत्र, जोडण्यात येईल.

२७. अनुज्ञप्तीचे नमुने, अटी व शर्ती.-

(१) दिलेली प्रत्येक अनुज्ञप्ती, नमुना-सतरा मध्ये असेल.

(२) दिलेली किंवा नूतनीकरण केलेली प्रत्येक अनुज्ञप्ती, पुढील शर्तींच्या अधीन असेल, जसे की:-

(एक) अनुज्ञप्ती अहस्तांतरणीय असेल;

(दोन) कंत्राटदाराने कंत्राटी कामगार म्हणून कामावर ठेवलेल्या कामगारांची संख्या, कोणत्याही दिवशी, अनुज्ञप्तीमध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या कमाल संख्येपेक्षा अधिक असणार नाही;

(तीन) अनुज्ञप्ती देण्यासाठी किंवा अनुज्ञप्तीच्या नूतनीकरणासाठी प्रदान केलेले शुल्क, परत करण्यायोग्य असणार नाही.

(चार) कंत्राटदाराने कामगारांना प्रदेय असलेले वेतनाचे दर, वेतन संहिता, २०१९ अन्वये विहित केलेल्या दरांपेक्षा कमी असणार नाहीत आणि जेव्हा करार, समझोता किंवा निवाडा याद्वारे दर निश्चित केलेले असतील तेव्हा, ते, वेतन संहिता २०१९ अन्वये विहित केलेल्या दरांपेक्षा कमी असणार नाहीत.

२८. कलम ४८ च्या पोट-कलम (२) अन्वये अनुज्ञप्ती देण्याची कार्यपद्धती.-

(१) या नियमांच्या कोणत्याही नियमान्वये अनुज्ञप्ती देण्यापूर्वी, अनुज्ञप्तीच्या शर्तींचे योग्य अनुपालन करण्यासाठी आणि संहितेच्या तरतुदींचे किंवा त्याखाली केलेल्या नियमांचे पालन करण्यासाठी ज्या

कामगारांच्या बाबतीत अनुज्ञप्तीसाठी अर्ज करण्यात आला आहे त्या कंत्राटी कामगार म्हणून काम करणाऱ्या प्रत्येक कामगारासाठी रुपये एक हजार या दराने परिगणना केलेल्या रकमेइतकी सुरक्षा अनामत रक्कम, कंत्राटदाराकडून सुरक्षा अनामत रक्कम म्हणून जमा करण्यात येईल.

(२) अनुज्ञप्ती देण्यासाठी प्रदान करावयाचे शुल्क, खालील तक्त्यामध्ये विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे असेल, जसे की:-

तक्ता

अ. क्र (१)	कोणत्याही एके दिवशी आस्थापनेमध्ये प्रस्तावित नियुक्त कंत्राटी कामगारांची संख्या (२)	शुल्क (रुपयांत) (३)
(क)	४९ कंत्राटी कामगारांपर्यंत अनुज्ञप्ती आवश्यक नाही.	निरंक
(ख)	५० व त्यापेक्षा अधिक परंतु १०० पेक्षा अधिक नसलेले कंत्राटी कामगार.	रु. १,०००
(ग)	१०१ व त्यापेक्षा अधिक परंतु ३०० पेक्षा अधिक नसलेले कंत्राटी कामगार.	रु.२,०००
(घ)	३०१ व त्यापेक्षा अधिक परंतु ५०० पेक्षा अधिक नसलेले कंत्राटी	रु.३,०००

	कामगार.	
(ङ)	५०१ व त्यापेक्षा अधिक परंतु १,००० पेक्षा अधिक नसलेले कंत्राटी कामगार.	रु.५,०००
(च)	१,००१ व त्यापेक्षा अधिक परंतु ५,००० पेक्षा अधिक नसलेले कंत्राटी कामगार.	रु.१०,०००
(छ)	५,००१ व त्यापेक्षा अधिक परंतु १०,००० पेक्षा अधिक नसलेले कंत्राटी कामगार.	रु.२०,०००
(ज)	१०,००१ व त्यापेक्षा अधिक परंतु २०,००० पेक्षा अधिक नसलेले कंत्राटी कामगार.	रु.३०,०००
(झ)	२०,००१ व त्या पेक्षा अधिक कंत्राटी कामगार.	रु.४०,०००

२९. कलम ४८ च्या पोट-कलम (२) खालील अनुज्ञप्तीचे नूतनीकरण.-

(१) प्रत्येक कंत्राटदार, अनुज्ञप्तीचे नूतनीकरण करण्यासाठी अनुज्ञप्ती प्राधिकाऱ्याकडे राज्य पोर्टलवर इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने अर्ज करील.

(२) असा प्रत्येक अर्ज, पोट-नियम (१) मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या पोर्टलवर अनुज्ञप्तीचा कालावधी संपण्याच्या किमान ३० दिवस आधी सादर करण्यात येईल परंतु अशी अनुज्ञप्ती संपण्यापूर्वी ९० दिवसाच्या आधी सादर केला जाणार नाही.

(३) सुरक्षा अनामत रक्कम व अनुज्ञप्तीच्या नूतनीकरणासाठी आकारण्यायोग्य असलेले शुल्क, नियम २८ अन्वये अनुज्ञप्ती देण्यासाठी प्रदान करावयाच्या शुल्का इतकेच असेल:

परंतु, जर नूतनीकरणाचा अर्ज, पोट-नियम (२) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या वेळेत प्राप्त झाला नाही तर, एक महिन्याच्या विलंबासाठी शुल्काच्या पंचवीस टक्के अतिरिक्त शुल्क आणि त्यानंतर अनुज्ञप्ती देण्यासाठी दरमहा दहा टक्के अतिरिक्त शुल्क, अशा नूतनीकरणासाठी प्रदेय असेल.

३०. कलम ४८ (२) खालील सुरक्षा अनामत रकमेचा परतावा.-

(१) अनुज्ञप्तीचा कालावधी संपल्यावर, कंत्राटदार, जर त्याचा यापुढे अनुज्ञप्तीचे नूतनीकरण करण्याचा इरादा नसेल तर, त्याने जमा केलेल्या सुरक्षा अनामत रकमेचा परतावा मिळण्यासाठी, अनुज्ञप्तीची प्रत व काम पूर्ण झाल्याची सूचना आणि ज्यात रक्कम परत करणे आवश्यक आहे तो बँक तपशील तसेच त्या कंत्राटदाराने कामावर ठेवलेल्या कंत्राटी कामगारांची कोणतीही देय रक्कम प्रलंबित नसल्याबद्दल मुख्य नियोक्त्याकडील प्रमाणपत्र यासह अनुज्ञप्ती प्राधिकाऱ्याकडे अर्ज करील.

(२) जर अनुज्ञप्तीच्या शर्तींचे कोणतेही उल्लंघन झाले नाही किंवा सुरक्षा अनामत रक्कम किंवा त्याचा कोणताही भाग जप्त करण्याचा कोणताही आदेश झालेला नाही याबद्दल अनुज्ञप्ती

प्राधिकाऱ्याची खात्री पटली असेल तर, तो, अर्जदाराला सुरक्षा अनामत रक्कम परत करण्याचे निदेश देईल.

(३) जर कंत्राटदाराच्या सुरक्षा अनामत रकमेतून कोणताही रकमेचा भाग जप्त करण्याचा निर्देश देणारा कोणताही आदेश असेल तर, जप्त केलेली रक्कम, सुरक्षा अनामत रकमेतून वजा करील आणि शिल्लक रक्कम, कोणतीही असल्यास, ती कंत्राटदाराला परत करण्यात येईल.

(४) नोंदणी अधिकाऱ्याची खात्री पटल्यानंतर, शक्य असेल तोवर, अर्ज केल्यापासून कामाच्या तीस दिवसांच्या आत, परताव्याचा अर्ज निकालात काढण्यात येईल.

३१. कलम ४८ च्या पोट-कलम (४) खालील कंत्राटदाराची जबाबदारी.-

(१) कंत्राटदाराने, कामगारांना प्रदेय असलेल्या वेतनाचा दर, वेतन संहिता, २०१९ (२०१९ चा २९) अन्वये नियत केलेल्या दरांपेक्षा कमी असणार नाही आणि जेव्हा करार, समझोता किंवा निवाड्याद्वारे दर निश्चित करण्यात आलेले असतील तेव्हा, ते, वेतन संहिता, २०१९ अन्वये विहित केलेल्या दरांपेक्षा कमी असणार नाहीत.

(२) जेव्हा कंत्राटदाराने नियुक्त केलेले कामगार हे आस्थापनेच्या मुख्य नियोक्त्याने थेट कामावर नियुक्त केलेल्या कामगारांप्रमाणेच किंवा तत्सम प्रकारचे काम करीत असतील तर अशा बाबतीत,कंत्राटदाराच्या कामगारांचे वेतन दर, सुट्ट्या, कामाचे तास व त्यांच्या सेवेच्या इतर शर्ती, आस्थापनेच्या मुख्य नियोक्त्याने थेट कामावर नियुक्त केलेल्या कामगारांना लागू असल्याप्रमाणेच असतील. काम तत्सम प्रकारचे आहे किंवा कसे याबाबत कोणताही वाद उद्भवल्यास, असे प्रकरण,

विभागीय अपर कामगार आयुक्तांकडे किंवा विभागीय अधिकारक्षेत्राशी संबंधित विभागीय कामगार उपायुक्ताकडे सादर करण्यात येईल, त्यावरील त्याचा निर्णय अंतिम असेल.

(३) इतर बाबतीत,कंत्राटदाराच्या कामगारांचे वेतन दर, सुट्ट्या, कामाचे तास व त्यांच्या सेवेच्या इतर शर्ती, ही संहिता व त्याखाली केलेले नियमानुसार विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे असतील.

(४) सर्व कंत्राटी कामगारांना, सामाजिक सुरक्षा संहिता, २०२० (२०२० चा ३६) याच्या संबंधित तरतुदींन्वये लागू असलेल्या तरतुदींस अधीन राहून, कर्मचारी भविष्यनिर्वाह निधी संघटनेचे (EPFO) आणि कर्मचारी राज्य विमा महामंडळाचे (ESIC) सदस्य करण्यात येईल.

(५) कंत्राटदार, कामगारांच्या संख्येतील किंवा कामाच्या शर्तींमधील कोणताही बदल, त्यातील बदल केल्याच्या तारखेपासून सात दिवसांच्या आत, कळवील.

३२. कलम ५० अन्वये कार्य आदेशाची सूचना व ती कळवण्याची कालमर्यादा.-

(१) प्रत्येक कंत्राटदार, कंत्राटी कामाचा आदेश मिळाल्यापासून पंधरा दिवसांच्या आत, मुख्य नियोक्त्याचे नाव, जेथे काम हाती घेण्यात येत आहे त्या जागेचा पत्ता, कंत्राटी काम सुरू केल्याची तारीख, त्या कार्य आदेशाअंतर्गत कामावर ठेवलेल्या कंत्राटी कामगारांची संख्या, कामाच्या आदेशाचा कालावधी आणि कामाच्या आदेशाची प्रत यासारखा तपशील अंतर्भूत असलेल्या कंत्राटी कामाच्या आदेशाबद्दल सूचना देईल:

परंतु, जेव्हा कंत्राटदाराने पोट-नियम (१) अन्वये सूचना देण्यास कसूर केली असेल त्या बाबतीत, पदनिर्देशित प्राधिकारी, अनुज्ञप्ती धारकास कारणे दाखवण्याची संधी दिल्यानंतर, अनुज्ञप्ती रद्द करण्याची किंवा निलंबित करण्याची कारणे नमूद करणारा सकारण आदेश पारित करून, अनुज्ञप्ती निलंबित करू शकेल किंवा रद्द करू शकेल.

(२) सूचना, राज्य पोर्टलवर किंवा ई-मेलवर इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने अनुज्ञप्ती अधिकाऱ्याला पाठविण्यात येईल.

३३. कलम ५२ च्या पोट-कलम (१) खालील अपील.- संहितेच्या कलम ५२ च्या पोट-कलम (१) खालील अपिलीय प्राधिकारी हा, संबंधित विभागीय अधिकारक्षेत्र असलेला विभागीय अपर कामगार आयुक्त किंवा उपकामगार उपायुक्त असेल.

३४. कलम ५५ अन्वये वेतन प्रदानाची जबाबदारी.- (१) कंत्राटदार, ज्या कालावधीच्या बाबतीत वेतन प्रदेय असेल तो वेतन कालावधी निश्चित करील आणि वेतन कालावधी एक महिन्यापेक्षा अधिक असणार नाही.

(२) एखाद्या आस्थापनेमध्ये किंवा कंत्राटदाराने कंत्राटी कामगार म्हणून कामावर ठेवलेल्या प्रत्येक व्यक्तीचे वेतन, ज्या कालावधीच्या बाबतीत वेतन प्रदेय असेल त्या वेतन कालावधीच्या शेवटच्या दिवसानंतर सातव्या दिवसाच्या समाप्तीपूर्वी प्रदान करण्यात येईल.

(३) वेतन, केवळ बँक हस्तांतरणाद्वारे किंवा इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने वितरित करण्यात येईल.

(४) कंत्राटी कामगारांच्या वेतनातून कोणत्याही प्रकारची कपात केली जाणार नाही; मात्र, राज्य शासनाद्वारे विनिर्दिष्ट केलेल्या सामान्य किंवा विशेष आदेशाद्वारे निर्दिष्ट केलेली कपात किंवा वेतन संहिता, २०१९ (२०१९ चा २९) खालील अनुज्ञेय असलेली कपात कंत्राटदाराद्वारे कंत्राटी कामगारांच्या वेतनातून केली जाऊ शकते.

(५) कंत्राटी कामगारांच्या वेतन वाटपाचा कालावधी व दिनांक आणि वेळ दर्शवणारी नोटीस कामाच्या ठिकाणी प्रदर्शित केली जाईल आणि त्याची एक प्रत कंत्राटदाराने मुख्य नियोक्त्याला इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने किंवा पोचपावती व्यक्तीद्वारे सादर करावी.

(६) प्रत्येक कंत्राटदाराने (५० पेक्षा कमी कंत्राटी कामगार असलेल्या कंत्राटदारांसह) **नमुना- ११ अ** मधील सहामाही विवरणपत्र संबंधित सहायक कामगार आयुक्तांकडे सहामाही संपल्यापासून तीस दिवसांच्या आत इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने सादर करावे. सहामाहीचा कालावधी जानेवारी ते जून आणि जुलै ते डिसेंबर असा असेल.

(७) जर कंत्राटदार वेतन कालावधी संपल्याच्या सात दिवसांच्या आत कंत्राटी कामगारांना वेतन देण्यास अपयशी ठरला, तर मुख्य नियोक्त्याने आवश्यक ती कार्यवाही करून संबंधित कंत्राटी कामगारांना १५ दिवसांच्या आत पूर्ण वेतन किंवा देय असलेली उर्वरित थकबाकी प्रदान करावी व मुख्य नियोक्त्याने अशा प्रकारे प्रदान केलेली रक्कम कंत्राटदाराकडून कोणत्याही करारानुसार कंत्राटदाराला देय असलेल्या रकमेतून कपात करून, कंत्राटदाराकडून येणे असलेले कर्ज म्हणून किंवा मुख्य नियोक्त्याकडे जमा असलेल्या कंत्राटदाराच्या सुरक्षा अनामत रकमेतून वसूल करावी.

(८) आस्थापनेच्या प्रत्येक मुख्य नियोक्त्याने प्रत्येक कॅलेंडर वर्ष संपल्यानंतर १ फेब्रुवारी पूर्वी **नमुना-११ ब** मध्ये वार्षिक विवरणपत्र संबंधित प्राधिकारी व सहायक कामगार आयुक्तांकडे इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने सादर करावे. विशिष्ट परिणाम साध्य करण्यासाठी घेतलेल्या कंत्राटांच्या बाबतीत ही अट लागू नाही.

३५. कलम ५५ च्या पोट-कलम (४) अन्वये कंत्राटदाराच्या सुरक्षा अनामत रकमेतून वेतन प्रदान करणे.-जर कंत्राटदार किंवा मुख्य नियोक्ता, कामावर ठेवलेल्या कंत्राटी कामगारांना वेतन, किमान वेतन किंवा कोणत्याही वैधानिक कायदेशीर देणी प्रदान करीत नसेल तर, सहायक कामगार आयुक्त, चौकशी करील किंवा चौकशी करण्याची व्यवस्था करील आणि कंत्राटदारास व मुख्य नियोक्त्यास बाजू मांडण्याची संधी दिल्यानंतर, कंत्राटदाराने सुरक्षा अनामत रक्कम म्हणून जमा केलेल्या रकमेतून अशा वेतनाची, कोणतीही असल्यास, रक्कम प्रदान करण्याचे आदेश पारित करील. कंत्राटदार, पंधरा दिवसांच्या आत सुरक्षा अनामत रक्कम पुन्हा जमा करील अन्यथा त्याची अनुज्ञप्ती निलंबित करण्यात येईल आणि देय रक्कम, जमीन महसुलाची थकबाकी असल्याप्रमाणे वसूल करण्यात येईल.

३६. कलम ५६ खालील अनुभवाचे प्रमाणपत्र.- प्रत्येक संबंधित कंत्राटदार, मागणी केल्यावर, कंत्राटी कामगारांना नमुना-अठरामध्ये अनुभवाचे प्रमाणपत्र देईल.

३७. कलम ५७ च्या पोट-कलम (२) च्या खंड (ख) अन्वये कंत्राटी कामगारांच्या रोजगारावर मनाई.-

(क) संहितेखालील किंवा या नियमांखालील कंत्राटी कामगारांच्या भागात काहीही समाविष्ट केले

असले तरीही, संहितेच्या कलम ५७ मध्ये विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे कोणत्याही आस्थापनेच्या मुख्य कार्यांमध्ये कंत्राटी कामगारास कामावर ठेवण्यास मनाई असेल, तथापि, जर एखाद्या आस्थापनेचे कोणतेही कार्य हे, मुख्य कार्य आहे किंवा कसे या संबंधी प्रश्न उद्भवला तर, व्यथित पक्षकार, आधारभूत दस्तऐवजांसह कारणे देवून महाराष्ट्र शासनाकडे अर्ज करील.

(ख) राज्य शासनाला, असा कोणताही प्रश्न स्वतःहून किंवा अर्ज कामगार आयुक्तांना विचारार्थ पाठवता येईल, ते त्यांच्याकडे असलेल्या संबंधित पुराव्याच्या आधारे किंवा त्या सयोग्य वाटेल अशी चौकशी केल्यानंतर, तीन महिन्यांच्या आत, राज्य शासनाला अहवाल सादर करील आणि त्यानंतर, राज्य शासन, सहा महिन्यांच्या आत, अशा प्रश्नावर निर्णय घेईल.

प्रकरण-नऊ

आंतरराज्यीय स्थलांतरित कामगार

३८. कलम ६१ अन्वये आंतरराज्यीय स्थलांतरित कामगारांना प्रवास भत्ता.- नियोक्ता, पुढील प्रसंगी, आंतरराज्यीय स्थलांतरित कामगारांना, कामाच्या ठिकाणापासून ते त्यांच्या मूळ राज्यातील निवासस्थानाच्या ठिकाणापर्यंत येण्या व जाण्याच्या प्रवासाच्या भाड्यापोटी एकतर, रेल्वेने (द्वितीयशयन कक्षापेक्षा कमी नसेल इतके) किंवा बसने किंवा प्रवासी वाहतुकीच्या इतर कोणत्याही साधनाद्वारे, जी सर्वात कमी खर्चीक असेल ती रक्कम प्रदान करील:-

(क) जर त्याने मागील बारा महिन्यांत संबंधित आस्थापनेमध्ये (आस्थापनांमध्ये) एकशे ऐंशी दिवसांपेक्षा कमी कालावधीसाठी काम केले असेल तर:

परंतु, आंतरराज्यीय स्थलांतरित कामगारास बारा महिन्यांतून एकदा प्रवास भत्ता दिला जाईल.

(ख) जर आंतरराज्यीय स्थलांतरित कामगाराने नोकरीच्या कालावधीच्या दरम्यानच्या काळात नियोक्ता बदलल्यास आणि त्याच्यापूर्वीच्या नियोक्त्याकडून प्रवास भत्ता घेतलेला नसेल तर, आंतरराज्यीय स्थलांतरित कामगाराने दिलेल्या प्रमाणपत्राच्या आधारावर, आंतरराज्यीय स्थलांतरित कामगार सध्या जेथे काम करीत आहे आणि अशा कामगाराने मागील नियोक्त्याकडे व्यतीत केलेल्या कालावधीसह मागील बारा महिन्यांत एकशे ऐंशी दिवस पूर्ण केले असतील तर, सध्याचा नियोक्ता, वर नमूद केल्याप्रमाणे प्रवास भत्ता देण्यास जबाबदार असेल.

३९. कलम ६३ अन्वये आंतरराज्यीय स्थलांतरित कामगारांसाठी टोल फ्री हेल्पलाइन क्रमांक स्थापित करणे.-

(१) आंतरराज्यीय स्थलांतरित कामगारांच्या सुरक्षिततेचे व तक्रारींचे निराकरण करण्यासाठी केंद्रीय कामगार व रोजगार मंत्रालयाचे महासंचालक, कामगार कल्याण संस्था यांच्याद्वारे टोल-फ्री हेल्पलाइन क्रमांक पुरविण्यात येईल.

(२) पोट-नियम (१) अन्वये पुरविलेला असा टोल-फ्री हेल्पलाइन क्रमांक, प्रत्येक नियोक्त्याद्वारे किंवा भोगवटाद्वारे आस्थापनेच्या प्रदर्शक फलकावर मराठी मध्ये, हिंदी मध्ये व आस्थापनेतील बहुसंख्य कामगारांना समजत असलेल्या भाषेत प्रदर्शित करण्यात येईल.

४०. कलम ६४ अन्वये आंतरराज्यीय स्थलांतरित कामगारांचा अभ्यास.- राज्य शासन, आंतरराज्यीय स्थलांतरित कामगारांची सुरक्षा, आरोग्य व कल्याण यांस चालना देण्यासाठी

करावयाचा अभ्यास निश्चित करू शकेल. जेथे आवश्यक असेल तेथे, राज्य शासनास, आंतरराज्यीय स्थलांतरित कामगारांची सुरक्षा, आरोग्य व कल्याण यामध्ये सहभागी असलेल्या तज्ज्ञ संस्थांचा सल्ला देखील घेता येईल.

प्रकरण - दहा

दक - श्राव्य कामगार (ऑडिओ-व्हिज्युअल वर्कर)

४१. कलम ६६ च्या पोट -कलम (२) च्या खंड (क) खालील दक-श्राव्य कामगारांसाठी करारनामा.- (१) निर्मात्यासोबत दक-श्राव्य कामगारांनी करावयाच्या करारनाम्याचा नमुना, नमुना-एकोणीस मध्ये असेल.

(२) राज्य शासनाद्वारे प्राधिकृत करण्यात येईल अशा सक्षम प्राधिकरणाकडे करारनामा नोंदवण्यात येईल.

४२. कलम ६६ च्या पोट -कलम (१) अन्वये समेट अधिकाऱ्याकडे किंवा न्यायाधिकरणाकडे विवाद निर्दिष्ट करण्याची कार्यपद्धती.- समेट अधिकाऱ्याकडे किंवा न्यायाधिकरणाकडे विवाद निर्दिष्ट करण्याची कार्यपद्धती, औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० (२०२० चा ३५) आणि त्या खाली केलेले नियम यांच्याशी सुसंगत असेल.

प्रकरण - अकरा

बिडी व सिगार निर्मितीसाठी औद्योगिक परिवास्तूंची अनुज्ञप्ती

४३. कलम ७४ अन्वये अनुज्ञप्ती देण्याच्या अर्जाचा नमुना व अनुज्ञप्ती शुल्क.-

(१) कोणतेही ठिकाण किंवा परिवास्तू, औद्योगिक परिवास्तू म्हणून वापरण्यासाठी किंवा वापरण्याची परवानगी देण्यासाठी संहितेच्या कलम ११९ च्या पोट-कलम (१) खालील प्रत्येक अर्ज, नमुना-चौदा मध्ये राज्य पोर्टलवर इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने करण्यात येईल आणि त्या सोबत, खालील तक्त्यामध्ये विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे यथोचित शुल्काचे ऑनलाइन प्रदान करण्यात येईल:

अनुज्ञप्ती शुल्क तक्ता

कर्मचाऱ्यांची संख्या	२० पर्यंत	२१ ते ५० पर्यंत	५१ ते १०० पर्यंत	१०१ ते २५० पर्यंत	२५१ ते ५०० पर्यंत	५०१ ते ७५० पर्यंत	७५१ व त्यापेक्षा अधिक
प्रदेय असलेले शुल्क	१००	२००	७५०	१५००	२५००	५०००	७५००

संहितेच्या व्याप्तीमधील प्रत्येक औद्योगिक परिवास्तूचा नियोक्ता, व्यवसाय प्रारंभाच्या तारखेपासून तीस दिवसांच्या आत, इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने राज्य सरकारच्या पोर्टलवर अर्ज सादर करील.

(२) अर्जासोबत पुढील दस्तऐवज जोडण्यात येतील:-

(क) पुढील गोष्टी दर्शविणारे नकाशे: -

(एक) अशा ठिकाणाची किंवा परिवास्तूची जागा, उत्पादन प्रक्रियेसाठी वापरण्यात येणारे त्यातील क्षेत्र आणि आस्थापनेच्या परिसरातील इमारतींच्या संरचना, रस्ते, नाले व तत्सम गोष्टी यांसह अशा ठिकाणाच्या किंवा परिवास्तूच्या लगत असलेला सभोवतालचा परिसर; आणि

(दोन) ज्या कोणत्याही उत्पादन प्रक्रियेसाठी वापरण्याचे उद्देशित आहेत अशा विविध इमारतींची उंची व आवश्यक काट-छेद (क्रॉस-सेक्शन), त्यामधील किंवा त्यासंबंधातील नैसर्गिक प्रकाश योजना, वायुविजन (वेंटिलेशन), आग लागल्यास सुटकेचे मार्ग, वापरण्यात येणाऱ्या संयंत्राचे व यंत्र सामग्रीचे स्थान आणि आपत्कालीन मार्ग;

(ख) जोडपत्र-ब मधील स्वयं-घोषणापत्र;

(ग) जोडपत्र-क मधील स्वयं-साक्षांकन घोषणापत्र.

४४. नूतनीकरण करण्याचा अर्ज.- संहितेच्या कलम ११९ खालील नूतनीकरण करण्याचा प्रत्येक अर्ज, नमुना-चौदा मध्ये राज्य पोर्टल वर इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने करण्यात येईल. अर्जासोबत, पुढील दस्तऐवज जोडण्यात येतील:-

(क) नूतनीकरण करण्याची मागणी केलेली अनुज्ञप्ती;

(ख) नियम ४३ अन्वये विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे अनुज्ञप्तीचे नूतनीकरण करण्याकरिता प्रदान केलेल्या यथोचित शुल्काची ऑनलाईन पावती.

४५. अनुज्ञप्ती देण्याच्या किंवा त्याचे नूतनीकरण करण्याच्या बाबतीतील विवक्षित तरतुदी.-

(१) अनुज्ञप्ती देण्याचा किंवा त्याचे नूतनीकरण करण्याचा अर्ज, जर नमुना-चौदा मध्ये असेल आणि नियम ४३ किंवा, यथास्थिति, नियम ४४ च्या शर्तींचे सर्व बाबतीत पालन करीत असेल तर, तो यथोचितपणे करण्यात आला असल्याचे मानण्यात येईल.

(२) अनुज्ञप्ती प्राधिकारी, अनुज्ञप्ती देण्याचा किंवा त्याचे नूतनीकरण करण्याचा किंवा अनुज्ञप्तीच्या तपशिलांमध्ये बदल करण्याचा अर्ज, तो मिळाल्याच्या तारखेपासून कामकाजाच्या सात दिवसांच्या आत, निकालात काढील.

४६. अनुज्ञप्तीचा नमुना आणि त्याच्या अटी व शर्ती.-

(१) संहितेच्या कलम ११९ खालील अनुज्ञप्ती, नमुना-सतरा मध्ये विहित केल्याप्रमाणे असेल.

(२) संहितेच्या कलम ११९ अन्वये दिलेली किंवा नूतनीकरण केलेली प्रत्येक अनुज्ञप्ती,पुढील शर्तींच्या अधीन असेल, म्हणजेच:-

(एक) अनुज्ञप्तीमध्ये ज्या प्रयोजनार्थ औद्योगिक परिवास्तु विनिर्दिष्ट केलेली आहे त्या औद्योगिक परिवास्तुच्या त्या भागातच केवळ उत्पादन प्रक्रिया केली जाईल;

(दोन) औद्योगिक परिवास्तुत काम करीत असलेल्या कर्मचाऱ्यांची कमाल संख्या, कोणत्याही दिवशी अनुज्ञप्तीमध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या संख्येपेक्षा अधिक असणार नाही;

(तीन) अनुज्ञप्ती प्राधिकाऱ्याची लेखी पूर्व परवानगी असल्याखेरीज, औद्योगिक परिवास्तुत वाढ करण्यात येणार नाही आणि तत्सम परवानगी असल्याखेरीज, अशा परिवास्तुवरील कोणत्याही इमारतीमध्ये संरचनात्मक बदल केले जाणार नाहीत;

(चार) अनुज्ञप्ती हस्तांतरणयोग्य असणार नाही;

(पाच) अनुज्ञप्ती देण्यासाठी किंवा अनुज्ञप्तीच्या नूतनीकरणासाठी इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने प्रदान केलेले शुल्क, परतावायोग्य असणार नाही.

(३) कलम ११९ अन्वये दिलेली अनुज्ञप्ती, केवळ पाच वर्षांसाठी वैध असेल आणि त्यानंतर तिचे नूतनीकरण करता येईल.

४७. अनुज्ञप्तीची दुरुस्ती.- (१) संहितेच्या कलम ११९ अन्वये दिलेल्या अनुज्ञप्तीत, संबंधित जिल्ह्यासाठी अधिसूचित केलेल्या अनुज्ञप्ती प्राधिकाऱ्याकडून सुधारणा करता येईल.

(२) अनुज्ञप्तीधारकाने, त्याच्या अनुज्ञप्तीमध्ये पुढील बाबतीत सुधारणा करणे आवश्यक असेल:-

(क) औद्योगिक परिवास्तूच्या नावात बदल झाला असेल तर; किंवा

(ख) औद्योगिक परिवास्तू ज्या जागेवर आहे त्या जागेत बदल झाला असेल तर; किंवा

(ग) ज्या औद्योगिक परिवास्तुला अनुज्ञप्ती दिलेली आहे त्या औद्योगिक परिवास्तु मध्ये कामं करणाऱ्या व्यक्तींची संख्या अनुज्ञप्ती मध्ये नमूद केलेल्या मर्यादेपेक्षा अधिक असेल तर

(३) ज्या अनुज्ञप्ती धारकाच्या अनुज्ञप्तीमध्ये सुधारणा करणे आवश्यक आहे तो अनुज्ञप्ती धारक, सुधारणेचे स्वरूप व त्याची कारणे नमूद करून संबंधित जिल्ह्यासाठी अधिसूचित केलेल्या अनुज्ञप्ती प्राधिकाऱ्याकडे इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने अर्ज सादर करील.

(४) अशा अर्जावर, इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने अर्ज मिळाल्यापासून कामकाजाच्या सात दिवसांच्या आत, निर्णय घेण्यात येईल.

४८. कलम ७५ अंतर्गत अपील.- संहितेच्या कलम ७५ अंतर्गत अपील,-

(क) अनुज्ञप्ती प्राधिकाऱ्याचा आदेश मिळाल्याच्या तारखेपासून तीस दिवसांच्या आत, विभागीय अपर कामगार आयुक्ताकडे किंवा कामगार उपायुक्ताकडे राज्य पोर्टल वर इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने अपील करण्यात येईल;

(ख) संहितेच्या कलम ७५ अन्वये अपील करण्यासाठी, रुपये पाचशे इतके शुल्क, इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने प्रदान करण्यात आले आहे हे दर्शविणारी पावती सोबत जोडण्यात येईल, हे शुल्क ना - परतावा असेल.

४९. कर्मचाऱ्यांना औद्योगिक परिवास्तुबाहेर काम करण्याची परवानगी.-

(१) औद्योगिक परिवास्तुच्या बाहेर कर्मचाऱ्यांना बिडीची किंवा तंबाखूची पाने वळण्याची किंवा कापण्याची परवानगी देण्यासाठी परवाना मिळण्याकरिता कलम ७६ च्या पोट-कलम (१) खालील

प्रत्येक अर्ज, या नियमांच्या प्रारंभापासून कामकाजाच्या पंधरा दिवसांच्या आत, विहित केलेल्या नमुना-वीस मध्ये इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने करण्यात येईल.

(२) अर्जासोबत, परवानगी मागणाऱ्या कर्मचाऱ्यांची यादी, जोडपत्र- ड मध्ये जोडण्यात येईल.

(३) विभागीय अपर कामगार आयुक्त किंवा विभागीय कामगार उपायुक्त, पोट-नियम (१) खालील अर्ज प्राप्त झाल्यावर कामाच्या पंधरा दिवसांच्या आत, अर्ज निकालात काढील.

(४) कलम ७६ अन्वये दिलेला परवाना, केवळ एका वर्षासाठी वैध असेल आणि त्यानंतर पोट-नियम (१) मध्ये निर्धारित केलेल्या कार्यपद्धतीने त्याचे नूतनीकरण करता येईल आणि त्यात सुधारणा करता येऊ शकेल.

५०. परवानगी मागण्याच्या अटी व शर्ती.-

(क) नियोक्ता, परवानगी दिलेले कामगार मागणी करतील त्या प्रमाणे व तेव्हा, पुरेसा व नियमित कच्चा माल पुरवील.

(ख) कच्चा माल पुरवताना, पुरुष किंवा महिला किंवा तृतीयपंथी कर्मचाऱ्यांमध्ये भेदभाव करता येणार नाही.

(ग) कोणत्याही परिस्थितीत १४ वर्षापेक्षा कमी वयाच्या मुलाला हे काम देता येणार नाही.

(घ) परवानगी असलेल्या कामगाराला तंबाखूचे अचूक वजन व विडीच्या पानांचे अचूक प्रमाण लेखी स्वरूपात दिले जाईल.

(ङ) अशा परवानगी दिलेल्या कामगारांना, किमान वेतनाच्या विहित दरापेक्षा कमी वेतन प्रदान करण्यात येणार नाही.

(च) कच्चा माल पुरविण्यासाठी परवानगी दिलेल्या कामगारांकडून कोणतीही ठेव रक्कम घेण्यात येणार नाही.

(छ) विमा, भविष्यनिर्वाह निधी, उपदान (ग्रॅच्युइटी), बोनस, वेतनासह रजा, वेतनी सुट्ट्या, इत्यादी सारखे सर्व वैधानिक सामाजिक सुरक्षा लाभ, परवानगी दिलेल्या सर्व कामगारांना देण्यात येतील.

(ज) बिडी बनवणाऱ्या औद्योगिक परिवास्तुचा तसेच परवानगी दिलेल्या कामगारांच्या निवासस्थानाचा अपघाती विमा काढल्याची नियोक्ता खात्री करील.

५१. बाहेरील कामाचा अभिलेख.- संहितेच्या कलम ७६ च्या पोट-कलम (२) अन्वये परवानगी दिलेल्या औद्योगिक परिवास्तुच्या बाहेर केलेल्या कामाचा अभिलेख, नियोक्ता, नमुना-एकवीस मध्ये ठेवील.

प्रकरण - बारा

रोप मळा

५२. कामगारांकरिता निवासव्यवस्था.- प्रत्येक नियोक्ता, रोप मळ्यात राहणारे कामगार व त्याचे कुटुंब यांच्यासाठी, शक्य असेल तेथवर, कामाच्या ठिकाणाजवळ निवास व्यवस्था पुरवील.

५३. निवासव्यवस्थेचे प्रमाण व विनिर्देशके.- रोप मळ्यातील कामगारांच्या सर्व निवास व्यवस्थांमध्ये, महिला कर्मचाऱ्यांसाठी स्वतंत्र खोल्या असतील. प्रत्येक खोलीमध्ये ताजी हवा खेळती राहावी म्हणून पर्याप्त वायुवीजन व्यवस्था करण्यासाठी व ठेवण्यासाठी प्रभावी व सुयोग्य तरतूद करण्यात येईल आणि तेथे पुरेशा व सुयोग्य नैसर्गिक व कृत्रिम प्रकाश योजनेची देखील तरतूद करण्यात येईल व ठेवण्यात येईल. खोल्यांचे किंवा अन्य सुयोग्य पर्यायी निवास स्थानाचे परिक्षेत्र असे असेल की, जेणेकरून खोलीचा वापर करणाऱ्या प्रत्येक व्यक्तीसाठी स्वयंपाक घर व स्वच्छतागृह यांचे क्षेत्र वगळून किमान दहा चौरस मीटरचे चटई क्षेत्र पुरविता येईल. निवासस्थानाचे बांधकाम असे असावे की, ज्यामुळे ऊन, वारा, पाऊस या पासून पुरेसे संरक्षण होईल आणि जमिनीचा पृष्ठभाग हा सपाट, कडक व अच्छिद्र असेल.

५४. निवासव्यवस्थेची जागा.-

(१) निवासीव्यवस्था, कोरडया, तसेच पाण्याचा योग्य निचरा होणा-या जमिनीवर असावी, ती रोप मळ्यापासून आवश्यक अंतरावर असावी व वाजवी अंतरावर पिण्याचे पाणी असावे. पाणथळ क्षेत्रांमध्ये, निवासस्थाने, पाणथळ व दलदलीच्या क्षेत्रापासून सुरक्षित अंतरावर आणि उच्चतम पूर पातळीच्यावर असावीत.

(२) ज्या क्षेत्रामध्ये निवासस्थाने पुरविलेली आहेत त्या क्षेत्रामध्ये व त्या सभोवताली पुरेशा प्रकाशाची व्यवस्था करण्यात येईल.

(३) नियोक्ता, ज्या क्षेत्रामध्ये निवासस्थाने स्थित आहेत त्या क्षेत्राकडे जाणारे पोहोच मार्ग व पथ तसेच त्या क्षेत्रातील मल:निसारण व जल:निसारण व्यवस्था सुस्थितीत ठेवील.

(४) नियोक्ता, जेथे कामगारांची घरे आहेत तेथील रोप मळ्याच्या भागामध्ये जनतेला मुक्त प्रवेश करण्यास नकार देणार नाही.

(५) नियोक्ता, सर्व निवासव्यवस्थेचा परिसर कचरा व घाण मुक्त ठेवील आणि शौचालय व गटारे दररोज स्वच्छ करील आणि त्या परिसरातील जवळील सर्व कचरा व घाण दररोज गोळा करुन, काढून व आरोग्यदायी पध्दतीने त्याची विल्हेवाट लावील.

५५. निवासस्थानांची देखभाल.-

(१) नियोक्ता, कामगारांच्या निवास व्यवस्थेसाठी पुरविलेली सर्व निवासस्थाने, स्वतःच्या खर्चाने, सुरक्षित व बळकट स्थितीत ठेवील आणि वार्षिक देखभाल व आवश्यक आणि वेळोवेळी आवश्यक असेल अशी अन्य दुरुस्ती करील.

(२) निवासस्थानाचा वापर करणारा कामगार, आणि या संहिते अन्वये नियुक्त केलेला निरीक्षक-सह-सुविधाकार, कामगाराचे आरोग्य व सुरक्षेच्या दृष्टीने जे धोकादायक असतील असे निवासस्थानाच्या स्थितीतील कोणतेही दोष, नियोक्त्याच्या निदर्शनास आणून देतील.जेव्हा निरीक्षक-सह-सुविधाकार असे दोष नियोक्त्याच्या निदर्शनास आणून देईल तेव्हा, कोणताही विलंब न करता, ते दोष दुरुस्त करणे हे, नियोक्त्याचे कर्तव्य असेल.

(३) नियोक्ता, किमान वर्षातून एकदा सर्व निवासस्थानांना चुन्याचा रंग लावील आणि सर्व दरवाजे, खिडक्या तसेच लाकडी संरचनेस तीन वर्षातून किमान एकदा वॉर्निश लावील किंवा रंग देईल. ज्या तारखांना चुन्याचा रंग लावलेला आहे किंवा रंगकाम केलेले होते त्या तारखांचा अभिलेख, इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपातील नमुना १० मधील नोंदवहीमध्ये ठेवण्यात येईल.

५६. निवासव्यवस्था भाडेमुक्त असावे.- १) रोप मळ्यामध्ये राहणाऱ्या कामगारांना व त्यांच्या कुटुंबीयांना पुरविलेल्या निवास व्यवस्थेसाठी नियोक्त्याकडून कोणतेही भाडे आकारण्यात येणार नाही.

२) ज्या रोप मळ्यामध्ये मागील बारा महिन्यांच्या कोणत्याही दिवशी पन्नास किंवा त्यापेक्षा अधिक कामगार (कंत्राटी कामगारांसहित) काम करीत आहेत किंवा काम करीत होते अशा रोपमाळ्याचा प्रत्येक नियोक्ता, पाळणाघराची सुविधा पुरवील.

५७. कामगारांच्या मुलांना शैक्षणिक सुविधा.-

(१) (क) प्रत्येक नियोक्ता, जर त्याच्या रोप मळ्यामधील सहा ते बारा वर्षे वयाच्या बालकांची संख्या, पंचवीसपेक्षा अधिक असेल तर, अशा बालकांना प्राथमिक शिक्षण देण्यासाठी एक किंवा अधिक प्राथमिक शाळा किंवा शाळा पुरवील व चालवील.

(ख) रोप मळ्याचा प्रत्येक नियोक्ता, त्याच्या रोप मळ्यामध्ये दवाखान्याची तरतूद करील. रोप मळ्यांमध्ये वाटिका रुग्णालये व गट रुग्णालये यांसारख्या दोन प्रकारची रुग्णालये असतील-

(एक) वाटिका रुग्णालये ही, बाहय रुग्णांवर उपचार, कोणत्याही विशेष रोगनिदानाची अथवा उपचाराची आवश्यकता नसणारे अंतररुग्ण, संसर्गजन्य रोगाची लागण झालेले रुग्ण, प्रसूती, शिशूंची व बाळांची साधी प्रसुतीपूर्व व प्रसुतीत्तर देखभाल आणि कामगारांची नियतकालिक तपासणी करतील;

(दोन) गट रुग्णालय ही, सर्वसाधारणपणे आकस्मितपणे उद्भवलेल्या, परंतु नियमित उपचाराची गरज नसलेल्या सर्व प्रकारच्या रुग्णांची कार्यक्षमपणे तपासणी करण्यासाठी सक्षम असतील. गट रुग्णालयांमधील प्रदेश, केवळ वाटिका रुग्णालयांच्या डॉक्टरांच्या शिफारशीवरूनच देण्यात येईल. उपकरणे व औषधे.- प्रत्येक दवाखाना, वाटिका रुग्णालय व गट रुग्णालय, राज्य शासनाद्वारे विनिर्दिष्ट करण्यात येतील अशी उपकरणे व औषधे, इत्यादी ठेवतील.

(ग) वैद्यकिय अभिलेख.- प्रत्येक दवाखान्याचा, वाटिका रुग्णालयाचा किंवा गट रुग्णालयाचा प्रभारी वैद्यकीय अधिकारी, या प्रयोजनासाठी राज्य शासनाद्वारे विहित करण्यात येईल त्याप्रमाणे प्रत्येक रुग्णाच्या बाबतीत अभिलेख ठेवील व तो अद्ययावत करील. विहीत केल्यानुसार अद्यावत ठेवतील; आणि

(२) वैद्यकीय भांडार दुकानांच्या नियमांबाबत राज्य शासनाने केलेल्या नियमांचे पालन करील.

५८. मनोरंजनाच्या सुविधा.- (१) प्रत्येक नियोक्ता,-

(एक) राज्य शासनाच्या पूर्व मान्यतेने राज्याच्या कामगार आयुक्ताने विनिर्दिष्ट केल्यानुसार, निवासी कामगारांच्या प्रत्येकी एकशे पंच्याहत्तर कुटुंबांसाठी किंवा त्याच्या भागासाठी एक या प्रमाणात, प्रौढ कामगारांकरिता व त्यांच्या मुलांकरिता रेडिओ व दूर चित्रवाणी संच आणि अंतर्गत खेळ यांची तरतूद असलेले मनोरंजन केंद्र असावे,प्रत्येक रोप मळ्यासाठी किंवा त्याच्या बाह्य वाटिकेसाठी किमान एक मनोरंजन केंद्र असावे.

(दोन) जर वाजवी अंतरावर पर्याप्त मोकळी सपाट जागा उपलब्ध असेल तर, प्रौढ कामगारांकरिता व त्यांच्या मुलांकरिता बाहय मैदानी खेळासाठी आवश्यक असलेल्या क्रीडा साधनसामग्रीसह खेळाचे मैदान किंवा मैदाने, पूरवील व ते चालवील.

(२) पुरविलेले व चालविलेले प्रत्येक मनोरंजन केंद्र, शक्य असेल तेथवर, कामगारांच्या निवासस्थानाजवळ सोयीस्कर जागी स्थित असेल.

५९. रोप मळ्यामधील कीटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने व विषारी पदार्थ यांचा वापर, हाताळणी, वाहतूक व साठा करणे.-

(१) अन्नधान्य, जनावरांचे खाद्य किंवा पिण्याचे पाणी अशा रीतीने साठा करण्यात येईल , कि कोणतेही किटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने व विषारी पदार्थयांची वाहतूक यांच्या थेट संपर्कात येणार नाही

(२) जर कोणतेही किटकनाशक, जंतूनाशके, रसायने व विषारी पदार्थांची, वाहतूक किंवा साठवणूक करताना गळती झाल्याचे आढळून आले असेल तर, माती किंवा पाणी विषारी होण्यापासून व त्याचे प्रदूषण होण्यापासून प्रतिबंध करण्यासाठी आवश्यक असतील अशा उपाययोजना तातडीने हाती घेणे ही नियोक्त्याची जबाबदारी असेल.

(३) किटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने, विषारी पदार्थ असलेली अवेष्टने (पॅकेजेस), स्वतंत्र खोलीमध्ये किंवा असे पदार्थ साठवण्यासाठी वापर केल्या जाणाऱ्या जागेमध्ये साठवण्यात येतील अथवा कीटकनाशकांचे प्रमाण व स्वरूप यावर अवलंबून राहून, कुलूप व किल्ली असलेल्या स्वतंत्र कपाटामध्ये ठेवण्यात येतील.

(४) ज्या जागेत किंवा खोलीत किटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने व विषारी पदार्थ यांची साठवणूक करण्यासाठी असलेल्या खोल्या किंवा जागा, योग्य आकाराच्या, योग्य प्रकारे बांधलेल्या, कोरड्या, पुरेशी प्रकाश योजना व वायुवीजन असलेल्या असतील.

६०. किटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने व विषारी पदार्थ यांची हाताळणी करण्यामध्ये महिला, बाल किंवा किशोरवयीन कामगार यांना कामावर ठेवण्यास मनाई किंवा निर्बंध.- किटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने व विषारी पदार्थ यांची हाताळणी किंवा साठवणूक किंवा वाहतूक करण्याच्या कामामध्ये, महिला कामगार अथवा बाल किंवा किशोरवयीन कामगार यांना कामावर ठेवण्यास परवानगी असणार नाही.

६१. पर्यवेक्षकांची नियुक्ती व अर्हता.- किटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने व विषारी पदार्थ यांचा वापर, हाताळणी, साठवणूक व वाहतूक, अशी व्यक्ती पुढील अर्हता धारण करील:-

(एक) ती, कृषीमधील किंवा विज्ञानामधील पदवीधर असेल, अथवा ती, मान्यताप्राप्त संस्थेने चालविलेल्या रसायने व विषारी पदार्थ यांची हाताळणी करण्याबाबचा प्रमाणपत्र पाठ्यक्रम धारण करीत असेल.

(दोन) नेमून दिलेल्या प्रशिक्षण संस्थेमधून तिला प्रशिक्षण देण्यात यावे.

(तीन) तिने, कामगारांना प्रथम उपचार व उपचार करण्यासाठी मान्यताप्राप्त संस्थेकडून वैध प्रमाणपत्र धारण केलेले असावे.

६२. कामगारांचे प्रशिक्षण.-

(१) किटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने आणि विषारी पदार्थ हाताळणा-या कामगारांसाठी, सुरक्षेच्या खबरदारीचे पालन करणे आणि त्यांना पुरविलेली सुरक्षेची उपकरणे हाताळणे या बाबतचे सुयोग्य प्रशिक्षण, राज्य शासनाने, वेळोवेळी अधिसूचित केलेल्या संस्थेमध्ये देण्याची व्यवस्था करण्यात येईल.

(२) जे कामगार, कृषी रसायने व अन्य रसायनिक पदार्थांचा वापर वापर करतात, हाताळतात, वाहतूक करतात किंवा संपर्कात येतात अशा सर्व कामगारांना, किमान पुढील विषयांचे प्रशिक्षण दिले पाहिजे:-

(एक) सर्वसाधारण व्यावसायिक आरोग्य;

(दोन) कीटकनाशकांमध्ये वापरलेल्या पदार्थांचे सुत्रीकरण, नावे व जैविक परिणाम;

(तीन) संरक्षक पोषाख व उपकरणे यांचा योग्य वापर;

(चार) रसायनिक पदार्थांमुळे होणारे आरोग्याचे व पर्यावरणाचे नुकसान टाळण्याकरिता प्रतिबंधात्मक उपाययोजना व उपाय, उपकरणे, वापरण्याचे तंत्र, चिन्हे, वैद्यकिय तपासणी, इत्यादी;

(पाच) विष बाधा झालेल्या किंवा रासायनिक पदार्थांच्या अनुचित प्रकारे संपर्कात आलेल्या रुग्णांकरिता कारवायाची आकस्मिक कार्यपध्दती, प्रथमोचार व वैद्यकिय उपचार;

(सहा) रासायनिक पदार्थ हाताळण्याचे तंत्र आणि कृषी रसायनांचा योग्य वापर;

(सात) कृषी रसायनांची सुरक्षीत हाताळणी व वाहतूक करण्यासाठी वाहिका; आणि

(आठ) रोप मळ्यांसाठी सुयोग्य असलेले अन्य आवश्यक प्रशिक्षण.

६३. कामगारांची नियतकालिक वैद्यकिय तपासणी.-

(१) जो कामगार किटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने व विषारी पदार्थ यांची हाताळणी, देवाण घेवाण, फवारणी किंवा मिसळणी करण्याचे काम करीत असेल अशा प्रत्येक कामगाराची, कामावर ठेवण्याच्या वेळी, सुरुवातीला आणि त्यानंतर, सहा महिन्यांतून एकदा, याबाबतीत अधिसूचित केलेल्या रुग्णालयांमध्ये वैद्यकीय तपासणी करण्यात येईल.

(२) वैद्यकीय तपासणी व चाचण्या यांची, नमुना ७ नुसार नोंदणी करण्यात येईल.

(३) विषबाधेची लक्षण आढळणा-या प्रत्येक व्यक्तीची, तातडीने तपासणी करण्यात येईल व तिच्यावर योग्य उपचार करण्यात येईल.

६४. आरोग्य विषयक अभिलेख ठेवणे.- प्रत्येक नियोक्ता, सहामाही वैद्यकीय तपासणी अथवा अन्य कोणतेही तपासणी यासारखा, प्रत्येक कामगाराच्या आरोग्याचा अभिलेख ठेवील आणि आवश्यक असेल तेव्हा केलेली तो रोप मळ्यामध्ये ठेवण्यात येईल आणि प्रत्येक कामगाराला असा अभिलेख उपलब्ध असेल.

६५. धुवण, स्नान व स्वच्छतागृह सुविधा.-

(१) प्रत्येक नियोक्ता, जे कामगार, किटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने व विषारी पदार्थ यांची हाताळणी करण्याचे काम करतात अशा कामगारांसाठी धुवण, स्नान व स्वच्छतागृह सुविधा पुरवील.

(२) संरक्षक पोषाख व उपकरणे:-

(क) किटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने व विषारी पदार्थ हाताळणाऱ्या व्यक्तींना, त्यांचे काम करताना, ते वितरित करताना, मिसळताना, त्यांची फवारणी करताना, योग्य पोशाखामध्ये पर्याप्तपणे संरक्षित असतील.

(ख) असा संरक्षक पोषाख हा, किटकनाशके, रसायने व विषारी सुत्रीकरण यांचा कोणत्याही प्रकारे शिरकाव होण्यापासून प्रतिबंध व निरोध करणा-या साहित्य पासून तयार केलेला

असेल. सदर सामग्रीही धुण्या योग्य असावी, जेणे करुन विषारी पदार्थ हे वापरानंतर धुतले जातील. असे साहित्य धुण्यायोग्य असेल, जेणेकरून त्याच्या प्रत्येक वापरानंतर, त्यावरील विषारी घटक काढून टाकता येतील.

(ग) संरक्षक पोषाखाच्या संपूर्ण सुटमध्ये पुढील वस्त्रांचा अंर्तभाव असेल:-

(एक) शिरटोपासह बाहेरुन घालावयाचे संरक्षक कपडे;

(दोन) द्रवरोधक साहित्य पासून बनविलेले रबरी हातमोजे किंवा हाताच्या कोपरापर्यंत पोहोचतील असे संरक्षक हातमोजे;

(तीन) धूळरोधक चष्मा;

(चार) बूट;

(पाच) पुन्हा वापरता येण्याजोगे कापडी मास्क.

६६. किटकनाशके, जंतूनाशके, रसायने, विषारी पदार्थ यांची यादी प्रदर्शित करणे.- प्रत्येक नियोक्ता, केंद्र केंद्र सरकारने, किटकनाशके अधिनियम, १९६८ (१९६८ चा ४६) अन्वये वेळोवेळी अधिसूचित केलेली किटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने व विषारी पदार्थ यांची यादी, रोप मळ्यामध्ये प्रदर्शित करील.

६७. खबरदारीच्या सूचना.- प्रत्येक नियोक्ता, रोप मळ्यामध्ये, जेथे किटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने व विषारी पदार्थ हाताळले जातात अशा ठिकाणी किंवा त्या जवळ, पुढील खबरदारीच्या सुचना प्रदर्शित करील:-

(एक) संपूर्ण पायघोळ झगा, मोजे, रबरी गमबुट, रुंद मोठी हॅट यासारख्या संरक्षक कपड्यांचा वापर करा. वापर करावा.

(दोन) किटकनाशके व जंतुनाशके असलेले कपडे वापरु नका.

(तीन) साबणाने व पाण्याने स्वच्छ धुवून संरक्षक पोषाख स्वच्छ करा.

(चार) लहान मुले, किशोरवयीन मुले, वयस्कर व्यक्ती, आजारी व्यक्ती व गर्भवती महिला आणि परिपोषण करणाऱ्या माता यांना किटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने व विषारी पदार्थ हाताळाण्यास परवानगी देऊ नका.

(पाच) किटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने व विषारी पदार्थ हाताळत असताना, खाण्यास, पिण्यास, धुम्रपानास व चघळण्यास मनाई आहे.

(सहा) तुंबलेल्या तोटीस तोंड लावून फुंकू नका.

(सात) गळक्या फवारणी यंत्राचा वापर करु नका. तसेच त्वचा, तोंड व डोळे यांचा संपर्क होण्यापासून टाळा.

(आठ) शेतामध्ये दुर्लक्षित कीटकनाशके अंत:श्वसन करू नका.

(नऊ) वा-याच्या प्रवाहा विरुध्द किटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने व विषारी पदार्थ यांची फवारणी करु नका.

(दहा) शेतामध्ये दुर्लक्षित कीटकनाशके व जंतुनाशके ठेवू नका.

(अकरा) उत्पादकाने सुचविलेल्या कालावधीसाठी कीटकनाशके व जंतूनाशके फवारणी केलेल्या क्षेत्रात माणसांना व जनावरांना प्रवेश देऊ नका.

(बारा) विहीर किंवा वाहते झरे याजवळ कीटकनाशके व जंतुनाशके यांचे कंटेनर स्वच्छ करू नका.

(तेरा) स्वच्छपाणी, साबण व टॉवेल वापराकरिता तयार ठेवा.

(चौदा) जेवणापूर्वी, पाणी पिण्यापूर्वी, धुम्रपान करण्यापूर्वी किंवा चघळण्यापूर्वी आणि काम संपल्यानंतर हाथ व उघडे अंग साबणाने व पाण्याने स्वच्छ धुवावेत.

(पंधरा) लहान मुलांच्या व अन्य अनाधिकृत व्यक्तींच्या व्यक्तीच्या हाती लागणार नाही अशा रीतीने, किटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने व विषारी पदार्थ भांडार कक्षामध्ये कुलूप बंद ठेवावेत.

(सोळा) फवारणी केलेल्या क्षेत्रात प्रवेश करु नये. उत्पादकाने सूचना केल्याप्रमाणे, वनस्पतीनाशकासह सर्व किटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने व विषारी पदार्थ फवारलेल्या क्षेत्रात पुन: प्रवेशाच्या कालावधीचे पालन करावे.

(सतरा) किटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने व विषारी पदार्थ, त्यांच्या मूळ लेबल लावलेल्या डब्यात (कंटेनरमध्ये) ठेवावेत.

(अठरा) तातडीच्या वापराखेरीज, किटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने व विषारी पदार्थ, लेबल नसलेल्या डब्यात (कंटेनरमध्ये) ओतून ठेवू नये.

(एकोणीस) पूर्णत: रिकामे करुन व नीट धुवून अशा कंटेनरची सरक्षितपणे विल्हेवाट लावावी. पाण्याच्या स्त्रोतापासून दूरवर ते पुरुन ठेवता येतील.

(वीस) जर किटकनाशके, जंतुनाशके, रसायने व विषारी पदार्थाचे अंश काढून टाकणे शक्य नसेल तर, अशा डब्याचा (कंटेनरचा) अन्य प्रयोजनांसाठी पुन्हा वापर करू नये.

प्रकरण-तेरा

अपराधांचे प्रशमन करणे

६८. कलम ११४ च्या पोट-कलम (१) अन्वये विनिर्दिष्ट केलेल्या प्राधिकृत अधिकाऱ्याद्वारे अपराधांचे प्रशमन करण्याची पद्धत .-

(१) संहितेच्या कलम ११४ च्या पोट-कलम (१) अन्वये **अपराधांचे प्रशमन** करण्याच्या प्रयोजनार्थ, राज्य शासनाने अधिसूचित केलेला अधिकारी, संहितेच्या कलम ११४ च्या पोट-कलम (१) अन्वये

प्रशमन करण्यायोग्य असलेल्या अपराधांचे **प्रशमन** करणारी नोटीस इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने निर्गमित करील.

(२) अशा प्रकारे नोटीस दिलेल्या व्यक्तीस, नोटीस मिळाल्यापासून पंधरा दिवसांच्या आत, **प्रशमन** करणाऱ्या अधिकाऱ्याकडे इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने अर्ज करता येईल आणि **प्रशमन**ची संपूर्ण रक्कम, इलेक्ट्रॉनिक हस्तांतरणाद्वारे किंवा अन्य प्रकारे जमा करता येईल.

(३) **प्रशमन** करणारा अधिकारी, ज्या व्यक्तीकडून **प्रशमन**च्या नोटीसीच्या प्रतिसादार्थ अशी रक्कम प्राप्त झाली आहे अशा व्यक्तीस, **प्रशमन**ची रक्कम मिळाल्यापासून दहा कामाच्या दिवसांच्या आत, **प्रशमन** प्रमाणपत्र देईल.

(४) जर अशी नोटीस दिलेल्या व्यक्तीने, खटला दाखल करण्यापूर्वी एक महिन्याच्या आत **प्रशमन**ची रक्कम जमा करण्यास कसूर केली तर, सक्षम न्यायालयासमोर खटला चालविण्यात येईल.

(५) कलम ११० च्या पोट-कलम (१) च्या परंतुकास आधीन राहून, अशा तरतुदींचे पालन करण्यासाठी आणि कलम ११४ नुसार **प्रशमन** करण्यासाठी नियोक्त्याला संधी दिल्याशिवाय कोणताही खटला दाखल करण्यात येणार नाही.

६९. कलम ११९ अन्वये कंत्राटदार, कारखाने व औद्योगिक परिवास्तू, इत्यादींसाठी सामायिक/ कामाची विशिष्ट अनुज्ञप्ती.-

(१) या नियमांमध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, या संहितेखालील कोणतीही व्यक्ती, संहिते अन्वये कारखान्याच्या बाबतीत आस्थापनेसाठी, बिडी व सिगारेट कामाकरिता औद्योगिक परिवास्तूसाठी आणि कंत्राटी कामगार कामावर ठेवण्याकरिता (कंत्राटदार) सामायिक अनुज्ञप्ती मिळवू इच्छिणारी

कोणतीही व्यक्ती, शासनाने उक्त गोष्टींसाठी अधिसूचनेद्वारे नेमून दिलेल्या प्राधिकाऱ्याकडे अर्ज करील.

(२) पोट-नियम (१) खालील सामायिक अनुज्ञप्तीचा अर्ज, **नमुना-चौदा** मध्ये करील आणि त्या सोबत, कंत्राटदारासाठी नियम २८(२) खालील तक्त्यामध्ये, आस्थापनेसाठी या नियमान्वये कारखाना नियमान्वये कारखान्याकरिता अनुसूची दोन मध्ये बिडी व सिगारेट कामाकरिता औद्योगिक परिवास्तुसाठी नियम ४३(१) खालील तक्त्यामध्ये आणि कारखाना नियमाखालील कारखान्यांसाठी नियम अन्वये विनिर्दिष्ट केलेल्या तक्त्यामध्ये, विनिर्दिष्ट केलेले एकूण शुल्क प्रदान करील:

(३) पोट-नियम (१) खालील अर्ज प्राप्त झाल्यावर, प्राधिकारी त्याची छाननी करील.

(४) प्राधिकार्याची, कारखाना, बिडी व सिगारेट कामाच्या औद्योगिक परिवास्तू यांच्या बाबतीत आणि कंत्राटी कामगार कामावर ठेवण्याकरिता (कंत्राटदार) सामायिक अनुज्ञप्ती देण्यात यावी याबाबत खात्री पटली असेल तेव्हा, असा प्राधिकारी, अर्ज प्राप्त झाल्याच्या तारखेपासून तीस कामाच्या दिवसांच्या आत, **नमुना-सतरा** मध्ये अशी सामायिक/ कार्य विशिष्ट अनुज्ञप्ती देईल, अशी अनुज्ञप्ती ती दिल्यापासून पाच कॅलेंडर वर्षाच्या कालावधीकरिता वैध असेल.

(५) या नियमांखाली अनुज्ञप्ती देणाऱ्या प्राधिकाऱ्याने दिलेल्या आदेशामुळे व्यथित झालेली कोणतेही व्यक्ती, आदेशाच्या दिनांकापासून तीस दिवसांच्या आत, संबंधित अधिकारक्षेत्राकरिता असणाऱ्या कामगार विभागाच्या विभागीय अपर कामगार आयुक्त किंवा विभागीय कामगार उपआयुक्त अपील प्राधिकाऱ्यासमोर, अपील दाखल करू शकते. अशा अपिलाकरिता अर्ज इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने भरलेल्या एक हजार रुपये फक्त इतक्या शुल्कासह नमुना बावीसमध्ये दाखल करील. असे अपील दाखल केल्यापासून तीस कामाच्या दिवसांच्या आत इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने अपील निकाली काढण्यात येईल.

प्रकरण - चौदा

संकीर्ण

७०. कंत्राटी कामगारांसाठी तक्रार निवारण यंत्रणा : १. कंत्राटी कामगारास आरोग्य, कामाच्या अटी व वेतन यांसंबंधी तक्रारी असल्यास, तो त्या मुख्य नियोक्त्याच्या स्तरावर सादर करील, जो त्या बाबींची दखल घेईल व तक्रारीचे निवारण करील.

२. अध्यक्षाचा समावेश असणारी एक समिती स्थापन केली जाईल, जो मुख्य नियोक्त्याचा अधिकृत प्रतिनिधी असेल. या समितीत मुख्य नियोक्ता व कंत्राटदार यांचे प्रतिनिधी असतील. उपरोक्त समिती कंत्राटी कामगारांच्या तक्रारी ऐकून घेईल आणि त्या एक महिन्याच्या कालावधीत निकाली काढील.

३. जर तक्रार सादर केल्यापासून एका महिन्याच्या आत निवारण झाले नाही, तर मुख्य नियोक्ता ती तक्रार संबंधित निरीक्षक-सह-सुविधाकारकडे इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने किंवा नोंदणीकृत टपालाने अथवा शीघ्र टपालाने पाठवील.

७१. कंत्राटदाराच्या नियमित कामगाराची वार्षिक वेतनवाढ : ज्या कामगाराला कोणत्याही कामासाठी कंत्राटदाराने नियमितपणे कामावर ठेवले आहे आणि त्याच्या परस्पर मान्य करण्यात आलेल्या सेवा अटींनुसार नियंत्रित असल्यास, त्यास त्याच्या वेतनाच्या किमान २ टक्के इतकी वार्षिक वेतनवाढ मिळेल.

नमुना-एक

(नियम ३ पहा)

विद्यमान आस्थापनांच्या /नवीन आस्थापनांच्या नोंदणीसाठी/नोंदणी प्रमाणपत्रात सुधारणा करण्यासाठी अर्ज

अ. आस्थापनेचा तपशील:-

१. कामगार ओळख क्रमांका मार्फत (एल.आय.एन.) आस्थापनेचे तपशील पुनर्रप्राप्त करा:

२. आस्थापनेचे नाव:

३. आस्थापनेचे स्थान वटपालाचा पत्ता:

४. आस्थापनेत केल्या जाणाऱ्या कामाचे स्वरूप:

५. आस्थापनेचा इतर तपशील:

क.आस्थापनेत थेटपणे कार्यरत असलेल्या कायम स्वरूपी कामगारांची व कर्मचा-यांची एकूण संख्या:

ख. काम करीत असलेल्या कंत्राटी कामगारांची एकूण संख्या:

ग. काम करीत असलेल्या आंतर-राज्यीय स्थलांतरित कामगारांची एकूण संख्या:

६. (क) इमारत व इतर बांधकाम कामासाठी:-

बांधकामाचा प्रकार	काम सुरू होण्याचा संभाव्य कालावधी	कामपूर्ण होण्याचा अपेक्षित कालावधी	स्थानिक प्राधिकरणाच्या मान्यतेचा तपशील
१	२	३	४

६.(ख) मोटार वाहतूक उपक्रमासाठी:-

वाहतूक उपक्रमाचा टपालाचा पत्ता	भोगवट दाराचे व व्यवस्थापकाचे नाव व पत्ता	वाहनांची संख्या व वाहनांचे प्रकार	वाहनांचा नोंदणी क्रमांक	कर्मचाऱ्यांची व कायमस्वरूपी कामगारांची संख्या	वाहन चालकांची व त्याच्या सहायकाची व इतरांची संख्या
१	२	३	४	५	६

६ (ग) आंतर-राज्यीय स्थलांतरित कामगारांसाठी:-

कंत्राटदाराचे नाव व पत्ता	कंत्राटदाराचा ई-मेल पत्ता व भ्रमणध्वनी क्रमांक	स्थलांतरित कामगार काम करीत असलेल्या कामाचे स्वरूप	काम करीत असलेल्या स्थलांतरित कामगारांची संख्या पुरुष/ स्त्री				काम सुरू करण्याची तारीख	काम पूर्ण होण्याची संभाव्य तारीख
१	२	३	४				५	६
			पुरुष	स्त्री	इतर	एकूण		

(६) (घ) रोपमळ्याच्या नोंदणीसाठी :

रोप मळा	ज्यांना रोपमळा पाठवावयाचा आहे, त्यांच्याशी संबंधित संपर्काचा संपूर्ण पत्ता	रोपमळ्याची एकूण हेक्टर मध्ये मंजुरी	मागील कॅलेंडर वर्षात कोणत्याही दिवशी कामावर असलेल्या कामगारांची कमाल संख्या	कंपनी अधिनियम, १९५६ अन्वये रोपमळा नोंदणीकृत नसल्यास रोपमळ्याच्या मालकाचे आणि भागीदाराचे संपूर्ण नाव आणि निवासी पत्ता	कंपनी अधिनियम, १९५६ अन्वये कंपनी नोंदणीकृत नसल्यास, संचालकाचे संपूर्ण नाव आणि निवासी पत्ता	सार्वजनिक क्षेत्र रोपमळ्याच्या मुख्य कार्याधिकाऱ्याच्या किंवा महाव्यवस्थापकाचे संपूर्ण नाव आणि पत्ता	प्रदान केलेल्या शुल्काची रक्कम आणि दिनांक

१	२	३	४				५	६	७	८
			कायम स्वरूपी	तात्पुरते	नैमित्तिक	एकूण				

ब. नियोक्त्याचा तपशील:-

१. नियोक्त्याचे /भोगवटादाराचे /मालकाचे /संचालकाचे/

एजंटाचे /मुख्यकार्यकारी अधिकाऱ्याचे /भागीदारांचे नाव व पत्ता:

२. पदनाम:

(भोगवटादार/मालक/संचालक/ अभिकर्ता /मुख्य कार्यकारी अधिकारी / भागीदार)

३. नियोक्त्याच्या वडिलांचे / पतीचे नाव:

४. ई-मेल, पत्ता, दूरध्वनी व भ्रमणध्वनी क्रमांक:

क. व्यवस्थापकाचा/अभिकर्त्याचा तपशील:-

१.व्यवस्थापकाचे/ अभिकर्त्याचे किंवा आस्थापनेचे पर्यवेक्षण व नियंत्रण करण्यासाठी जबाबदार असलेल्या व्यक्तीचे संपूर्ण नाव व पत्ता:

२. व्यवस्थापकाचा/ एजंटचा पत्ता:

३. ई-मेल पत्ता, दूरध्वनी व भ्रमणध्वनी क्रमांक:

ड. कंत्राटदाराचा तपशील:-

कंत्राटदाराचे नाव व पत्ता	कंत्राटदाराचा ई-मेल पत्ता व भ्रमणध्वनी क्रमांक	कंत्राटी कामगार काम करीत असलेल्या कामाचे स्वरूप	प्रत्येक कंत्राटदारामार्फत कोणत्याही दिवशी नियुक्त करणे अपेक्षित असलेल्या कंत्राटी कामगारांची कमाल संख्या	काम सुरू होण्याची तारीख	काम पूर्ण होण्याची तारीख
१	२	३	४	५	६

इ. इतर तपशील :-

मी, याद्वारे, असे घोषित कर तो की, वर दिलेला तपशील माझ्या माहिती प्रमाणे व विश्वासाप्रमाणे खरा आहे.

दिनांक :

ठिकाण:

नियोक्त्याची स्वाक्षरी/

ई-स्वाक्षरी/ डिजिटल स्वाक्षरी.

नमुना - दोन

(नियम ३ (३) (एक) पहा)

आस्थापनेचे नोंदणी प्रमाणपत्र

नोंदणी क्रमांक:

दिनांक:

व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता, २०२० याच्या कलम ३ च्या पोट-कलम (१) आणि त्या खाली केलेले नियमया अन्वये पुढील तपशील अंतर्भूत असणारे नोंदणी प्रमाणपत्र, याद्वारे, देण्यात येत आहे:-

----------(आस्थापनेचे नाव व पत्ता)

१. आस्थापनेमध्ये केल्या जाणाऱ्या कामाचे स्वरूप (कृपया ✓ चिन्हांकित करा)

(क) मोटार वाहतूक उपक्रम:

(ख) कंत्राटी काम:

(ग) इमारत व इतर बांधकाम काम:

(घ) रोपमळा:

(ङ) अन्य कोणतेही काम (वर समाविष्ट नसलेले):

२. आस्थापनेचा तपशील:

एक. आस्थापनेत थेट नियुक्त केलेल्या कर्मचाऱ्यांची एकूण संख्या:

दोन. कंत्राटदारामार्फत काम करीत असलेल्या कर्मचाऱ्यांची एकूण संख्या:

तीन. कंत्राटदारांची एकूण संख्या व त्यांचा तपशील:

कंत्राटदाराचे नाव व पत्ता	कंत्राटदारा चा ई-मेल पत्ता व भ्रमणध्वनी क्रमांक	कंत्राटी कामगार काम करीत असलेल्या कामाचे स्वरूप	प्रत्येक कंत्राट दारामर्फत कोणत्याही दिवशी नियुक्त करणे अपेक्षित असलेल्या कंत्राटी कामगारांची कमाल संख्या	काम सुरू होण्याची तारीख	काम पूर्ण होण्याची तारीख
१	२	३	४	५	६

चार. काम करीत असलेल्या आंतर-राज्यीय स्थलांतरित कामगारांची संख्या:

३.(क) इमारत व इतर बांधकाम कामासाठी:-

बांधकाम कामाचा प्रकार	काम सुरू करण्याचा संभाव्य कालावधी	काम पूर्ण होण्याचा अपेक्षित कालावधी	स्थानिक प्राधिकरणाच्या मान्यतेचा तपशील
१	२	३	४

(ख) मोटार वाहतूक उपक्रमासाठी:-

वाहतूक उपक्रमाचा टपालाचा पत्ता	भोगवटदाराचे व व्यवस्थापकाचे नाव व पत्ता	वाहनांची संख्या व वाहनांचे प्रकार	वाहनांचा नोंदणी क्रमांक	कर्मचाऱ्यांची व कायम स्वरूपी कामगारांची संख्या	वाहन चालकांची व स्वच्छकांची आणि इतर कर्मचाऱ्यांची संख्या
१	२	३	४	५	६

(ग) आंतर-राज्यीय स्थलांतरित कामगारांसाठी:-

आस्थापनेत केल्या जाणाऱ्या कामाचे स्वरूप	कंत्राटदारांची नावे व पत्ते	स्थलांतरित कामगार नियुक्त करण्यात आले असतील किंवा नियुक्त करण्यात येणार असतील तर, कामाचे स्वरूप	प्रत्येक कंत्राटदारामार्फत कोणत्याही दिवशी नियुक्त करणे अपेक्षित असलेल्या स्थलांतरित कामगारांची कमाल संख्या	स्थलांतरीत कामगारांची काम पूर्ण होण्याची अंदाजित अथवा संभाव्य तारीख

(घ) रोपमळ्यासाठी:

अ.क्र	रोप मळ्याचे नाव	ज्यांना रोपमळा पाठवायचा आहे त्यांच्याशी संबंधित संपर्काचा संपूर्ण पत्ता	रोपमळ्याची एकूण हेक्टर मध्ये मंजुरी	मागील कॅलेंडर वर्षात कोणत्याही दिवशी कामावर असलेल्या कामगारांची कमाल संख्या	कंपनी अधिनियम १९५६ अन्वये रोप मळा नोंदणीकृत नसल्यास, रोपमळ्याच्या मालकाचे आणि भागीदारांचे संपूर्ण नाव आणि निवासी पत्ता	कंपनी अधिनियम १९५६ अन्वये रोप मळा नोंदणीकृत नसल्यास, संचालकाचे संपूर्ण नाव आणि निवासी पत्ता	सार्वजनिक क्षेत्र रोप मळ्याच्या मुख्य कार्याधिकाऱ्यांचे किंवा महाव्यवस्थापकाचे संपूर्ण नाव आणि पत्ता	नोंदणीसाठी अर्जदाराचे संपूर्ण नाव, पदनाम आणि संपूर्ण पत्ता
१	२	३	४	५	६	७	८	९

४. प्रदान केलेल्या नोंदणी शुल्काची रक्कम :------

५. नोंदणी अधिकाऱ्यांचे शेरे :

पदनामा सह नोंदणी अधिकाऱ्यांची स्वाक्षरी / ई-स्वाक्षरी / डिजिटल स्वाक्षरी.

दिनांक :

ठिकाण:

नोंदणीच्या शर्ती

(१) नियम ३ अन्वये निर्गमित केलेले प्रत्येक नोंदणी प्रमाणपत्र पुढील शर्तींच्या अधीन असेल:-

(क) नोंदणी प्रमाणपत्र, अहस्तांतरणीय असेल;

(ख) कोणत्याही दिवशी एखाद्या आस्थापनेमध्ये थेट काम करीत असलेल्या कामगारांची व कंत्राटी कामगारांची संख्या, नोंदणी प्रमाणपत्रामध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या कमाल संख्येपेक्षा अधिक असणार नाही; आणि

(ग) या नियमांमध्ये तरतूद केली असेल ते खेरीज करून, नोंदणीप्रमाणपत्र देण्यासाठी प्रदान केलेले शुल्क ना-परतावा असेल.

(२) नियोक्ता, कामगारांच्या संख्येतील किंवा कामाच्या स्वरूपात कोणतेही बदल,तीस दिवसांच्या आत नोंदणी अधिका-याला कळवील.

(३) नियोक्ता, काम सुरू केल्याचे किंवा पूर्ण केल्याचे तारखेपासून तीस दिवसांच्या आत, जेथे प्रस्तावित आस्थापना आहे,किंवा यथास्थिती, काम करावयाचे आहे त्या क्षेत्राकरिता अधिकारिता असणाऱ्या निरीक्षक-नि-सुविधाकारास आणि नोंदणी अधिकाऱ्यास काम सुरू केल्याची किंवा काम पूर्ण केल्याची तारीख, या नियमांस जोडलेल्या **नमुना-चार** मध्ये इलेक्ट्रॉनिक स्वरुपात कळवील.

(४) नोंदणी प्रमाणपत्राची एकप्रत, जेथे काम केले जात आहे तेथील दर्शनिय ठिकाणी लावण्यात येईल.

(५) नियोक्ता, कामाच्या ठिकाणी महिलांचा लैंगिक छळ करण्यास (प्रतिबंध, मनाई व निवारण) अधिनियम, २०१३ अन्वये, त्याच्या आस्थापनेत लैंगिक छळवणुकी बाबत अंतर्गत तक्रार निवारण समिती स्थापन करील.

नमुना -तीन

(नियम ३ (९) पहा)

आस्थापनेची नोंदवही

(मोटार वाहतूक उपक्रम/इमारत व इतर बांधकाम / कंत्राटीकाम/ आंतर-राज्यीय स्थलांतरित कामगारांचे काम/ अन्य कोणतेही काम (वर समाविष्ट नसलेले))

अ. क्र.	नोंदणी केलेल्या आस्थापनेचे नाव, पत्ता व स्थान	नियोक्त्याचे नाव, पत्ता व संपर्काचा तपशील	नोंदणी क्रमांक व नोंदणीचा दिनांक	कामाचे स्वरूप	कायम स्वरूपी कामगारांची एकूण संख्या				कंत्राटी कामगारांची एकूण संख्या				शेरे
१	२	३	४	५	६				७				८
					पुरुष	स्त्री	इतर	एकूण	पुरुष	स्त्री	इतर	एकूण	

नमुना-चार

(नियम ४ पहा)

आस्थापनेचे काम सुरू केल्याची / काम बंद केल्याची सूचना

१. नोंदणी क्रमांक:

२. आस्थापनेचे नाव व पत्ता:

३. नियोक्त्याचे नाव व पदनाम (आस्थापनेच्या कारभारावर ज्याचे अंतिम नियंत्रण आहे तो):

४. आस्थापनेचा ई-मेल:

५. आस्थापनेच्या कामाचे स्वरूप :

६. कार्य आदेशानुसार काम सुरू करण्याची तारीख व कामपूर्ण करण्याचा कालावधी:

७. काम पूर्ण झाल्याच्या बाबतीत/आस्थापना बंद करण्याच्या बाबतीत, काम पूर्ण झाल्याची/ बंद करण्याची तारीख:

मी/आम्ही,याद्वारे असे सूचित करतो की, नोंदणी क्र.----------, तारीख--------- असलेल्या आस्थापनेचे काम, दिनांक-------- रोजी सुरू करण्याचे संभावित असून ते दिनांक--------पर्यंत पूर्ण करण्याचे संभावित आहे.

काम बंद करण्याच्या बाबतीत:

मी/आम्ही, याद्वारे, असे प्रमाणित करतो की, आस्थापनेत काम करीत असलेल्या कामगारांची सर्व देणी प्रदान करण्यात आलेली आहेत आणि परिवास्तु साठवणुकीपासून मुक्त ठेवण्यात आलेली आहे.

नियोक्त्याची स्वाक्षरी व आस्थापनेचा शिक्का.

प्रति,
(१) नोंदणी प्राधिकारी
(२) निरीक्षक- नि- सुविधाकार

नमुना-पाच

(नियम ५ पहा)

पुढील प्रपत्रानुसार अर्हता पात्र वैद्यकीय व्यावसायिका कडून वैद्यकीय तपासणी करण्यात येईल:

वार्षिक वैद्यकीय तपासणी अहवाल

आस्थापनेचे नाव व पत्ता:

आस्थापनेचा प्रकार :

नियुक्तीची तारीख:

शेवटच्या वैद्यकीय तपासणीची तारीख:

वैद्यकीय तपासणीची तारीख :

भाग-अ (अनुक्रमांक १-११): कामगाराने भरावयाचे:

१. कामगाराचे नाव

२. लिंग

३. वय (जन्मतारखेसह)

४. पदनाम

५. सार्वत्रिक लेखा क्रमांक (UAN)

६. प्रभारी व्यवस्थापक

७. वैयक्तिक पूर्ण पत्ता

८. भ्रमणध्वनी क्रमांक/ दूरध्वनी क्रमांक

९. ई-मेल (उपलब्ध असल्यास)

१०. वैद्यकीय आजारपण (सध्याचे) आणि उपचार व औषधोपचार (कोणतेही असल्यास)

११. कामाचे स्वरूप (काम धोकादायक आणि संबंधित असल्यास अधिक तपशील द्या, उदा. शारीरिक, रासायनिक, जैविक, एर्गोनॉमिक, इत्यादी)

दिनांक:-

कर्मचाऱ्याची स्वाक्षरी

भाग - ब:

१२. करण्यात आलेल्या वैद्यकीय चाचण्या आणि त्यांचे अहवाल जोडपत्र म्हणून जोडावेत.

अर्हताप्राप्त वैद्यकीय व्यावसायिकाचा खालील चाचण्यांबाबतचा अन्वयार्थ / मत (केवळ अपसामान्य चाचणी अहवाल असल्यास निर्देशित करावे) :

क. उंची, वजन, छाती, कमरेचा घेर, शरीर वस्तुमान निर्देशांक :

ख. रक्तगट :

ग. दृष्टी (नेत्रतज्ज्ञांच्या चाचण्या):

एक. उजव्या आणि डाव्या दोन्ही डोळ्यांची दृष्टितीक्ष्णता

दोन. रंगदृष्टी

घ. रक्तदाब :

ङ. संपूर्ण रक्त गणना :

च. रक्तातील साखरेचे प्रमाण (उपाशीपोटी / जेवणानंतर (PPBS) / HbA१c):

छ. SpO२ :

ज. रक्तातील युरिया नायट्रोजन (BUN):

झ. यकृत कार्य चाचणी (LFT) / SGOT / SGPT:

ञ. लिपिड प्रोफाईल :

ट. जीवनसत्त्व डी (Vit D), बी१२ (B१२):

ठ. ईएसआर (ESR):

ड. थायरॉईड प्रोफाईल :

ढ. छातीचा एक्स-रे :

ण. ईसीजी (ECG):

त. कर्करोग निर्देशक :

थ. एचआयव्ही निर्देशक :

द. इतर कोणतीही असल्यास:

१३. व्यक्तीला झटके येण्याशी संबंधित आजार आहेत का किंवा उंचावर काम करण्यास अडचणी आहेत का? होय असल्यास, टाळावयाच्या कामांचे स्पष्टीकरण द्या: होय / नाही / लागू नाही

१४. अंतिम अहवाल

उपचार / सल्ला	
सर्वसाधारण अभिप्राय	

अर्हताप्राप्त वैद्यकीय व्यावसायिकाची स्वाक्षरी	
अर्हताप्राप्त वैद्यकीय व्यावसायिकाचे नाव	
अर्हताप्राप्त वैद्यकीय व्यावसायिकाचा नोंदणी क्रमांक	

टीप: अर्जदार आणि तपासणी करणारे वैद्यक यांच्यामधील वरील सर्व माहिती अत्यंत गोपनीय आहे. वरील माहिती नियोक्ता किंवा इतर कोणत्याही यंत्रणेला/व्यक्तींना सामायिक करण्यास केवळ अर्जदार/कर्मचाऱ्याची संमती (Consent) मिळाल्यावरच परवानगी आहे.

नमुना - सहा

(नियम ५ पहा)

पुढील प्रपत्रानुसार वैद्यकीय अधिकाऱ्याकडून वैद्यकीय तपासणीची पडताळणी करण्यात येईल:

(कर्मचाऱ्यांची रोजगारपूर्व / नियतकालिक आरोग्य तपासणी)

आस्थापनेचे नाव व पत्ता :

आस्थापनेचा प्रकार :

कर्मचाऱ्याचे नाव :

कर्मचाऱ्याच्या नियुक्तीची दिनांक :

मागील वैद्यकीय तपासणीची दिनांक :

अर्हताप्राप्त वैद्यकीय व्यावसायिकाकडून वैद्यकीय तपासणी केल्याची दिनांक :

अर्हताप्राप्त वैद्यकीय व्यावसायिकाकडून करण्यात आलेल्या वैद्यकीय चाचण्या आणि त्यांचे अहवाल जोडपत्र म्हणून जोडावेत.

खालील चाचण्यांबाबतचा वैद्यकीय अधिकाऱ्याचा अन्वयार्थ / मत (केवळ अपसामान्य चाचणी अहवाल असल्यास निर्देशित करावे) :

क. उंची, वजन, छाती, कमरेचा घेर, शरीर वस्तुमान निर्देशांक :

ख. रक्तगट :

ग. दृष्टी (नेत्रतज्ज्ञांच्या चाचण्या):

एक. उजव्या आणि डाव्या दोन्ही डोळ्यांची दृष्टितीक्ष्णता

दोन. रंग दृष्टी

घ. रक्तदाब

ङ. संपूर्ण रक्त गणना :

च. रक्तातील साखरेचे प्रमाण (उपाशीपोटी / जेवणानंतर (PPBS) / HbA१c):

छ. SpO२:

ज. रक्तातील युरिया नायट्रोजन (BUN):

झ. यकृत कार्य चाचणी (LFT) / SGOT / SGPT:

ञ. लिपिड प्रोफाईल :

ट. जीवनसत्त्व डी (Vit D), बी१२ (B१२):

ठ. ईएसआर (ESR):

ड. थायरॉईड प्रोफाईल :

ढ. छातीचा एक्स-रे :

ण. ईसीजी (ECG):

त. कर्करोग निर्देशक :

थ. एचआयव्ही निर्देशक :

द. इतर कोणतीही असल्यास:

अंतिम अहवाल

उपचार / सल्ला	
सर्वसाधारण अभिप्राय	
अर्हताप्राप्त वैद्यकीय व्यावसायिकाची स्वाक्षरी	
अर्हताप्राप्त वैद्यकीय व्यावसायिकाचे नाव	
अर्हताप्राप्त वैद्यकीय व्यावसायिकाचा नोंदणी क्रमांक	

नमुना- सात

(नियम ६ पहा)

नियुक्ती पत्राचा नमुना

क. कर्मचाऱ्याचे संपूर्ण नाव:

ख. वडिलांचे/ पतीचे नाव:

ग. आधारकार्ड क्रमांक:

घ. आस्थापनेचा कामगार ओळख क्रमांक (LIN):

ङ. सार्वत्रिक खाते क्रमांक (UAN) (भविष्यनिधी क्रमांक):

च. विमा क्रमांक (कामगार राज्यविमा योजना):

छ. पदनाम:

ज. कौशल्याचा प्रवर्ग:

झ. रुजू होण्याचा दिनांक:

ञ. वेतन, मूळवेतन व महागाई भत्ता:

ट. निवास व्यवस्थेसह जे अनुज्ञेय आहे/ आहेत असे इतर भत्ते:

ठ. उच्चवेतन/उच्चस्थान प्राप्त करण्याची संधी:

ड. अनुज्ञेय असलेले सामाजिक सुरक्षा कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी संघटना (EPFO) व राज्य कामगार विमा महामंडळ (ESIC) लाभ:

ढ. आरोग्य तपासणी:

ण. पार पाडावयाच्या कर्तव्यांचे सर्वसाधारण स्वरूप:

त. इतर कोणतीही माहिती:

नियोक्त्याची स्वाक्षरी/इ-स्वाक्षरी/डिजिटल स्वाक्षरी.

नमुना-आठ

(नियम ७ पहा)

अपघाताची किंवा प्राणघातक घटनेची सूचना

नियोक्त्याचा कामगार राज्य विमा योजना संकेत क्रमांक:

जखमी झालेल्या व्यक्तीचा कामगार राज्य विमा योजना विमा क्रमांक:

मयत झालेल्या जखमी/जखमी झालेल्या व्यक्तींची संख्या:

१. नियोक्त्याचे नाव :

२. अपघात घडलेल्या किंवा प्राण घातक घटना घडलेल्या कामाच्या ठिकाणाचा /परिवास्तूचा पत्ता:

३. उद्योगाचे स्वरूप व आस्थापनेचा कामगार ओळख क्रमांक (LIN):

४. अपघात घडलेले किंवा प्राणघातक घटना घडलेले नेमके ठिकाण:

५. मयत झालेल्या/ जखमी झालेल्या व्यक्तीचे नाव व पत्ता:

६. (अ) लिंग:

(ब) वय (शेवटच्या वाढदिवसाचे वेळी):

(क) मयत झालेल्या/ जखमी झालेल्या व्यक्तीचा व्यवसाय:

७. प्रथम खबर अहवाल (एफआयआर):----------, तारीख:----------,क्रमांक----------,पोलीस ठाणे: ----------

८. मयत व्यक्ती/ जखमी झालेली व्यक्ती ज्या स्थानिक राज्य कामगार विमा महामंडळ (E.S.I.C.) कार्यालयाशी संलग्न आहे ते कार्यालय:

९. अपघाताची किंवा प्राणघातक घटनेची तारीख, पाळी व वेळ:

१०.(क) अपघात किंवा प्राणघातक घटना घडण्याच्या दिवशी जखमी झालेल्या व्यक्तीने सुरू केलेल्या कामाची वेळ:

(ख) अपघाताच्या किंवा प्राणघातक घटनेच्या दिवशी त्याला प्रदेय असलेले पूर्ण किंवा अंशतः वेतन दिले आहे किंवा कसे:

११. (क) अपघाताचे किंवा प्राणघातक घटनेचे कारण किंवा स्वरूप:

जर अपघात किंवा प्राणघातक घटना यंत्रामुळे घडली असेल तर,-

(एक) अपघात किंवा प्राणघातक घटना घडवणाऱ्या यंत्राचे व भागाचे नाव द्या :

(दोन) अपघाताच्या किंवा प्राणघातक घटनेच्या वेळी ते, यांत्रिक शक्तीने चालवले जात होते किंवा कसे:

(ख) अपघाताच्या किंवा प्राणघातक घटनेच्या वेळी मयत व्यक्ती/जखमी व्यक्ती नेमके काय करीत होती ते सांगा:

(ग) तुमच्या मते, अपघाताच्या किंवा प्राणघातक घटनेच्या वेळी मयत व्यक्ती/ जखमी व्यक्ती, -

(एक) तिला लागू असलेल्या कोणत्याही कायद्याच्या तरतुदींचे उल्लंघन करत होती; किंवा

(दोन) तिच्या नियोक्त्याने किंवा त्याच्या वतीने दिलेल्या कोणत्याही आदेशाचे उल्लंघन करून काम करीत होती; किंवा

(तीन) तिच्या नियोक्त्याच्या सूचनांशिवाय काम करीत होती किंवा कसे?

(घ) अपघात अटळ होता किंवा कसे?

(ङ) जर (घ) (एक), (दोन) किंवा (तीन) चे उत्तर होकारार्थी असेल तर, हे काम नियोक्ताच्या व्यापार किंवा धंद्याच्या प्रयोजनार्थ व त्या संबंधात केले होते किंवा कसे, ते सांगा.

१२. जर नियोक्ताच्या वाहतुकीच्या साधनाने प्रवास करीत असताना अपघात किंवा प्राणघातक घटना घडलेली असल्यास,-

(क) जखमी/मयतव्यक्ती, प्रवासी म्हणून तिच्या कामाच्या ठिकाणा कडे किंवा कामाच्या ठिकाणा पासून प्रवास करीत होती :

(ख) जखमी/मयतव्यक्ती, तिच्या नियोक्त्याच्या स्पष्ट किंवा गर्भित परवानगीने प्रवास करीत होती :

(ग) नियोक्त्याद्वारे किंवा त्याच्या वतीने अथवा नियोक्त्याने केलेल्या प्रवासी व्यवस्थेच्या अनुषंगाने ज्याने ती पुरवलेली आहे अशा इतर कोणत्याही व्यक्तीद्वारे वाहतूक केली जात आहे; आणि:

(घ) सार्वजनिक परिवहन सेवेच्या सर्वसाधारण प्रक्रियेत वाहन चालवले जात होते / नव्हते, किंवा कसे.

१३. आपत्कालीन परिस्थिती हाताळताना अपघात किंवा प्राणघातक घटना घडलेली असल्यास,-

(क) तिचे स्वरूप; आणि

(ख) अपघात किंवा प्राणघातक घटना घडली त्यावेळी मयत/जखमी व्यक्ती तिच्या नियोक्त्याच्या व्यापाराच्या किंवा धंद्याच्या प्रयोजनार्थ ज्या परिवास्तूत अपघात किंवा प्राणघातक घटना घडली त्या ठिकाणी काम करीत होती किंवा कसे ते स्पष्ट करा.

१४. अपघात किंवा प्राणघातक घटना कशी घडली त्याचे संक्षिप्त वर्णन करा:

१५. साक्षीदारांची नावे व पत्ते :

(१)----------

(२)----------

१६. (क) दु:खापतीचे स्वरूप व व्याप्ती (उदा. प्राणघातक, बोटंगमावणे, पायाची हाडे मोडणे, भाजणे, छोट्या जखमेचे रुपांतर मोठ्या जखमेत होणे, इत्यादी.)

(ख) दु:खापतीची शारिरिक जागा (उदा.उजवापाय, डावाहात, डावाडोळा, इत्यादी.)

१७. जिवित हानीच्या अपघाताच्या बाबतीत,-

(क) जेथे कामगार मयत झाल्याचे घोषित केले होते त्या रुग्णालया चे नाव:

(ख) मृत्यू प्रमाणपत्राचा क्रमांक व दिनांक:

(ग) संबंधित राज्य कामगार विमा महामंडळ (E.S.I.C.) प्राधिकरणास कळविल्याची तारीख:

(घ) संबंधित कर्मचारी नुकसान भरपाई आयुक्तास कळविल्याची तारीख:

१८. (क) जर अपघात किंवा प्राणघातक घटनेत जिवितहानी झाली नसल्यास जखमी व्यक्ती ४८ तासांपेक्षा अधिककाळ काम करण्यास असमर्थ झाली होती किंवा कसे ते स्पष्ट करा.

(ख) कामावर परतल्याची तारीख व वेळ:

(ग) संबंधित राज्य कामगार विमा महामंडळ (E.S.I.C.) प्राधिकरणास कळविल्याची तारीख:

(घ) संबंधित कर्मचारी नुकसान भरपाई आयुक्तास कळविल्याची तारीख:

१९. (क) ज्यांच्याकडून किंवा ज्याने जखमी व्यक्तीवर उपचार करण्यात आले होते/ उपचार केले आहे त्या वैद्यकीय अधिकाऱ्याचा, दवाखान्याचा किंवा रुग्णालयाचा तपशिल.

(ख) जखमी व्यक्तीने निवडलेल्या दवाखान्याचे/ पॅनलवरील/नामफलकावरील निर्देशित डॉक्टरचे नाव:

२०. (क) जखमी व्यक्तीचा मृत्यू झाला आहे का? :

(ख) झाला असल्यास, मृत्यूची तारीख:

मी असे प्रमाणित करतो की, वरील तपशील माझ्या माहिती प्रमाणे व विश्वासाप्रमाणे, सर्व बाबतीत अचूक आहे.

अहवाल पाठवल्याची तारीख:

ठिकाण:

मालकाची/ नियोक्त्याची/व्यवस्थापकाची/

अभिकर्त्याची सही व नाव आणि पदनाम.

नमुना- नऊ

(नियम १६ पहा)

कामाच्या कालावधीची सूचना

आस्थापनेचे नाव:----------, ठिकाण:---------

----------,जिल्हा:---------

कार्य, गटांचा कालावधी पाळ्यांचा तपशील	पुरुष												महिला												इतर												गटाचे वर्णन ,कामाचे स्वरूप	शेरे
	काम करीत असलेल्या पुरुषांची एकूण संख्या												काम करीत असलेल्या स्त्रियांची एकूण संख्या												काम करीत असलेल्या इतरांची एकूण संख्या													
	साधारण पाळी			पहिली पाळी			दुसरी पाळी			तिसरी पाळी			साधारण पाळी			पहिली पाळी			दुसरी पाळी			तिसरी पाळी			साधारण पाळी			पहिली पाळी			दुसरी पाळी			तिसरी पाळी				
	१	२	३	१	२	३	१	२	३	१	२	३	१	२	३	१	२	३	१	२	३	१	२	३	१	२	३	१	२	३	१	२	३	१	२	३		

कामाच्या दिवसांवरून पासून.....पर्यंत.....

पासून.....पर्यंत.....

पासून.....पर्यंत.....

कामाच्या आंशिक दिवसांवरून

पासून.....पर्यंत.....

पासून.....पर्यंत.....

ज्या तारखेला ही नोटीस प्रथम प्रदर्शित करण्यात आली आहे ती तारीख:

व्यवस्थापकाची किंवा अभिकर्त्याची सही.

तारीख:

नमुना - दहा

[(नियम १७ पहा)]

कर्मचारी नोंदवही

(इतर बाबींबरोबरच खालील तपशिलासह नोंदवही इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात देखील ठेवली जाऊ शकते.)

आस्थापनेचे नाव:	
नियोक्त्याचे / मालकाचे नाव:	
कामगार ओळख क्रमांक (LIN) / आस्थापनेचा नोंदणी क्रमांक:	
आस्थापनेच्या सर्व कर्मचाऱ्यांसाठी ठेवावयाचा तपशील:	
१. कर्मचारी सांकेतांक	
२. नाव	
३. आडनाव	
४. लिंग	
५. वडिलांचे / पती/पत्नीचे नाव	
६. जन्म दिनांक	
७. जन्म ठिकाण	
८. राष्ट्रीयत्व	
९. शैक्षणिक स्तर	

१०. रुजू झाल्याची तारीख	
११. पदनाम	
१२. प्रवर्ग (अकुशल, अर्ध-कुशल, कुशल किंवा अति-कुशल)	
१३. कर्मचाऱ्याचा / कामगाराचा प्रकार	
१४. भ्रमणध्वनी क्रमांक	
१५. सार्वत्रिक खाते क्रमांक(UAN)	
१६. पॅन	
१७. पीपीएफ क्रमांक	
१८. नामनिर्देशित	
१९. ईपीएस / एनपीएस (EPS/NPS)	
२०. कुटुंबाचा तपशील	
२१. पदस्थापनेचा तपशील	
२२. वेतनश्रेणी	
२३. पदोन्नती	
२४. ईएसआयसी विमा क्रमांक	
२५. आधार क्रमांक	

२६. बँक खाते क्रमांक	
२७. बँक	
२८. शाखा (IFSC)	
२९. सध्याचा पत्ता	
३०. कायमस्वरूपी पत्ता	
३१. सेवा पुस्तक क्रमांक	
३२. सेवा सोडल्याची दिनांक	
३३. सेवा सोडण्याचे कारण	
३४. ओळख चिन्ह	
३५. छायाचित्र	
३६. नमुना स्वाक्षरी / अंगठ्याचा ठसा	
३७. शेरे	

आस्थापनेचे नाव शिक्का/ नियोक्त्याची स्वाक्षरी.

नमुना - दहा (अ)

[(नियम १७ पहा)]

उपस्थिती नोंदवही-नि-हजेरीपट

(इतर बाबींबरोबरच खालील तपशिलासह उपस्थिती नोंदवही-नि-हजेरीपट इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात देखील ठेवता येईल.)

								..... **महिन्यासाठी**, वर्ष २०.....						
आस्थापनेचे नाव:														
नियोक्त्याचे / मालकाचे नाव:														
कामगार ओळख क्रमांक (LIN) / आस्थापनेचा नोंदणी क्रमांक:														
१.	अनुक्रमांक													
२.	कर्मचारी सांकेतांक													
३.	नाव													
४.	पदनाम													
५.	पाळी किंवा सत्र													
६.	कामाचे ठिकाण / विभाग / शाखा													
७.	आत येण्याची आणि बाहेर जाण्याचा दिनांक व वेळ													
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५

	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१
८.	काम केलेल्या एकूण दिवसांची संख्या															
९.	काम केलेल्या अतिरिक्त तासांची एकूण संख्या															
१०.	कामाच्या ठिकाणाबाहेरील दौरा किंवा नेमणुकीच्या बाबतीत योग्य त्या नोंदी कराव्यात															
११.	नोंदवही परिरक्षकाची (ठेवणाऱ्याची) स्वाक्षरी															

नमुना - दहा (ब)

[(नियम १७ पहा)]

वेतन, अतिकालिक काम आणि वजावटी यांची नोंदवही

(इतर बाबींबरोबरच खालील तपशिलासह नोंदवही इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात देखील ठेवली जाऊ शकते.)

आस्थापनेचे नाव:	
नियोक्त्याचे / मालकाचे नाव:	
कामगार ओळख क्रमांक (LIN) / आस्थापनेचा नोंदणी क्रमांक:	
वेतन कालावधी दिनांक/महिना/वर्ष ते दि/महिना/वर्ष (मासिक / पाक्षिक / साप्ताहिक / दैनिक / उक्त्या दराने	
१. अनुक्रमांक	
२. कर्मचारी सांकेतांक क्रमांक	
३. नाव	
४. पदनाम	
५. वेतनाचा दर	
अ) मूळ वेतन	
ब) महागाई भत्ता	
क) इतर भत्ते	

ड) एकूण	
६. काम केलेल्या दिवसांची संख्या	
७. काम केलेले अतिकालिक तास	
८. अर्जित वेतनाची रक्कम	
अ) मूळ वेतन	
ब) महागाई भत्ता	
क) इतर भत्ते	
ड) अतिकालिक कामाचे प्रदान	
इ) एकूण अर्जित वेतन	
९. **वजावटी**	
अ) ईपीएफ	
ब) ईएसआयसी	
क) सोसायटी	
ड) प्राप्तिकर	
इ) विमा	
फ) इतर	
ग) दंडाची वसुली	

ह) नुकसान / तोट्याची वसुली	
एकूण वजावटी	
१०. निव्वळ प्रदान	
११. कर्मचाऱ्यांची पावती / बँक व्यवहार आयडी	
१२. प्रदानाची तारीख	
१३. नियोक्त्याची / प्रतिनिधीची लघु स्वाक्षरी	
१४. शेरे	

नमुना - दहा (क)

वेतन चिठ्ठी

[(नियम १७ पहा)]

आस्थापनेचे नाव:				
पत्ता:.....			कालावधी:	
१.	कर्मचाऱ्याचे नाव:			
२.	वडिलांचे / पती/पत्नीचे नाव:			
३.	पदनाम:			
४.	सार्वत्रिक खाते क्रमांक :			
५.	बँक खाते क्रमांक:			
६.	वेतन कालावधी:			
७.	प्रदेय वेतनाचा दर	अ) मूळ वेतन	ब) महागाई भत्ता	क) इतर भत्ते
८.	एकूण उपस्थिती / पूर्ण केलेल्या कामाचे एकक :			
९.	अतिकालिक वेतन			
१०.	प्रदेय एकूण वेतन			
११.	एकूण वजावटी	अ) भनिनि	ब) राकाविथी	क) इतर

१२.	प्रदान केलेले निव्वळ वेतन			

नमुना - अकरा

(नियम १९ पहा)

वार्षिक विवरण

---------- रोजी संपणाऱ्या वर्षाचे एकत्रित वार्षिक विवरण

व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता, २०२०, औद्योगिक संबंध संहिता, २०२०, सामाजिक सुरक्षा संहिता, २०२० व वेतन संहिता, २०१९ आणि त्याखाली केलेले नियम या अन्वये ऑनलाईन पद्धतीने भरावयाचे एकल एकत्रित वार्षिक विवरण

वार्षिक विवरण भरण्याच्या सूचना:

१) हे विवरण, दरवर्षी १ फेब्रुवारी रोजी किंवा त्यापूर्वी भरावयाचे व सादर करावयाचे आहे.

२) या विवरणाचे दोन भाग आहेत, म्हणजेच भाग-एक सर्व आस्थापनांनी भरावयाचा आहे.

३) ज्याखाणी आहेत अशा अस्थापनांनीच फक्त भाग-एकसहित, भाग-दोन देखील भरावयाचा आहे.

४) आस्थापना व खाणी या संज्ञांना, व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता, २०२० या अन्वये असल्याप्रमाणेच अर्थ असतील.

५) ज्यांच्याकडे ५० किंवा त्यापेक्षा अधिक कामगार काम करीत आहेत अशा कंत्राटदारांच्या किंवा मनुष्यबळ पुरवठा करणाऱ्यांच्या बाबतीत आणि खाणींच्या बाबतीत संबंधित कालावधीत केवळ एक कामगार काम करीत असला तरी देखील हे विवरण भरावयाचे आहे.

सर्व आस्थापनांना लागू - भाग- एक			
अ. सर्वसाधारण माहिती:			
अ. क्र.			**स्तंभ भरण्याच्या सूचना**
१	कामगार ओळख क्रमांक		EPFO, ESIC, MCA, MoLE (LIN)
२	विवरणाचा कालावधी	पासून¬ पर्यंत¬	कालावधी हा कॅलेंडर वर्ष असावा.
३	आस्थापनेचे नाव		
४	ई-मेल आयडी (नियोक्ता)		
५	दूरध्वनी क्रमांक (नियोक्ता)		
६	भ्रमणध्वनी क्रमांक (नियोक्ता)		
७	परिवास्तूचे नाव		
८	उप-स्थान		
९	जिल्हा		

१०	राज्य		
११	पिनकोड		
१२	जीओको-ऑर्डिनेट्स		
ब(अ)	एका दिवसातील कामाचे तास		
ब (ब)	पाळ्यांची (शिफ्टची) संख्या एका पाळीतील तासांची संख्या		

क. तैनात केलेल्या मनुष्यबळाचा तपशील									
तपशील	**थेट नियुक्त केलेले**				**कंत्राटदारामार्फत नियुक्त केलेले**				**एकूण बेरीज**
कुशल प्रवर्ग	**अति कुशल**	**कुशल**	**अर्ध-कुशल**	**अकुशल**	**अति कुशल**	**कुशल**	**अर्ध-कुशल**	**अकुशल**	

(एक) वर्षामध्ये कोणत्याही दिवशी आस्थापनेमध्ये काम करीत असलेल्या कर्मचाऱ्यांची कमाल संख्या	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	स्त्री या	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	
(दोन) वर्षभरात आस्थापनेमध्ये काम करीत असलेल्या कर्मचाऱ्यांची सरासरी संख्या	संख्या दर्शवावी	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	स्त्री काला वधी	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	
(तीन) वर्षभरातील कमाल स्थलांतरित कामगारांची संख्या (व्यावसायिक सुरक्षा आरोग्य, व कामाची स्थिती संहितेचे कलम ५९)	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	

(चार) काम करीत असलेल्या निश्चित मुदती (फीक्सटर्म) कर्मचाऱ्यांची संख्या	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	पु/स्त्रि/ए	

ड. आस्थापनेत काम करीत असलेल्या कंत्राटदारांचा तपशील:		
अ. क्र.	कंत्राटदारांचे नाव व LIN	काम करीत असलेल्या कंत्राटी कामगारांची संख्या

इ. पुरविलेल्या विविध आरोग्य व कल्याणकारी सुविधांचा तपशील:			
अ. क्र.	पुरविलेल्या विविध आरोग्य व कल्याणकारी सुविधांचे स्वरूप	वैधानिक (कायद्याचे नांव स्पष्ट करा)	भरण्याच्या सूचना

१.	कॅन्टीनची सुविधा पुरविलेली आहेत किंवा कसे (व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता,२०२० याच्या कलम २४ (पाच) अन्वये)	बॉक्समध्ये ✓ होय किंवा नाही आणि लागू नाही असे चिन्हांकित करा.	जेथे कंत्राटी कामगारांसह शंभर किंवा त्यापेक्षा अधिक कामगार सर्वसाधारपणे काम करीत आहेत अशा सर्व आस्थापनांना लागू आहे.
२.	पाळणाघर (सामाजिक सुरक्षा संहिता,२०२० याच्या कलम ६७ व व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता ,२०२० याच्या कलम २४ नुसार)	बॉक्समध्ये ✓ होय किंवा नाही आणि लागू नाही असे चिन्हांकित करा.	जेथे पन्नास किंवा त्यापेक्षा अधिक कामगार सर्वसाधारपणे काम करीत आहेत अशा सर्व आस्थापनांना लागू आहे.
२अ.	२ पेक्षा अधिक पाळणाघरे दिलेली नसल्यास सामाजिक सुरक्षा संहिते अन्वये दिलेला भत्ता	बॉक्समध्ये ✓ होय किंवा नाही आणि लागू नाही असे चिन्हांकित करा.	२५० किंवा त्यापेक्षा अधिक कामगार सर्वसाधारणपणे काम करीत आहेत तेथे सामाजिक सुरक्षा इमारत व इतर बांधकाम यावरील संदर्भ नियम.

३.	रुग्णवाहिका (व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता,२०२० याच्या कलम२४(२) (एक) नुसार)	बॉक्समध्ये ✓ होय किंवा नाही आणि लागू नाही असे चिन्हांकित करा.	जेथे पाचशे किंवा त्यापेक्षा अधिक कामगार सर्वसाधारपणे काम करीत आहेत अशाखाण आणि इमारत व इतर बांधकाम कामांना लागू आहे.

४.	सुरक्षा समिती (व्यावसायिकसुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता,२०२० याच्या कलम २२(१) नुसार)	होय किंवा नाही या बाबत बॉक्समध्ये ✓ असे चिन्हांकित करा.	जेथे ५०० किंवा त्यापेक्षा अधिक कामगार काम करीत असणाऱ्या आस्थापनांना व कारखान्यांना, प्राणघातक प्रक्रीया पार पाडणाऱ्या कारखान्यांना आणि २५० किंवा त्यापेक्षा अधिक कामगार काम करीत असणाऱ्या इमारत व इतर बांधकाम कामांना (BoCW) आणि १०० किंवा त्यापेक्षा अधिक कामगार काम करीत असणाऱ्या खाणींना लागू आहे.

५.	सुरक्षा अधिकारी (व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता,२०२० याच्या कलम २२(२) नुसार)	नियुक्त केलेल्या सुरक्षा अधिकाऱ्यांची संख्या.	जेथे खाणीच्या बाबतीत १०० किंवा त्यापेक्षा अधिक कामगार आणि इमारत व इतर बांधकाम कामांच्या (BoCW) बाबतीत २५० किंवा अधिक कामगार सर्वसाधारपणे काम करीत आहेत.
६.	अर्हतापात्र वैद्यकीय व्यावसायिक (व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता २०२० याच्या कलम १२(२) नुसार)	नियुक्त केलेल्या अर्हतापात्र वैद्यकीय व्यवसायिकांची संख्या.	आस्थापनांमध्ये काम करीत असलेल्या अर्हतापात्रत वैद्यकीय व्यवसायिकांच्या किमान संख्येवर मर्यादा नाही. तथापि, हा तपशील, व्यावसायिक रोग्यावरील आकडेवारी (डेटा) मिळण्यासाठी आवश्यक आहे.

फ. औद्योगिक संबंध:		भरण्याच्या सूचना	
१.	कार्य समिती कार्यरत आहे का? (औद्योगिक संबंध संहिता ,२०२० याचे कलम३)	होय/नाही	ज्यामध्ये १०० किंवा त्यापेक्षा अधिक कामगार काम करीत आहेत अशा औद्योगिक आस्थापना.
(अ)	समिती घटित केल्याची तारीख		
२	तक्रार निवारण समिती घटित केलेली आहे किंवा कसे? (औद्योगिक संबंध संहिता,२०२० याचे कलम४)	होय/नाही	ज्यामध्ये २० किंवा त्यापेक्षा अधिक कामगार काम करीत आहेत अशा औद्योगिक आस्थापना.
३.	आस्थापनेतील युनियनची संख्या		
४.	वाटाघाटी करणारी कोणतीही संघटना कार्यरत आहे किंवा कसे? (औद्योगिक संबंध संहिता ,२०२० याचे कलम १४)	होय/नाही	

५.	वाटाघाटी करणारी कोणतीही परिषद कार्यरत आहे किंवा कसे? (औद्योगिक संबंध संहिता,२०२० याचे कलम१४)		होय/नाही		
६.	वर्षभरामध्ये कार्यमुक्त केलेल्या, बडतर्फ केलेल्या, कपात केलेल्या किंवा सेवा समाप्त केलेल्या कामगारांची संख्या:				
कार्यमुक्त केलेले	**बडतर्फ केलेले**	**कपात केलेले**	**सेवा समाप्त केलेले किंवा काढून टाकलेले**	एकूण बेरीज	
७.		**पुढील कारणामुळे वर्षभरामध्ये गमावलेले मनुष्यदिन**			
अ. क्र.	कारणे	कालावधी/ तारीख	गमावलेल्या मनुष्य दिनांची संख्या	आर्थिक स्वरूपातील तोटा	
(अ)	संप				

(ब)	टाळेबंदी				
८.		**कामगार कपातीचा / अपरिहार्य कामबंदीचा (ले-ऑफ) तपशील**			
अ. क्र.	वर्षभरात कपात केलेल्या व्यक्तींची संख्या	कामगार कपात केलेल्या व्यक्तींना प्रदान केलेल्या रकमेचा तपशील	वर्षभरात अपरिहार्य काम बंदी केलेल्या कामगारांची संख्या	अपरिहार्य कामबंदी मुळे गमावलेल्या मनुष्य दिनांची संख्या	३०० किंवा त्याहून अधिक कामगार कामावर असलेल्या औद्योगिक आस्थापनांना लागू आहे.
	कालावधी	कर्मचारी	कालावधी		

ग. प्रसूति लाभाशी संबंधित तपशील:				
अ. क्र.	महिला कर्मचाऱ्यांची संख्या	प्रसुति रजा घेतलेल्या महिला कर्मचाऱ्यांची संख्या	वैद्यकीय बोनस प्रदान केलेल्या महिला कर्मचाऱ्यांची संख्या	महिला कर्मचाऱ्यांकडून करण्यात आलेल्या कोणत्याही असल्यास, वेतनाच्या वजावटीची संख्या

ह. बोनस प्रधानाचा तपशील:			
अ. क्र.	बोनस तरतुदीखाली समाविष्ट असलेल्या कर्मचाऱ्यांची संख्या	प्रत्यक्षात प्रदान केलेली बोनसची एकूण रक्कम	बोनस प्रदान केल्याची तारीख

आय. अपघात, धोकादायक घटना आणि साथीचा रोग यांचे तपशील				
अ. क्र.	व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता, २०२० याच्या कलम १० नुसार, ज्यामुळे जखमी झालेल्या व्यक्तीला ४८ तासांसाठी किंवा त्यापेक्षा अधिक तासांसाठी काम करण्यापासून प्रतिबंध झाला होता अशा अपघातांची एकूण संख्या.	व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता २०२० याच्या कलम १० नुसार, प्राणघातक अपघातांची एकूण संख्या आणि मयत झालेल्या व्यक्तींची नावे.	व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता, २०२० याच्या कलम ११ अन्वये व्याख्या केलेल्या धोकादायक घटनांची एकूण संख्या.	व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता, २०२० याच्या तिसऱ्या अनुसूची मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या अधिसूचित रोगांच्या रुग्णांची एकूण संख्या तसेच बाधित झालेल्या व्यक्तींचा तपशील.

ज. अपघात / धोकादायक घटनांमुळे श्रम दिवस आणि उत्पादनाची झालेली हानी.			
अ. क्र.	अपघात / धोकादायक घटना	वाया गेलेले मनुष्यदिन	वाया गेलेले उत्पादन

असे प्रमाणित करण्यात येते की, विहित केलेल्या नमुन्यातील तक्ते यथोचितरीतीने भरलेले आहेत आणि सर्व तक्त्यांमध्ये दिलेल्या माहिती व आकडेवारी माझ्या माहितीप्रमाणे अचूक आहे.

मालकाची/ अभिकर्त्याची/व्यवस्थापकाची सही व शिक्का.

ठिकाण:

दिनांक:

नमुना अकरा अ

(नियम ३४ पहा)

कंत्राट दाराने सादर करावयाचे सहामाही विवरण (जानेवारी ते जून/जुलै ते डिसेंबर)

१. कंत्राटदाराचे नाव व पत्ता:

२. मुख्य नियोक्त्याचे नाव व पत्ता आणि नोंदणी क्रमांक LIN:

३. कंत्राटदाराचा LIN:

४. कंत्राटदाराचा लायसन क्रमांक (लागू असल्यास):

५. कंत्राटी कामाच्या ठिकाणासह/स्थानकासह नाव:

६. कंत्राटी कामगारांची संख्या, प्रदान केलेले वेतन इत्यादींचे तपशील:

अ. क्र.	महिना	कामावर असलेल्या कंत्राटी कामगारांची संख्या	एका महिन्यात प्रदान केलेली एकूण रक्कम	अतिकालिक कामाचे तास	बोनस	मुख्य नियोक्त्याकडून कंत्राटदारास वेतन देयक प्राप्त झाल्याचा दिनांक आणि रक्कम	राज्य विमा महामंडळ कर्मचाऱ्यांचा इसीआर क्रमांक	ईपीएफ चा इसीआर क्रमांक	महिन्याच्या ७ तारखेला किंवा लागू असेल त्याप्रमाणे नियत दिनांकास प्रदान केलेले वेतन होय/नाही	शेरा

	जानेवारी									
	फेब्रुवारी									
	मार्च									
	एप्रिल									
	मे									
	जून									

मुख्य नियोक्त्याची स्वाक्षरी

दिनांक:

नमुना अकरा ब

(नियम ३४ पहा)

दि. ३१ डिसेंबर रोजी समाप्त होणाऱ्या कालावधीसाठी वार्षिक विवरण

(मुख्य नियोक्त्याने पोर्टलवर सादर करावयाचे)

१. मुख्य नियोक्त्याचे नाव:

२. आस्थापनेचे नाव:

३. आस्थापनेचा नोंदणी क्रमांक (LIN)

४. कंत्राटदार, प्रदान केलेले वेतन इत्यादींचे तपशील:

अ. क्र.	महिना	कंत्राटदाराचे नाव आणि पत्ता	कंत्राटदाराचा नोंदणी क्रमांक (LIN)	कामाचे नाव	कंत्राटदारास वेतन देयकाची (लागू असल्यास) (इपीएफ, ईएसआयसी, बोनस यांसह) प्रदान केलेली रक्कम.	वेतन देयक प्रदानाचा दिनांक (लागू असल्यास)	मुख्य नियोक्त्याने कंत्राटी कामगारास प्रत्यक्षपणे प्रदान केलेल्या वेतनाची रक्कम (कंत्राटदाराने प्रदान केले नसेल त्याबाबतीत)	मुख्य नियोक्त्याने कंत्राटी कामगारास प्रत्यक्षपणे प्रदान केलेल्या वेतन प्रदानाचा दिनांक (कंत्राटदाराने प्रदान केले नसेल त्याबाबतीत)	शेरा

मुख्य नियुकत्याची स्वाक्षरी

दिनांक:

नमुना - बारा

(नियम २० पहा)

अपघातांची व धोकादायक घटनांची नोंदवही

मयत झालेल्या/ जखमी झालेल्या व्यक्तीचे (असल्यास) नाव	अपघाताची किंवा धोकादायक घटनेची तारीख	निरीक्षक - नि - सुविधाकारास कळविल्याची तारीख	अपघाताचे किंवा धोकादाय क घटनेचे स्वरूप	जखमी झालेली व्यक्ती कामावर परतल्याची तारीख	जखमी झालेली व्यक्ती कामावर अनुपस्थित असलेल्या दिवसांची संख्या
१	२	३	४	५	६

नियोक्त्याचीस्वाक्षरी/आस्थापनेचा शिक्का.

नमुना - तेरा

(नियम २१ पहा)

वेतनी रजेची नोंदवही

भाग- एक: प्रौढ व्यक्ती

भाग- दोन: किशोरवयीन व्यक्ती

आस्थापना:

कामगाराचे नाव:

वडिलांचे नाव:

विभाग:

अ. क्र.	कामगाराच्या नोंदवहीमधील अ.क्र.	सेवेत प्रवेशाकेल्याची तारीख	खंड					पासून देय रजा	पुढील १२ महिन्यांमध्ये रजा घेण्याचे इच्छिले आहे किंवा कसे	ज्या तारखेपासून कामगारास रजा मंजूर केली आहे ती तारीख	प्रदान केलेले रजा वेतन	कार्यमुक्त केलेला कामगार		शेरे
			आजारपण अपघात	अधिकृत रजा	टाळेबंदी किंवा कायदेशीर संप	अनैच्छिक बेकारी	इतर					कार्यमुक्तकेल्याची तारीख	रजेऐवजी प्रदान केलेली रक्कम व तारीख	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५

टीप:- प्रत्येक कामगारांसाठी स्वतंत्र पृष्ठावर नोंद ठेवण्यात येईल.

नियोक्त्याची स्वाक्षरी/आस्थापनेचा शिक्का

नमुना-चौदा

(नियम २६, २९, ४३ व ५३ पहा)

अनुज्ञप्तीसाठी/ सामायिक अनुज्ञप्तीसाठी अर्ज

अनुज्ञप्तीसाठी/अनुज्ञप्तीचे नुतनीकरण करण्यासाठी / अनुज्ञप्तीमध्ये सुधारणा करण्यासाठी ऑनलाईन अर्ज (सामायिक/ स्वतंत्र अनुज्ञप्तीसह)	
अ) आस्थापनेची रुपरेषा:	
कामगार ओळख क्रमांक व तारीख :	
पोच पावती क्रमांक	
अर्जाची तारीख	
एक. जिच्यासाठी अनुज्ञप्ती आवश्यक आहे त्या आस्थापनेचा तपशील	
१. आस्थापनेचे नाव:	
२. आस्थापनेचा पत्ता:	
(अ) ई-मेल आय डी सह मुख्यकार्यालयाचा पत्ता:	
(ब) ई-मेलआयडीसह निगम कार्यालया चापत्ता:	
३. दूरध्वनीक्रमांक / भ्रमणध्वनीक्रमांक:	
४.राष्ट्रीय औद्योगिक वर्गीकरणा नुसार उपक्रम (दिलेल्या व लागू असलेल्या सर्व उपक्रमांची निवड करा)	

५. निवडलेल्या एन आयसी संकेताचा तपशील:	
६. मुख्य आस्थापनेत केल्या जाणाऱ्या कामाचे स्वरूपः	
७.आस्थापनेचा शोधक:(निवडा) ई-स्वाक्षरी / डिजिटलस्वाक्षरी:	
दोन. नियोक्त्याचा तपशील:	
१. नियोक्त्याचे पूर्ण नाव व आस्थापनेशी संबध	
२. नियोक्त्याचा पूर्णपत्ता:	
३. नियोक्त्याचा ई-मेल आयडी:	
४. नियोक्त्याचा भ्रमणध्वनी क्रमांक:	

ब) कारखाना- अनुज्ञप्तीसाठी/सामायिक अनुज्ञप्तीसाठी अर्ज		
ब. ज्याच्यासाठी अनुज्ञप्ती आवश्यक आहे त्या कारखान्याचा तपशील.		
१.	देण्यात आलेली असल्यास,अनुज्ञप्ती क्रमांक.	
२.	मुख्य निरीक्षक-नि-सुविधाकाराने अलिकडेच	

	मान्यता दिलेल्या आराखड्यांचा संदर्भ क्रमांक व दिनांक.	
३.	एक. उत्पादन प्रक्रियेच्या विविध टप्प्यांमधील प्रक्रियेचे संक्षिप्त वर्णन देऊन पूरक असलेल्या उत्पादन प्रक्रियेचा प्रवाही आलेख (आवश्यक असल्यास, स्वतंत्रपणे जोडावा)	
	दोन. वापरलेल्या कच्च्या सामग्रीची यादी,त्याची मध्यम उत्पादने यासह विषारी वायूंचे उत्सर्जन, त्यांचे प्रमाण, साठवण व हाताळणीची पध्दती, माल भरणे व वाहतूक करणे, इत्यादी.	
	तीन. तयार उत्पादने, उप-उत्पादने, त्यांचे प्रमाण, साठवण व हाताळण्याची पद्धती, माल भरणे व वाहतूक करणे.	
	चार. व्यापारी कचरा व सांडपाणी यांची विल्हेवाट लावण्यासाठी असलेल्या व्यवस्थांचा तपशील.	

<table>
<tr><td></td><td>पाच.
संभाव्य धोके आणि त्यांचे नियंत्रण व ते कमी करण्याची पद्धती.</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>४.</td><td>ज्या कालावधीसाठी अनुज्ञप्तीसाठी किंवा अनुज्ञप्तीच्या नूतनीकरणासाठी अर्ज केला आहे तो (दहा वर्षापेक्षा अधिक नसेल इतका) कालावधी</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td rowspan="2">५.</td><td rowspan="2">वर्षातील कोणत्याही एका दिवशी कामावर ठेवावयाच्या कामगारांची कमाल संख्या</td><td>पुरुष</td><td>स्त्री</td><td>इतर</td><td>एकूण</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>६.</td><td>अश्वशक्तीमध्ये स्थापित केलेली ऊर्जा/मेगावॅटमधील वीज निर्मिती</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>७.</td><td>व्यवस्थापकाचे संपूर्ण नाव</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td></td><td>निवासस्थानाचा पत्ता</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td></td><td>जन्म तारीख</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td></td><td>राष्ट्रीयत्व</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td></td><td>भ्रमणध्वनी क्रमांक</td><td colspan="4"></td></tr>
</table>

	ई-मेल	

<u>स्पष्टीकरण:-</u>

१. भोगवटादार याचा अर्थ, संचालक, भागीदार, मालक; संहितेच्या कलम २ च्या पोट-कलम (१) च्या खंड (यध) नुसार,केंद्र सरकारच्या /राज्य शासनाच्या किंवा स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या बाबतीत नियुक्त केलेली व्यक्ती, असा आहे.

२. लायसनाचे नूतनीकरण करण्याचा अर्ज, लायसन समाप्त होण्याच्या नियत तारखेपूर्वी किमान दोन महिने आधी, लायसन शुल्कासह नूतनीकरण करण्यासाठी सादर करण्यात येईल.

३. कामगार व रोजगार मंत्रालयाच्या श्रम सुविधा पोर्टलद्वारे पुरविलेला कामगार ओळख क्रमांक (LAN).

क) महाराष्ट्र व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती (कामगार) नियम, २०२२ याच्या प्रकरण सातच्या नियम २६ अनुसार आस्थापना कंत्राटदाराचा (सामायिक/ एकल अनुज्ञप्तीसह) तपशील.

१)	कंत्राटी कामगार नेमण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत असेल त्या बाबतीत मुख्य नियोक्याचे नाव व पत्ता	
२)	कंत्राटी कामगार नेमण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत असेल त्याबाबतीत मुख्य नियोक्त्याच्या प्रतिनिधीचे नांव	

<table>
<tr><td></td><td>व पदनाम.</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>३)</td><td>अनुज्ञप्तीदिली असल्यास, अनुज्ञप्तीक्रमांक</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>४)</td><td>ज्या कामाकरिता कंत्राटी कामगार नियुक्त करण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे अशा कामाचे स्वरुप.</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>५)</td><td>राष्ट्रीय औद्योगिक वर्गीकरणानुसार कार्य.</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>६)</td><td>काम सुरु केल्याचा दिनांक</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>७)</td><td>काम पूर्ण होण्याचा दिनांक.</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td rowspan="2">८)</td><td rowspan="2">वित्तीय वर्षामध्ये कोणत्याही दिवशी कामावर नियुक्त करण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत असलेल्या कामगारांची एकूण संख्या.</td><td>पुरुष</td><td>स्त्री</td><td>इतर</td><td>एकूण</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>९)</td><td>महाराष्ट्र व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती (कामगार नियम, २०२२) याच्या नियम २६(२) द्वारे आवश्यक असल्याप्रमाणे कंत्राटदार, कंत्राटी कामगारांना मुख्य उत्पादन प्रक्रियेत नियक्त करणार नसल्याचे कंत्राटदाराचे नमुना- पंधरा मधील हमीपत्र जोडावे.</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>१०)</td><td>महाराष्ट्र व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती (कामगार नियम, २०२२) याच्या नियम २८(१)</td><td colspan="4">रुपये</td></tr>
</table>

	मध्ये विहित केलेली सुरक्षा अनामत ठेव म्हणून प्रदान केलेली रक्कम.	
११)	महाराष्ट्र व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती (कामगार नियम, २०२२) याच्या नियम २८(२) मध्ये विहित केलेले अनुज्ञप्ती शुल्क म्हणून प्रदान केलेली रक्कम	रुपये
१२)	प्रदान केलेले विलंबशुल्क, कोणतेही असल्यास	रुपये
१३)	यापूर्वी अर्जदाराची अनुज्ञप्ती रद्द करण्यात आली होती किंवा कसे ? तपशील द्यावा व प्रकरणाची सद्य:स्थिती सादर करावी.	
१४)	अनुज्ञप्ती रद्द करण्याची सद्य:स्थिती	
१५.	अनुज्ञप्ती रद्द करण्याच्या संदर्भात कोणतेही न्यायालयीन प्रकरण प्रलंबित आहे का? तपशील द्यावा आणि प्रकरणाची सद्य:स्थिती सादर करावी.	
१६.	मुख्य नियोक्त्याची नोंदणी यापूर्वी रद्द करण्यात आली होती किंवा कसे? किंवा रद्द करण्याचा कोणताही प्रस्ताव शासनाकडे प्रलंबित आहे काय? होय असल्यास, सद्य:स्थितीचा किंवा कोणत्याही असल्यास, केलेल्या	

	कार्यवाहीचा तपशील द्या.	
१७.	नियम २५(२) द्वारे आवश्यक असल्याप्रमाणे **नमुना-तेरा** मध्ये विहित केलेल्या नमुन्यातील हमीपत्र जोडावे.	

ड) महाराष्ट्र व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य कामाची स्थिती (कामगार नियम,२०२२) याच्या प्रकरण अकराच्या नियम ४३ नुसार बिडी व सिगारेट औद्योगिक परिवास्तुसाठी अनुज्ञप्ती मिळविणा-या आस्थापनेचा (सामायिक / एकल अनुज्ञप्तीसह) तपशील					
१)	ज्या पत्यावर औद्योगिक परिवास्तुशी संबंधित पत्रव्यवहार पाठवण्यात येईल तो पूर्णपत्ता:				
२)	कोणत्याही असल्यास, दिलेल्या अनुज्ञप्तीचा क्रमांक :				
३)	कामगार आयुक्तालय कार्यालयाच्या पद निर्देशित केलेल्या अधिका-यांने बिडी व सिगारेट उत्पादनाच्या अलिकडेच मान्यता दिलेल्या आराखड्याचा संदर्भ क्रमांक व दिनांक:				
४)	----------रोजी सुरु होणा-या वित्तीय वर्षामध्ये कोणत्याही एका दिवशी कामावर ठेवण्याचे प्रस्तावित केलेल्या कामगारांची कमाल संख्या.	पुरुष	स्त्री	इतर	एकूण
५)	नियोक्ता हा व्यापार व व्यापार चिन्ह अधिनियम, १९५८ अन्वये नोंदणी केलेला व्यापार चिन्ह (ट्रेडमार्क) धारक आहे किंवा कसे ? कृपया तपशील जोडावा:				

६)	----------रोजी संपणा-या मागील वित्तीय वर्षात, औद्योगिक परिवास्तूत उत्पादन केलेल्या बिडी किंवा सिगारेटचे किंवा दोन्हीचे मूल्य.	
७)	अर्जदारास बिडी व सिगारेट उद्योगातील पूर्व अनुभव आहे का ?	
८)	औद्योगिक परिवास्तुची प्रस्तावित जागा, विद्यमान कोणत्याही औद्योगिक परिवास्तूच्या जागेच्या फेरबदला प्रमाणे आहे किंवा कसे आणि तसे असल्यास, अशा फेरबदलाची कारणे.	
९)	अर्जदाराने मागील बारा महिन्यांच्या कालावधीत कोणतीही औद्योगिक परिवास्तू बंद केली होती किंवा कसे? होय असल्यास, त्याची कारणे.	
१०)	तंबाखू मिळवण्याचे स्त्रोत:	
११)	अर्जदाराने उत्पादन केलेल्या बीडी किंवा सिगारेटची किंवा दोन्हीची विक्री करण्यात येईल आणि स्वत:कडून किंवा व्यापार चिन्ह असलेल्या अन्य कोणत्याही नोंदणीकृत वापर कर्त्यामार्फत किंवा इतर कोणत्याही व्यक्तीमार्फत चिन्हांकित करण्यात येईल किंवा कसे. कृपया निर्दिष्ट करा:	

१२)	औद्योगिक परिवास्तूचा प्रत्यक्ष आराखडा जोडावा.	
१३)	महाराष्ट्र व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती (कामगार नियम,२०२२) याच्या नियम ४३ मध्ये विहित केल्यानुसार प्रदान केलेल्या शुल्काची रक्कम.	रुपये

अनुज्ञप्ती नूतनीकरणासाठी अर्ज
१. अनुज्ञप्ती क्रमांक: दिनांक:
२. नोंदणी क्रमांक (LIN) आणि कायमस्वरूपी खाते क्रमांक (PAN):
३. आस्थापनेचे नाव आणि पत्ता:
४. मागील अनुज्ञप्ती समाप्त होण्याचा दिनांक:
५. नियोक्त्याची / कंत्राटदाराची अनुज्ञप्ती निलंबित करण्यात आली होती किंवा काढून घेण्यात आली होती किंवा कसे:
६. प्रदान केलेले शुल्क: (ई-प्रदानाची पावती जोडा): रक्कम..... प्रदानाचा दिनांक.....
७. नियोक्त्याची / कंत्राटदाराची ई-स्वाक्षरी / डिजिटल स्वाक्षरी दिनांक:.....

अनुज्ञप्तीमध्ये सुधारणा करण्यासाठी अर्ज (सामायिक अनुज्ञप्तीसह)
१.अनुज्ञप्ती क्रमांक..... दिनांक.....
२. LAN व PAN क्रमांक:
३. आस्थापनेचे नाव व पत्ता:
४. ज्यासाठी सुधारणा करण्याची मागणी केली आहे तो तपशील:
(क)सध्या काम करीत असलेल्या कामगारांची कमाल संख्या (काम करावयाच्या कामगारांच्या कमाल संख्येत वाढ झाली असेल तर, कायद्यानुसार अतिरिक्त शुल्क / सुरक्षा ठेव जमा करण्याची गरज आहे.):
(ख) ई-प्रदानाद्वारे प्रदान केलेल्या शुल्काचा तपशील व प्रदान केल्याची तारीख :
(ग) निर्गमित केलेल्या अनुज्ञप्ती मध्ये सुधारणा करण्याची आवश्यकता असलेला अन्य तपशील (आवश्यक असलेल्या बदलाच्या पुष्ट्यर्थ आवश्यक दस्ताऐवज अपलोड करण्यात यावेत)

नियोक्त्याची /कंत्राटदाराची स्वाक्षरी.

पदनाम

नमुना- पंधरा

(नियम २६ (२) पहा)

हमीपत्राचा नमुना

मी,.....,कंत्राटदार,.....
..... या आस्थापनेमधील कंत्राटी काम करण्याकरिता माझी नियुक्ती केलेली असून याद्वारे असे घोषित करतो की,-

(क) मला, अविमुक्तनादार ठरवण्यात आलेले नाही किंवा तीन महिन्यांपेक्षा अधिक कालावधीची कारावासाची शिक्षा होण्यास पात्र असणाऱ्या अपराधांचा अंतर्भाव असलेल्या गुन्हेगारी स्वरूपाच्या अपराधाबद्दल मागील तीन वर्षांमध्ये कोणत्याही वेळी दोषी ठरविण्यात आलेले नाही.

(ख) अर्जाच्या तारखेच्या लगतपूर्वीच्या तीन वर्षांच्या कालावधीमध्ये संहितेच्या कलम ५१ अन्वये माझ्या बाबतीत कोणताही आदेश देण्यात आलेला नाही.

(ग) आस्थापनेत पार पाडली जाणारी मुख्य उप्तादन क्रिया नसलेली प्रक्रिया, परीकर्म (ऑपरेशन) किंवा इतर कोणतेही काम यामध्ये मी कंत्राटी कामगार कामावर लावलेले आहेत.

(घ) (क) कंत्राटदाराने कंत्राटी कामगारांना प्रदेय असलेले वेतनाचे दर, वेतन संहिते अन्वये विहित केलेल्या दरांपेक्षा कमी असणार नाहीत आणि जेव्हा करार, समझोता किंवा निवाडायाद्वारे दर निश्चित करण्यात आलेले असतील तेव्हा, ते, वेतन संहिते अन्वये विहित केलेल्या दरांपेक्षा कमी असणार नाहीत.

(ख) जर कंत्राटदाराने कामावर ठेवलेले कंत्राटी कामगार, आस्थापनेच्या मुख्य नियोक्त्याने थेट कामावर ठेवलेल्या कामगारांप्रमाणेच किंवा तत्सम प्रकारचे काम करीत असतील तर, कंत्राटदाराच्या कंत्राटी कामगारांचे वेतन दर, सुट्ट्या, कामाचे तास व सेवेच्या इतर शर्ती, त्याच व

तत्सम प्रकारच्या कामावर आस्थापनेच्या मुख्य नियोक्त्याने थेट कामावर ठेवलेल्या कामगारांना लागू असल्याप्रमाणेच असतील. असे काम तत्सम प्रकारचे आहे किंवा कसे याबाबत कोणताही वाद उद्भवल्यास, हे प्रकरण, निरीक्षक -नि- सुविधाकाराकडे निर्दिष्ट करण्यात येईल, त्यावरील त्याचा निर्णय अंतिम असेल.

(ग) इतर बाबतीत, कंत्राटदाराच्या कंत्राटी कामगारांचे वेतन दर, सुट्ट्या, कामाचे तास व सेवेच्या इतर शर्ती, ही संहिता व त्याखाली केलेले नियमयानुसार विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे असतील.

(घ) कंत्राटदार, व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता, २०२० यानुसार कंत्राटी कामगारांना अन्य सर्व सुविधा व हक्क पुरवील.

(ङ) सर्व कंत्राटी कामगारांना, सामाजिक सुरक्षा संहिता, २०२० याच्या संबंधित तरतुदींन्वये लागू असलेल्या प्रयुक्तीस अधीन राहून, कर्मचारी भविष्यनिर्वाह निधी संघटनेचे (EPFO) आणि कर्मचारी राज्य विमा महामंडळाचे (ESIC) सदस्य करण्यात येईल.

(च) महिला कंत्राटी कामगारांची कोणतीही लैंगिक छळवणूक करण्यात येणार नाही, ज्या मध्ये पुढील निर्धारित केलेल्या अवांछनीय लैंगिक वर्तनाचा (मग ते अप्रत्यक्षपणे केलेले असो किंवा ध्वनितपणे केलेले असो) समावेश असेल:-

(एक) शरीर संबंधासाठी शारीरिक स्पर्श करणे किंवा जवळीक साधणे; किंवा

(दोन) शरीर सुखाची मागणी करणे व याचना करणे; किंवा

(तीन) लैंगिकतापूर्ण शेरेबाजी करणे; किंवा

(चार) संभोग दर्शनचित्र असलेले साहित्य दाखविणे; किंवा

(पाच) अन्य कोणतीही लैंगिक स्वरूपाची अवांछनीय, शाब्दिक, बिगर शाब्दिक वर्तणूक करणे.

(सहा) लैंगिक छळाबाबत अंतर्गत तक्रार निवारण समिती स्थापन करण्यात येईल.

(छ) त्या आस्थापनानेच्या कामाच्या संबंधात आंतर-राज्यीय स्थलांतरित कामगारांना कामावर ठेवणारा कंत्राटदार किंवा आस्थापनेचा नियोक्ता, कलम ६० नुसार सुविधा पुरवील आणि त्यांच्या नोकरीच्या ठिकाणापासून ते स्वग्रामापर्यंत येण्या-जाण्याच्या प्रवासासाठी संहितेच्या कलम ६१ नुसार त्यांना भाड्याची ठोक रक्कम प्रदान करील.

(ज) कंत्राटदार, कंत्राटी कामगारांच्या संख्येतील किंवा कामाच्या शर्तींमधील कोणताही बदल, इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने अनुज्ञप्ती अधिकाऱ्यास कळवील.

ठिकाण:

दिनांक:

अर्जदाराची (कंत्राटदाराची) स्वाक्षरी.

नमुना- सोळा

(नियम २६(३) पहा)

कंत्राटदाराच्या मुख्य नियोक्त्याच्या प्रमाणपत्राचा नमुना

असे प्रमाणित करण्यात येते की, मी, माझ्या आस्थापनेमध्ये अर्जदारास कंत्राटदार म्हणून कामावर ठेवलेले आहे/ कामावर ठेवण्याचे प्रस्तावित केले आहे. माझ्या आस्थापनेमध्ये, अर्जदाराने कंत्राटी कामगारांच्या रोजगाराच्या बाबतीतील संहितेच्या सर्व तरतुदी व त्याखाली केलेले नियमबंधनकारक असल्याची हमी मी देत आहे. मी अशी देखील हमी देत आहे की, मुख्य उत्पादन क्रिया नसलेली आस्थापने मध्ये पार पाडली जाणारी प्रक्रिया, परीकर्म (ऑपरेशन) किंवा अन्य कामयामध्ये कंत्राटी कामगार कामावर लावलेले आहेत.

ठिकाण:

दिनांक:

मुख्यनियोक्त्याचीस्वाक्षरी.

आस्थापनेचेनाववपत्ता

नमुना - सतरा

(नियम २७(१) पहा)

अनुज्ञप्तीचा नमुना

ग. बिडी व सिगारेट

अनुज्ञप्ती क्रमांक¬-----,नोंदणी क्रमांक¬-----,नोंदणी दिनांक----------असलेली अनुज्ञप्ती /सामायिक अनुज्ञप्ती, मेसर्स----------यांना याद्वारे, देण्यात येत आहे. ---------या नावाची बिडी आणि /किंवा सिगारेट उत्पादन करण्याच्या प्रयोजनार्थ, औद्योगिक परिवास्तू म्हणून वापर करण्यासाठी खाली वर्णन केलेल्या परिवास्तूसाठीच केवळ ही अनुज्ञप्ती/ सामायिक अनुज्ञप्ती वैध असेल. खालील जोडपत्रात विनिर्दिष्ट केलेल्या शर्तींना अधीन राहून, दिनांक¬---रोजी सुरू होणाऱ्या वर्षांमध्ये कोणत्याही दिवशी------पेक्षा अधिक नसतील इतके कर्मचारी कामावर ठेवता येतील.

ही अनुज्ञप्ती /सामायिक अनुज्ञप्ती, दिनांक ¬/¬/¬पर्यंत वैध असेल.

औद्योगिक परिवास्तूचे नाव:----------,

परिवास्तूचा पत्ता/ ठिकाण (औद्योगिक परिवास्तूच्या ज्या भागात उत्पादन केले जात असेल तो भाग विशेष करून दर्शवण्यात यावा):----------.

बिडी व सिगारेट उद्योगांसाठी शुल्क रुपये ----------

जोडपत्र

ही अनुज्ञप्ती पुढील शर्तींच्या अधीन आहे:-

१. अनुज्ञप्तीमध्ये त्या प्रयोजनार्थ विनिर्दिष्ट केलेल्या औद्योगिक परिवास्तुच्या भागातच केवळ उत्पादन प्रक्रिया करण्यात येईल.

२. औद्योगिक परिवास्तुत काम करीत असलेल्या कर्मचाऱ्यांची कमाल संख्या, कोणत्याही दिवशी अनुज्ञप्तीमध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या संख्येपेक्षा अधिक असणार नाही.

३. अनुज्ञप्तीमध्ये विनिर्दिष्टन केलेली उर्जेवर चालणारी यंत्रसामग्री परिवास्तूतील उत्पादन प्रक्रियेत वापरली जाणार नाहीत.

४. सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या लेखीपूर्व परवानगी खेरीज, औद्योगिक परिवास्तुचा विस्तार केला जाणार नाही आणि तशाच परवानगी खेरीज, अशा परिवास्तूवरील कोणत्याही इमारतीत संरचनात्मक फेरबदल केले जाणार नाहीत.

५. अनुज्ञप्ती, हस्तांतरणीय असणार नाही.

६. अनुज्ञप्तीधारकाचे वारस किंवा कायदेशीर प्रतिनिधी, ही अनुज्ञप्ती नियमित चालू ठेवण्यासाठी कोणताही दावा सांगणार नाही, आणि अनुज्ञप्तीधारकाचा मृत्यू झाल्यास, ज्या मुदतीसाठी अनुज्ञप्ती देण्यात आली आहे ती मुदत समाप्त न झालेल्या कालावधीसाठी त्याच्या वारसाला किंवा

कायदेशीर प्रतिनिधीला अनुज्ञप्तीचा लाभ मिळण्यासाठी अनुज्ञप्ती देणे किंवा न देणे हा पूर्णपणे सक्षम प्राधिकाऱ्याचा स्वेच्छा अधिकार असेल. जर मयत अनुज्ञप्तीधारकाच्या वारसाला किंवा कायदेशीर प्रतिनिधीला अनुज्ञप्तीच्या लाभाची परवानगी दिली असेल तर, असा वारस किंवा कायदेशीर प्रतिनिधी, सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून त्याच्या अनुज्ञप्ती वर तशा आशयाचे पृष्ठांकन करून घेईल.

नूतनीकरण

नूतनीकरणाचा दिनांक	पुढील कर्मचारी संख्येपेक्षा अधिक नसलेल्या कर्मचाऱ्यांकरिता	नूतनीकरणाकरिता प्रदान केलेले शुल्क	समाप्तीचा दिनांक
(१)	(२)	(३)	(४)
१. २. ३. ४.			

घ. कंत्राटी कामगार अनुज्ञप्ती

व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता, २०२० याच्या तरतुदींना व त्याखाली केलेल्या नियमांना अधीन राहून, यात यापुढे नमूद केलेल्या सीमांमध्ये आस्थापना म्हणून वापर करण्यासाठी ----------येथे स्थित असलेला मुख्य नियोक्ता, मेसर्स ----------याच्याकडे **कंत्राटी कामगार कामावर ठेवणारा** आणि नोंदणी क्रमांक---------- असणारा (नियम ३ अन्वये प्राप्त केलेले) मेसर्स----------(कंत्राटदार) यांना याद्वारे अनुज्ञप्ती क्रमांक¬------,नोंदणी क्रमांक¬------,नोंदणी दिनांक----------असलेली अनुज्ञप्ती /सामायिक अनुज्ञप्ती देण्यात येत आहे.

अ. क्र.	दिल्याचा कालावधी	करिता वैध कोणत्याही एका दिवशी काम करीत असलेल्या कंत्राटी कामगारांची /कामगारांची कमाल संख्या	शुल्क	प्रदान केल्याची तारीख	विलंबित प्रदानासाठी अधिक शुल्क	प्रदान केल्याची तारीख	अनुज्ञप्ती देणाऱ्या प्राधिकाऱ्याची सही

सुधारणा:

जेव्हा सुधारणा केली ते वर्ष	कोणत्याही एका दिवशी काम करीत असलेल्या कंत्राटी कामगारांची /कामगारांची कमाल संख्या	सुधारणा शुल्क प्रदान केल्याची तारीख	प्रदान केल्याची तारीख	अनुज्ञप्ती देणाऱ्या प्राधिकाऱ्याची सही

दिनांक:

सक्षमप्राधिकाऱ्याचीसहीवशिक्का.

जोडपत्र

ही अनुज्ञप्ती पुढील शर्तींच्या अधीन असेल:-

- अनुज्ञप्ती, अहस्तांतरणीय असेल.
- कोणत्याही दिवशी आस्थापनेमध्ये कंत्राटी कामगार म्हणून काम करीत असलेल्या कामगारांची संख्या, कमाल□□□. इतक्या संख्येपेक्षा अधिक असणार नाही.
- या नियमांमध्ये तरतूद केली असेल ते खेरीज करून, अनुज्ञप्ती देण्यासाठी, किंवा यथास्थिति, लायसनाचे नूतनीकरण करण्यासाठी प्रदान केलेले शुल्क परत करण्यायोग्य असणार नाही.

  (क) कंत्राटदाराने कामगारांना प्रदेय असलेले वेतनाचे दर, वेतन संहिते अन्वये विहित केलेल्या दरांपेक्षा कमी असणार नाहीत आणि जेव्हा करार, समझोता किंवा निवाडा याद्वारे दर निश्चित करण्यात आलेले असतील तेव्हा, ते, वेतन संहिते अन्वये विहित केलेल्या दरांपेक्षा कमी असणार नाहीत.

  (ख) जर कंत्राटदाराने कामावर ठेवलेले कंत्राटी कामगार, आस्थापनेच्या मुख्य नियोक्त्याने थेट कामावर ठेवलेल्या कामगारांप्रमाणेच किंवा तत्सम प्रकारचे काम करीत असतील तर, कंत्राटदाराच्या कामगारांचे वेतन दर, सुट्ट्या, कामाचे तास व सेवेच्या इतर शर्ती, त्याच व तत्सम प्रकारच्या कामावर आस्थापनेच्या मुख्य नियोक्त्याने थेट कामावर ठेवलेल्या कामगारांना लागू असल्याप्रमाणेच असतील. काम तत्सम प्रकारचे आहे किंवा कसे याबाबत कोणताही वाद उद्भवल्यास, प्रकरण, निरीक्षक- नि- सुविधाकाराकडे निर्दिष्ट करण्यात येईल, त्यावरील त्याचा निर्णय अंतिम असेल.

  (ग) इतर बाबतीत, कंत्राटदाराच्या कंत्राटी कामगारांचे वेतन दर, सुट्ट्या, कामाचे तास व सेवेच्या इतर शर्ती, ही संहिता व त्याखाली केलेले नियम यानुसार विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे असतील.

(घ) कंत्राटदार, व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता, २०२० यानुसार कंत्राटी कामगारांना अन्य सर्व सुविधा व हक्क पुरवील.

- सर्व कंत्राटी कामगारांना, सामाजिक सुरक्षा संहिता, २०२० याच्या संबंधित तरतुदीं अन्वये लागू असलेल्या प्रयुक्तीस अधीन राहून, कर्मचारी भविष्यनिर्वाह निधी संघटनेचे (EPFO) आणि कर्मचारी राज्य विमा महामंडळाचे (ESIC) सदस्य करण्यात येईल.

- महिला कंत्राटी कामगारांची कोणतीही लैंगिक छळवणूक करण्यात येणार नाही, ज्यामध्ये पुढील निर्धारित केलेल्या अवांछनीय लैंगिक वर्तनाचा (मग ते अप्रत्यक्षपणे केलेले असो किंवा ध्वनितपणे केलेले असो) समावेश असेल:-

  (सात) शरीर संबंधासाठी शारीरिक स्पर्श करणे किंवा जवळीक साधणे; किंवा

  (आठ) शरीर सुखाची मागणी करणे व याचना करणे; किंवा

  (नऊ) लैंगिकतापूर्ण शेरेबाजी करणे; किंवा

  (दहा) संभोग दर्शन चित्र असलेले साहित्य दाखविणे; किंवा

  (अकरा) अन्य कोणतीही लैंगिक स्वरूपाची अवांछनीय, शाब्दिक, बिगर शाब्दिक वर्तणूक करणे.

- त्या आस्थापनानेच्या कामाच्या संबंधात आंतर-राज्यीय स्थलांतरित कामगारांना कामावर ठेवणारा कंत्राटदार किंवा आस्थापनेचा नियोक्ता, कलम ६० नुसार सुविधा पुरवील आणि त्यांच्या नोकरीच्या ठिकाणापासून ते स्वग्रामापर्यंत येण्या-जाण्याच्या प्रवासासाठी संहितेच्या कलम ६१ नुसार त्यांना भाड्याची ठोक रक्कम प्रदान करील.

- कंत्राटदार, कंत्राटी कामगारांच्या संख्येतील किंवा कामाच्या शर्तींमधील कोणताही बदल, इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने अनुज्ञप्ती प्राधिकरणाला कळवील.

नमुना - अठरा

(नियम ३६ पहा)

कंत्राटी कर्मचाऱ्यांचे अनुभवाचे प्रमाणपत्र

जे कोणी संबंधित असतील त्यांच्यासाठी
१. कंत्राटदाराचे / नियोक्त्याचे नाव *:
२. कंत्राटदाराचा/नियोक्त्याचा LIN/PAN क्रमांक *:
३. कंत्राटदाराचा/नियोक्त्याचा ई-मेल आयडी*:
४. कंत्राटदाराचा/नियोक्त्याचा भ्रमणध्वनी क्रमांक *:
५. कामाचे स्वरूप व स्थान:
६. मुख्य नियोक्त्याचे नाव*:
७. मुख्य नियोक्त्याचा LIN/PAN क्रमांक:*
८. मुख्य नियोक्त्याचा ई-मेल आयडी :*
९. मुख्य नियोक्त्याचा भ्रमणध्वनी क्रमांक:*
१०. कामगाराचे नाव*:

११. UAN / आधार क्रमांक:
१२. मोबाईल क्रमांक :
१३. कर्मचारी नोंदवही मधील अनुक्रमांक:
१४. इमारत व इतर बांधकाम कामगाराची लाभार्थी म्हणून नोंदणी केलेली असेल तर, मंडळाचा नोंदणी क्रमांक, दिनांक व नाव:
१५. रोजगाराचा कालावधी:
१६. पदनाम:
कंत्राटदाराचा शिक्का व स्वाक्षरी
*कृपया जे लागू नसेल ते खोडा.

नमुना - एकोणीस

(नियम ४१ पहा)

निर्माता व दृक-श्राव्य कामगार यांच्यामधील करारनामा

सदर करारनामा, आज दिनांक.....महिना..... वर्ष.....रोजी, प्रथमपक्षी,..... येथे कार्यालय असणारा, मेसर्स..... .....(यात यापुढे ज्याचा निर्देश, "निर्माता" असा केला आहे) आणि दुसऱ्यापक्षी,..... येथे राहणारा, श्री/श्रीमती/कुमार.....,श्री..... ..... यांचा मुलगा/ मुलगी/पत्नी (यात यापुढे ज्याचा निर्देश, "दृक्-श्राव्य कामगार" असा केला आहे) यांच्यामध्ये करण्यात आला आहे. निर्माता व दृक्-श्राव्य कामगार या संज्ञामध्ये, त्यांचे वारस, उत्तराधिकारी, प्रशासक व कायदेशीर प्रतिनिधी यांचा समावेश असेल:

आता, हा करारनामा खालीलप्रमाणे करण्यात आला आहे:

१. दोन्ही पक्षकार असे मान्य करतात की, या करारनाम्याचा कालावधी त्याच्या तारखेपासून ते दृक्-श्राव्य काम पूर्ण होईपर्यंत असेल आणि हा कालावधी, लागोपाठच्या महिन्यांपेक्षा अधिक असणार नाही.

२. दृक्-श्राव्य कामगार, त्याच्या पूर्वीच्या कामाच्या आवश्यकतेस अधीन राहून व त्याचे पुष्टीकरण केल्यावर, त्याच्या संबंधित नोकरीसाठी स्टुडिओत, त्या स्थानी, किंवा यथास्थिति, कामाच्या ठिकाणी वक्तशीरपणे आणि निर्मात्याने किंवा त्याने लेखी स्वरुपात रीतसर प्राधिकृत केलेल्या

व्यक्तीने लेखी सूचना देवून त्याला उपस्थित राहण्यास भाग पाडले असेल तेव्हा, तेथे उपस्थित राहण्याचे मान्य करीत आहे.

३. उपरोक्तप्रमाणे, दृक्-श्राव्य कामगार सेवांचा विचार करून, निर्माता, सदर करारनामा स्वाक्षरी केल्यावर आगाऊ स्वरूपात प्रदेय असलेली रूपये.....(रुपये.....) इतकी रक्कम प्रदान करण्याचे आणि प्रदेय असलेली रूपये.....(रुपये .....) इतकी शिल्लक रक्कम, समान हप्त्यांमध्ये प्रदान करण्याचे मान्य करीत आहे आणि दृक्-श्राव्यकामगार, ती रक्कम मिळण्याचे मान्य करीत आहे.

४. दृक्-श्राव्य निर्मिती, निर्धारित कालावधीत पूर्ण न झाल्यास आणि निर्मात्याला दृक्-श्राव्य निर्मिती पूर्ण करण्यासाठी दृक्-श्राव्य कामगाराच्या सेवेची अद्यापही गरज असल्यास अशा प्रसंगी, निर्माता, निर्मिती पूर्ण होईपर्यंत, वरील खंड ३ मध्ये नमूद केले असेल त्याच रीतीने प्रदेय असलेल्या यथाप्रमाण (प्रो-रेटा) तत्वावर दृक्-श्राव्य कामगाराला अतिरिक्त मोबदला देण्याचे मान्य करीत आहे आणि दृक्-श्राव्य कामगार ती रक्कम मिळण्याचे मान्य करीत आहे.

५. दृक्-श्राव्य कामगाराचे नेमून दिलेले कामवरील खंड १ व ४ मध्ये निर्धारित केलेल्या कालावधीपेक्षा लवकर पूर्ण झाल्यास, निर्माता, दृक्-श्राव्य कामगाराचा हिशेब पूर्ण करील आणि करारनाम्याच्या रकमेची उर्वरित शिल्लक रक्कम, निर्मिती चेपुन: रेकॉर्डिंग करण्याचे काम/सेन्सॉरचे काम सुरू होण्यापूर्वी, यापैकी जे आधी घडेल त्यापूर्वी, संपूर्णपणे प्रदान करील.

६. दृक्-श्राव्य कामगार, जर तसे आवश्यक असेल तर,-

(अ) पूर्व तयारीच्या कामासाठी, स्टुडिओत, त्या स्थानी, किंवा यथास्थिति, कामाच्या ठिकाणी, पाळीच्या (शिफ्टच्या) नियोजित वेळेच्या आधी उपस्थित राहिल, आणि त्याबाबतीत, त्याला/तिला, निर्मात्याकडून अशा लवकरच्या उपस्थितीसाठी प्रति तासासाठी किंवा त्याच्या भागासाठी रुपये ---- या दराने अतिरिक्त वेतन प्रदान करण्यात येईल.

(ब) कामाच्या दिवसाच्या पलीकडे, एका तासाच्या विश्रांतीसह निरंतर काम करील आणि त्याबाबतीत, त्याला/तिला, वाढीव तास व अल्पोपाहार या दरम्यान केलेल्या कामासाठी रुपये---- या दराने अतिरिक्त वेतन प्रदान करण्यात येईल, आणि

वाहतूक सुविधा:

७. निर्माता, वाहतूक व अन्नसुविधा पुरवील किंवा रूढीनुसार किंवा निर्मात्याची वृत्त-श्राव्य कामगाराची प्रतिनिधी संघटना यांच्यामधील द्विपक्षीय करारनाम्याद्वारे निश्चित केल्याप्रमाणे, कर्तव्यावर असताना, कामावर येण्यासाठी व घरी जाण्यासाठी प्रवास भत्ता व आहार भत्ता प्रदान करील.

८. निर्माता, जेव्हा वृत्त-श्राव्य कामगाराला कार्यालयाबाहेर काम करणे आवश्यक असेल तेव्हा, सर्व प्रवास व निवास खर्च, प्रवास भाडे, जेवणाचा खर्च आणि रूढीनुसार असे इतर भत्ते देखील प्रदान करील.

९. निर्माता, वृत्त-श्राव्य कामगाराच्या रोजगारातून किंवा रोजगाराच्या ओघात उद्भवलेल्या आणि/किंवा या करारनाम्यान्वये त्याला/तिला नेमून दिलेल्या कामाच्या कालावधीत घडलेल्या अपघातामुळे झालेल्या मृत्यू सह त्याला/तिला झालेल्या कोणत्याही वैयक्तिक दुखापतीसाठी किंवा नुकसानीसाठी वृत्त-श्राव्य कामगाराचा विमा उतरवील.

१०. जेव्हा निर्मात्याला, आग, दंगल, नैसर्गिक आपत्ती, सार्वजनिक प्राधिकरणाचा आदेश किंवा त्याच्या नियंत्रणाबाहेरील इतर कोणत्याही कारणामुळे वृत्त-श्राव्य निर्मितीची कार्यवाही करण्यापासून प्रतिबंध झाला असेल तेव्हा,-

(अ) त्याला, निर्मिती निलंबित झाली असेल त्या बाबतीत, निर्मिती निलंबित झाल्याच्या कालावधीमध्ये या करारनाम्याची अंमलबजावणी निलंबित करण्याचा हक्क असेल.निर्माता, वृत्त-

श्राव्य कामगाराला अशा निलंबनाची लेखी नोटीस बजावील आणि अशी नोटीस बजावण्याच्या तारखेपर्यंतची त्याची /तिची सर्व देय रक्कम प्रदान करील. चित्रपटावर काम पुन्हा सुरू केल्यावर, हा करारनामा पुनरुज्जीवित होईल आणि त्यातील निलंबनाचा कालावधी वगळून खंड १ मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या कालावधीसाठी तो वैध राहील; किंवा

(ब) निर्मिती पूर्णपणे बंद झाल्यास अशा बाबतीत, निर्मिती बंद झाल्यापासून हा करारनामा समाप्त करण्याचा त्याला हक्क असेल. निर्माता, दृक्-श्राव्य कामगाराला अशा समाप्तीची लेखी नोटीस बजावील आणि समाप्तीच्या वेळेपर्यंत ची दृक्-श्राव्य कामगाराला देय असलेली सर्व रक्कम प्रदान करील.

११. जर दृक्-श्राव्य कामगाराच्या कर्तव्यांचे पालन करण्याशी संबंधित असलेली गैरवर्तणूक किंवा या करारनाम्यान्वये आवश्यक असलेल्या सेवा पार पाडण्याची त्याची/तिची इच्छा नसल्याचे कारण या व्यतिरिक्त अन्य कारणासाठी निर्मात्याची, करारनाम्याची मुदत संपण्यापूर्वी हा करारनामा समाप्त करण्याची इच्छा असेल तर, करारनाम्याच्या विनिर्दिष्ट केलेल्या रकमेतील शिल्लक रक्कम प्रदान केल्यावरच केवळ तसे करण्याचा निर्मात्याला हक्क असेल. दृक्-श्राव्य कामगाराला असे प्रदान केल्यानंतरच केवळ, निर्मात्याला, त्याच्या/तिच्या जागी दुसऱ्या दृक्-श्राव्य कामगाराला नियुक्त करण्याचा हक्क असेल.

१२. निर्मात्याला, दृक्-श्राव्य कामगाराच्या कर्तव्यांचे पालन करण्याशी संबंधित असलेली गैरवर्तणूक किंवा या करारनाम्यान्वये आवश्यक असलेल्या सेवा पार पाडण्याची त्याची/तिची इच्छा नसल्याच्या कारणास्तव, दृक्-श्राव्य कामगाराचे दृक्-श्राव्य कामामधील एकूण काम आणि हा करारनामा समाप्त होण्याच्या तारखेपर्यंत त्याने/तिने पूर्ण केलेले काम विचारात घेऊन, परिगणना केलेली समाप्तीच्या वेळी देय असलेली रक्कम, दृक्-श्राव्य कामगाराला प्रदान केल्यावर, हा करारनामा समाप्त करण्याचा हक्क असेल. दृक्-श्राव्य कामगाराविरुद्ध निर्मात्याने केलेले आरोप, अनुक्रमे, निर्मात्याच्या संघटनेच्या वदृक्-श्राव्य कामगाराच्या संघटनेच्या समसमान संख्येतील प्रतिनिधींचा समावेश असलेल्या मंचासमोर सिद्ध केल्याशिवाय, या खंडान्वये करारनामा समाप्त केला जाणार

नाही. मंचाचा निर्णय दोन्ही पक्षकारांवर बंधनकारक असेल. मंचाने करारनामा समाप्त करण्याच्या बाजूने निर्णय दिल्यानंतर आणि दृक्-श्राव्य कामगाराला त्याची सर्व देय रक्कम प्रदान करण्यात आल्यानंतरच केवळ निर्माता, या करारनाम्याच्या कामासाठी दुसऱ्या दृक्-श्राव्य कामगाराला कामावर ठेवू शकतो.

१३. हा करारनामा अकाली समाप्त केल्यास अशा बाबतीत, दृक्-श्राव्य कामगाराचे काम, दृक्-श्राव्य कामामध्ये ठेवायचे की नाही हे निर्मात्याचे मत असेल आणि त्याच वेळी, त्याचे/तिचे नाव चित्रपटाच्या क्रेडिट शीर्षावर (टायटलवर) द्यावे की नाही हे दृक्-श्राव्य कामगाराचे मत असेल.

१४. निर्मात्याला, स्क्रीन वरील दृक्-श्राव्य कामगाराचे व्यक्तिमत्त्व, त्याचे कपडे, मेकअप व केस-स्टाइल प्रदर्शित करण्याची पद्धत ठरवण्याचा हक्क असेल आणि दृक्-श्राव्य कामगार, या संबंधातील निर्मात्याच्या निर्देशाचे पूर्णपणे व स्वेच्छेने पालन करील. परंतु, या बाबतीतील निर्मात्याच्या शर्ती, दृक्-श्राव्य कामगाराला अधिसूचित करण्यात आला पाहिजे व त्याने/ तिने त्या स्वीकारल्या पाहिजे.

१५. दृक्-श्राव्य कामगार यास सहमत आहे की, तो/ती, त्याच्या/तिच्या सर्वोत्कृष्ट क्षमतेनुसार त्याच्या/तिच्या सेवा निर्माता किंवा त्याच्या सांगण्यावरून, दृक्-श्राव्य निर्देशक निर्देशित करील अशा रीतीने देईल आणि चित्रपटाच्या निर्मितीसाठी त्याला ज्या देण्यात येतील अशा सर्व वाजवी सूचनांचे तो/ती पालन करील.

१६. दृक्-श्राव्य कामगाराला बाहेरील ठिकाणी काम करणे आवश्यक असते तेव्हा, निर्माता, त्याला सर्व प्रवास व निवास खर्च, प्रवास भाडे, आहारखर्च आणि रूढीप्रमाणे असतील असे इतर भत्ते देखील प्रदान करील.

१७. निर्माता, दृक्-श्राव्य कामगाराच्या रोजगारातून किंवा रोजगाराच्या ओघात उद्भवलेल्या आणि/किंवा या करारनाम्यान्वये त्याला/तिला नेमून दिलेल्या कामाच्या कालावधीत घडलेल्या अपघातामुळे झालेल्या मृत्यूसह त्याला/तिला झालेल्या कोणत्याही वैयक्तिक दुखापतीसाठी किंवा नुकसानीसाठी दृक्-श्राव्य कामगाराचा विमा उतरवील.

१८. जेव्हा निर्मात्याला, आग, दंगल, नैसर्गिक आपत्ती, सार्वजनिक प्राधिकरणाचा आदेश किंवा त्याच्या नियंत्रणाबाहेरील इतर कोणत्याही कारणामुळे दृक्-श्राव्य निर्मितीची कार्यवाही करण्यापासून प्रतिबंध झाला असेल तेव्हा,-

(क) त्याला, निर्मिती निलंबित झाली असेल त्याबाबतीत, निर्मिती निलंबित झाल्याच्या कालावधीमध्ये या करारनाम्याची अंमलबजावणी निलंबित करण्याचा हक्क असेल. निर्माता, दृक्-श्राव्य कामगाराला अशा निलंबनाची लेखी नोटीस बजावील आणि अशी नोटीस बजावण्याच्या तारखेपर्यंतची त्याची/तिची सर्व देय रक्कम प्रदान करील. चित्रपटावर काम पुन्हा सुरू केल्यावर, हा करारनामा पुनरुज्जीवित होईल आणि त्यातील निलंबनाचा कालावधी वगळून खंड १ मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या कालावधीसाठी तो वैध राहील; किंवा

(ख) निर्मिती पूर्णपणे बंद झाल्यास अशा बाबतीत, निर्मिती बंद झाल्यापासून हा कारनामा समाप्त करण्याचा त्याला हक्क असेल. निर्माता, दृक्-श्राव्य कामगाराला अशा समाप्तीची लेखी नोटीस बजावील आणि समाप्तीच्या वेळेपर्यंतची दृक्-श्राव्य कामगाराला देय असलेली सर्व रक्कम प्रदान करील.

१९. जर दृक्-श्राव्य कामगाराच्या कर्तव्यांचे पालन करण्याशी संबंधित असलेली गैरवर्तणूक किंवा या करारनाम्यान्वये आवश्यक असलेल्या सेवा पार पाडण्याची त्याची/तिची इच्छा नसल्याचे कारण याव्यतिरिक्त अन्य कारणासाठी निर्मात्याची, करारनाम्याची मुदत संपण्यापूर्वी हा करारनामा समाप्त करण्याची इच्छा असेल तर, करारनाम्याच्या विनिर्दिष्ट केलेल्या रकमेतील शिल्लक रक्कम प्रदान केल्यावरच केवळ करारनामा समाप्त करण्याचा निर्मात्याला हक्क असेल. दृक्-श्राव्य कामगाराला

असे प्रदान केल्यानंतरच केवळ, निर्मात्याला, त्याच्या/तिच्या जागी दुसऱ्या दृक्-श्राव्य कामगाराला नियुक्त करण्याचा हक्क असेल.

२०. निर्मात्याला, दृक्-श्राव्य कामगाराच्या कर्तव्यांचे पालन करण्याशी संबंधित असलेली गैरवर्तणूक किंवा या करारनाम्यान्वये आवश्यक असलेल्या सेवा पार पाडण्याची त्याची/तिची इच्छा नसल्याच्या कारणास्तव, दृक्-श्राव्य कामगाराचे दृक्-श्राव्य कामामधील एकूण काम आणि हा करारनामा समाप्त होण्याच्या तारखेपर्यंत त्याने/तिने पूर्ण केलेले काम विचारात घेऊन, परिगणना केलेली समाप्तीच्या वेळी देय असलेली रक्कम, दृक्-श्राव्य कामगाराला प्रदान केल्यावर, हा करारनामा समाप्त करण्याचा हक्क असेल. दृक्-श्राव्य कामगारा विरुद्ध निर्मात्याने केलेले आरोप, अनुक्रमे, निर्मात्याच्या संघटनेच्या वदृक्-श्राव्य कामगाराच्या संघटनेच्या समसमान संख्येतील प्रतिनिधींचा समावेश असलेल्या मंचासमोर सिद्ध केल्याशिवाय, या खंडान्वये करारनामा समाप्त केला जाणार नाही. मंचाचा निर्णय दोन्ही पक्षकारांवर बंधनकारक असेल. मंचाने करारनामा समाप्त करण्याच्या बाजूने निर्णय दिल्यानंतर आणि दृक्-श्राव्य कामगाराला त्याची सर्व देय रक्कम प्रदान करण्यात आल्यानंतरच केवळ निर्माता, या करारनाम्याच्या कामासाठी दुसऱ्या दृक्-श्राव्य कामगाराला कामावर ठेवू शकतो.

२१. हा करारनामा अकाली समाप्त केल्यास अशा बाबतीत, दृक्-श्राव्य कामगाराचे काम, दृक्-श्राव्य कामामध्ये ठेवायचे की नाही हे निर्मात्याचे मत असेल आणि त्याच वेळी, त्याचे/तिचे नाव चित्रपटाच्या क्रेडिटशीर्षावर (टायटलवर) द्यावे की नाही हे दृक्-श्राव्य कामगाराचे मत असेल.

२२. निर्मात्याला, स्क्रीनवरील दृक्-श्राव्य कामगाराचे व्यक्तिमत्त्व, त्याचे कपडे, मेकअप व केस-स्टाइल प्रदर्शित करण्याची पद्धत ठरवण्याचा हक्क असेल आणि दृक्-श्राव्य कामगार, या संबंधातील निर्मात्याच्या निर्देशाचे पूर्णपणे व स्वेच्छेने पालन करील. परंतु, याबाबतीतील निर्मात्याच्या शर्ती, दृक्-श्राव्य कामगाराला अधिसूचित करण्यात आला पाहिजे व त्याने/ तिने त्या स्वीकारल्या पाहिजे.

२३. दृक्-श्राव्य कामगार यास सहमत आहे की, तो/ती, त्याच्या/तिच्या सर्वोत्कृष्ट क्षमतेनुसार त्याच्या/तिच्या सेवानिर्माता किंवा त्याच्या सांगण्यावरून, दृक्-श्राव्य संचालक निर्देशित करील अशा रीतीने देईल आणि चित्रपटाच्या निर्मितीसाठी त्याला ज्या देण्यात येतील अशा सर्व वाजवी सूचनांचे तो/ती पालन करील.

२४. दृक्-श्राव्य कामगार, स्टुडिओ, स्थान, किंवा यथास्थिति, कामाचे ठिकाण यांच्या सर्व नियमांचे पालन करील.

२५. निर्माता, दृक्-श्राव्य कामगाराच्या लेखी संमती शिवाय, या करारनाम्याचा लाभ, इतर कोणत्याही व्यक्तीला अभिहस्तांकित किंवा हस्तांतरित करणार नाही.

२६. कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी व संकीर्ण तरतुदी अधिनियम,१९५२ याच्या तरतुदी, या करारनाम्याला लागू असतील.

२७. निर्माता, दृक्-श्राव्य कामगाराच्या पूर्व परवानगी शिवाय, या करारनाम्याखालील दृकश्राव्य कामाव्यतिरिक्त कोणत्याही चित्रपटात दृक्-श्राव्य कामगाराचे काम वापरणार नाही.

पक्षकारांनी, एकमेकांच्या उपस्थितीत आणि साक्षीदारांच्या उपस्थितीत वर नमूद केलेल्या दिवस, महिना व वर्षी, या करारनाम्यावर त्यांच्या स्वाक्षऱ्या केल्या आहेत.

१. निर्मात्याचे नाव व पत्ता:

साक्षीदार:

२.दृक्-श्राव्यकामगाराचे नाव व पत्ता:

साक्षीदार:

नमुना वीस

(नियम ४९(१) पहा)

बिडीची पाने वळण्याच्या किंवा कापण्याच्या प्रयोजनार्थ बिडीची पाने पुरविण्याच्या परवानगीसाठी अर्ज

प्रति,

अतिरिक्त कामगार आयुक्त/

उप कामगार आयुक्त

_____ विभाग, _____

विषय- औद्योगिक परिवास्तूच्या बाहेर बिडीची पाने वळण्याच्या किंवा कापण्याच्या प्रयोजनार्थ बिडीची पाने पुरविण्याच्या परवानगी साठी अर्ज.

महोदय,

मी याद्वारे असे घोषित करतो की, जोडपत्र ड मध्ये नमूद केलेले पुढील कर्मचारी हे, माझे कर्मचारी असून त्यांना मी माझ्या औद्योगिक परिवास्तूच्या बाहेर कच्ची बिडीची पाने वळण्याच्या, कापण्याच्या व तयार करण्याच्या प्रयोजनार्थ बिडीची पाने देईल. मी याद्वारे, प्राधिकाऱ्यांना अशी विनंती करतो की, माझ्या वतीने, खाली नमूद केलेल्या कर्मचाऱ्यांना, माझ्या औद्योगिक परिवास्तूच्या बाहेर विडीची पाने घेण्याची परवानगी द्यावी. शासनाने घालून दिलेल्या सर्व अटींचे व शर्तीचे मी पालन करील.

नियोक्त्याची स्वाक्षरी.

नमुना - एकवीस

(नियम ५१पहा)

बाहेरील कामाचा अभिलेख

औद्योगिक परिवास्तूच्या बाहेरील कामासाठी परवानगी दिल्याचा क्रमांक. व दिनांक...

अ. क्र.	दिनांक	कर्मचाऱ्याचे नाव व पत्ता	कामाचे स्वरूप	औद्योगिक परिवास्तूच्या बाहेर (युनिट) पाने वळण्यासाठी किंवा कापण्यासाठी दिलेल्या बिडीच्या पानांचे प्रमाण	जेथे बाहेरील काम करण्यास परवानगी दिली होती ते ठिकाण किंवा ती ठिकाणे	शेरा

नियोक्त्याची स्वाक्षरी.

नमुना- बावीस

[नियम ६९ पहा]

सामाईक अनुज्ञप्तीसाठी प्राधिकाऱ्याने पारित केलेल्या आदेशाविरुद्ध करावयाचा अपिलाचा नमुना

..... च्या समोर (प्रथम पदनियुक्त प्राधिकाऱ्याचे पदनाम व कार्यालयाचा पत्ता)

(१) सामायिक अनुज्ञप्ती देण्यासाठी देणाऱ्या प्राधिकाऱ्यासमोर सादर केलेल्या अर्जाची तारीख:

(२) पोचपावतीची तारीख:

(३) दस्तऐवज, कोणतेही असल्यास, सादर केलेली तारीख:

(४) देणाऱ्या प्राधिकाऱ्याचा निर्णय:

(५) अर्जदाराने केलेला अर्ज फेटाळल्याची सूचना प्राप्त झाल्याची तारीख:

(६) अर्ज नाकारण्याची कारणे:

(७) मागितलेला दिलासा:

(८) अपील दाखल करण्यासाठी आवश्यक असलेली इतर कोणतीही माहिती.

घोषणापत्र

माझे ज्ञान,क्षमाहिती व विश्वासाप्रमाणे वर दिलेला तपशील, सत्य व अचूक आहे.

आज दिनांक.....रोजी.

जोडपत्र - अ

(नियम-३(१)(दोन) पहा)

मुख्य कार्यामध्ये कंत्राटी कामगारांना कामावर लावलेले नसल्याबाबत आस्थापनेच्या नाममुद्रित पत्रावरील हमी

मी,_____वय____

_____वर्ष,

_____हे पद धारण करीत असून, याद्वारे, माझ्या मेसर्स_____ या कंपनीच्या/उद्योगाच्या वतीने, मला असे घोषित करण्यास प्राधिकृत करण्यात आले आहे की, संहितेच्या कलम ५७ (१) च्या परंतुका खेरीज, जेथे कायमस्वरूपी कामगारांना कामावर ठेवण्यास आम्ही बांधील आहोत अशा आमच्या मुख्य उत्पादन कार्यामध्ये आम्ही कोणत्याही परिस्थितीत कंत्राटी कामगार कामावर ठेवणार नाही.

आम्हाला हे देखील माहित आहे की, जर आम्ही आमच्या मुख्य उत्पादन कार्यात कंत्राटी कामगारांना कामावर ठेवले तर, आमचे नोंदणी प्रमाणपत्र रद्द केले जाईल आणि आम्ही दंडात्मक कारवाईसाठी पात्र असू. म्हणून, आम्ही प्राधिकरणाला अशी हमी देतो की, आम्ही कळत किंवा नकळत आमच्या मुख्य उत्पादन कार्यात कंत्राटी कामगारांना कामावर ठेवणार नाही.

तारीख-

ठिकाण-

मुख्य नियोक्त्याचा शिका व स्वाक्षरी.

जोडपत्र - ब

(नियम३ (१) (तीन) (क) व४३ (२) (ख) पहा)

स्वयं-घोषणापत्र

(अर्जदाराचे छायाचित्र)

मी,_____,_____

_____चा

मुलगा/मुलगी,_____वयव्यवसाय_____

_____,राहणार_____

_____,UID

क्र._____,याद्वारे, असे घोषित करतो की, वर पुरवलेली माहिती, माझे वैयक्तिक ज्ञान, माहिती व विश्वास यानुसार खरी व अचूक आहे. खोटी माहिती देण्याच्या परिणामांची मला पूर्णपणे जाणीव आहे. जर माहिती खोटी असल्याचे आढळून आल्यास, मी, भारतीय दंड संहितेन्वये आणि/किंवा त्यासाठी लागू असलेल्या इतर कोणत्याही कायद्यांन्वये खटला भरण्यासाठी व शिक्षेसाठी पात्र असेल.

ठिकाण: _____

तारीख: _____

अर्जदाराची स्वाक्षरी: _____

अर्जदाराचेनाव: _____

जोडपत्र - क

(नियम३ (१) (तीन) (ख) व४३ (२) (ग) पहा)

स्वयं-साक्षांकनासाठी स्वयं-घोषणापत्र

(अर्जदाराचे

छायाचित्र)

मी,_____,_____
_____चा
मुलगा/मुलगी,_____वय,
व्यवसाय_____
__, राहणार_____,UID
क्र._____,
याद्वारे, असे घोषित करतो की, मी साक्षांकित केलेल्या प्रती, मूळ दस्तऐवजांच्या सत्यप्रती आहेत. जर या प्रती खोट्या असल्याचे आढळून आले तर, मी, भारतीय दंड संहितेन्वये आणि/किंवा त्यासाठी लागू असलेल्या इतर कोणत्याही कायद्यांन्वये खटला भरण्यासाठी व शिक्षेसाठी पात्र असेल या वस्तुस्थितीची मला चांगली जाणीव आहे.

ठिकाण: _____

तारीख: _____

अर्जदाराची स्वाक्षरी: _____

अर्जदाराचे नाव: _____

जोडपत्र - ड

(नियम ४९ (२) पहा)

औद्योगिक परिसराच्या बाहेर बिडीची पाने वळण्याच्या किंवा कापण्याच्या प्रयोजनार्थ बिडीची पाने पुरविण्याची परवानगी मागणाऱ्या कर्मचाऱ्यांची यादी

अ. क्र.	कर्मचाऱ्याचे नाव व पत्ता	लिंग (पुरुष/स्त्री /इतर)	कर्मचाऱ्याचे वय	परवानगीचा कालावधी (महिना व वर्ष)	
				पासून	पर्यंत

नियोक्त्याची स्वाक्षरी.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

आय. ए. कुंदन,
शासनाचे प्रधान सचिव.

INDUSTRIES, ENERGY, LABOUR AND MINING DEPARTMENT

Madam Cama Marg, Hutatma Rajguru Chowk,
Mantralaya, Mumbai 400 032, Dated the 30th April, 2026.

NOTIFICATION

OCCUPATIONAL SAFETY, HEALTH AND WORKING CONDITIONS CODES, 2020.

No. Misc-1026/C.R.14/Lab-10.—The following draft of rules which the Government of Maharashtra, proposes to make it exercise of the powers conferred by sections 133 and 135 of the Occupational Safety, Health and Working Conditions Code, 2020 (37 of 2020) and of all other powers enabling it in that behalf and in supersession of the Working Journalists (Conditions of service) and Miscellaneous Provisions Rules, 1957 made under the Working Journalists (Conditions of Service) and Miscellaneous Provisions Act, 1955 (45 of 1955), the Motor Transport Workers Rules, 1962 made under the Motor Transport Workers Act, 1961 (27 of 1961), Beedi and Cigar Workers (Conditions of Employment) Rules, 1968 made under the Beedi and Cigar Workers (Conditions of Employment) Act, 1966 (32 of 1966), the Contract Labour (Regulation and Abolition) Central Rules, 1971 made under the Contract Labour (Regulation and Abolition) Act, 1970 (37 of 1970), the Sales Promotion Employees (Conditions of Service) Rules, 1976 made under the Sales Promotion Employees (Conditions of Service) Act, 1976 (11of 1976), the Inter-State Migrant Workmen Regulation and Employment and Conditions of Service) Central Rules, 1979 made under the Inter-State Migrant Workmen (Regulation of Employment and Conditions of Service) Act, 1979 (30 of 1979), the Cine-Workers and Cinema Theatre workers (Regulation of Employment) Rules, 1984 made under the Cine-Workers and Cinema Theatre Workers (Regulation of Employment) Act, 1981 (50 of 1981) and the Building and Other Construction Workers (Regulation of Employment and Condition of Services) Rules, 1998 made under the Building and Other Construction Workers' (Regulation of Employment and Conditions of Service) Act, 1996 (27 of 1996), is hereby published as required by sub-section (*1*) of section 133 and sub-section (*1*) of section 135 of the said Code, for the information of all persons likely to be affected thereby; and notice is hereby given that the said draft will be taken into consideration by the Government of Maharashtra, after the expiry of forty-five days from the date of publication of this notification in the *Maharashtra Government Gazette*.

2. Any objection or suggestion, which may be received by Labour Commissioner Maharashtra State, C-20, Block E, Bandra-Kurla Complex, Bandra East, Mumbai-400051 or on email mh.labourcodes.rules@gmail.com, from any person with respect to the said draft before the expiry of the above mentioned period, will be considered by the Government.

CHAPTER – I
PRELIMINARY

(1) Short title.- These rules may be called the Maharashtra Occupational Safety, Health and Working Conditions (Labour) Rules, 2026.

2. ***Definitions:*** *(1)* In these rules, unless the context otherwise requires,-

(a) "Appellate Officer" means officer as notified by the Government of Maharashtra under section 4;

(b) "Board" means the Maharashtra Occupational Safety and Health Advisory Board constituted under section 17;

(c) "Central Labour Codes" means Occupational Safety, Health and Working Conditions Code, 2020; Code on Social Security, 2020;

Industrial Relations Code, 2020 and Code on Wages, 2019;

(d) "Code"means the Occupational Safety, Health and Working Conditions Code, 2020 (27 of 2020);

(e) "family", when used in relation to a worker, means—

(i) spouse;

(ii) children including adopted children of the worker who are dependent upon him and have not completed the age of eighteen years; and

(iii) dependent grand parents, parents (including father-in-law and mother-in-law of a woman employee), widowed daughter and widowed sister dependent upon such worker.

Explanation.—For the purposes of this clause, dependents whose income from all sources exceeds five lakh rupees shall be excluded from the definition of family;

(iv) a child who is infirm by reason of any physical or mental abnormality or injury and is wholly dependent on the earnings of the employee, so long as the infirmity continues;

(f) "Forms" means Forms appended to these rules;

(g) "Government" or "State Government" means the Government of Maharashtra;

(h) "Manager" means the person responsible to the employer or occupier for the working of the establishment for the purposes of the Code;

(i) "Portal" means a portal of the State Government;

(j) "quarter" means the period of three consecutive months beginning on the 1st day of January, the 1st day of April, the 1st day of July or the 1st day of October;

(k) "registering officer" means an officer of the Labour

Commissionerate appointed by the State as a registering officer for purpose of these rules;

(l) "section" means section of the Code;

(m) "Year" means the period of twelve months beginning from 1st day of January in any year.

(2) Words and expressions used in these rules and not defined therein, but are defined in the Code, shall have the same meanings as are respectively assigned to them in the Code.

CHAPTER II
REGISTRATION

3. ***Application for registration under section 3****.- (1) (i)* The employer seeking registration for an establishment of Building and other construction work, Cine work (Audio visual work), Motor transport work, Plantation, Contract labour and any other establishment (other than factory, mines and minor ports) not already registered, shall apply electronically in Form-I, by giving details about the establishment, and uploading documents related to registration of the establishment, proof of identity and address of the employer(s) as specified in the said Form to the registering officer of the area in which the establishment sought to be registered is located. The said Form shall be signed digitally on the portal. The applicant shall be responsible for veracity of all information submitted in the application.

(ii) Every application shall be accompanied by an undertaking in Annexure–A on establishment's letter head duly signed by the employer or occupier or owner regarding the matter about non-engagement of contract labourers in core activity of the establishment and he shall upload the same on the portal.

(iii) Every online application of the registration shall be accompanied by,-

(a) self-declaration in Annexure-B;

(b) self-declaration for self attestation in Annexure-C.

*(iv)*The Permanent Account Number (PAN) of the applicant or Tax Deduction

Account Number (TAN) of the establishment allotted under the Income Tax Act, 1961 or any other unique number allotted to the establishment under any other Act for the time being in force or any other particular furnished in the Form, may be verified online.

(2) Fees for registration-*(i)* The fees to be paid through e-payment for the grant of a certificate of registration under this rule shall be as given in the following table, namely:-

TABLE

Sr.No	**Number of Employees proposed to be employed in the establishment on any day**	**Fees**
(1)	(2)	(3)
1	Upto to 50	Rs. 500
2	51 to 100	Rs. 1000
3	101 to 300	Rs. 5000
4	301 and above	Rs. 10000

(ii) Late Fees :- Where an employer has not submitted his application for registration within sixty days as required under sub-section *(1)* of section 3, then he shall submit the application for registration alongwith late fee as given in the following table, namely:-

TABLE

Sr.No.	**Period of delay**	**Percentage of fees**
(1)	**(2)**	**(3)**
1	Up to 30 days	25 %
2	Up to 60 days	50 %
3	Up to 90 days	75 %
4	Beyond 91 days	100 %

(3) (i) The certificate of registration shall be issued in Form-II, electronically immediately if the application is complete in all respects but not later than seven working days from the date of submission of complete application, failing which such establishment shall be deemed to have been registered and the certificate of registration shall be auto generated :-

Provided that in exceptional circumstances the State Government may, for such period, by notification, as specified therein dispense with requirement of electronic registration, in respect of establishment or class of establishment, for part or whole of State, and submission of application in Form-I so provided, may be allowed.

(ii) The certificate of registration shall be non-transferable and a copy of the certificate of registration shall be displayed in the premises of the establishment at the conspicuous place electronically and on its official website, if any,

(4) The registering officer under the Code may direct the employer who fails to comply with the requirements of sub-rule (*1*), comply with such requirements within the time stated in such direction and such employer shall, thereupon comply with the instruction issued by the officer in this behalf.

(5) The employer in respect of establishment already registered under the Buildings and Other Construction Workers (Regulation of Employment and Condition of Services) Act, 1996, the Inter-State Migrant Workmen (Regulation of Employment and Conditions of Services) Act, 1979, the Beedi and Cigar Workers (Conditions of Employment) Act, 1956, the Motor Transport Workers Act, 1961 and the Contract Labour (Regulation and Abolition) Act, 1970, for the time being in force, shall apply electronically on the portal within six months from the date on which the Rule shall come into force.

(6) The employer shall quote the Registration Number on all documents

prepared or completed by him in connection with the Code or Rules or Regulations or Scheme, as the case may be, made thereunder and in all correspondence with the office concerned.

(7) Any change in the ownership, management or any particulars furnished in the Registration Form submitted on the specified portal, shall be updated on the portal by employer within thirty days of such change.

(8) The employer of an establishment to which the provisions of the Code apply and whose business activities are in process of closure, may apply for cancellation of registration online on the portal after giving complete details of the dues payable under the Central Labour Codes and rules made thereunder:

Provided that, no such application for cancellation of registration shall be entertained unless the occupier has furnished all statutory returns, paid all statutory dues under the Central labour Codes and any other Central and State labour laws in force in accordance with the law applicable for the time being and submitted a self-certification to that effect alongwith the application.

(9) The registering officer shall maintain a Register of Establishment electronically in Form-III showing the particulars of establishment in relation to which certificate of registration have been issued by him.

(10) Any registration obtained by providing wrong information shall be liable to be cancelled provided that establishment has been given an opportunity to show cause within a period of 30 days, electronically or by registered post or by speed post, as to why the certificate of registration should not be cancelled.

4.*Notice of commencement or cessation of operation under section 5.-*

The employer shall, within thirty days of the commencement and completion of any work, intimate to the Inspector-cum-Facilitator having jurisdiction in the area where the proposed establishment is situated or as the case may be, the work is to be executed, intimating the actual date of the commencement, completion of work and cessation of establishment as the case

may be, in FORM-IV electronically and the same shall be auto-shared to Employees' Provident Fund Organization (EPFO) and Employees' State Insurance Corporation (ESIC).

CHAPTER-III
DUTIES OF EMPLOYER AND EMPLOYEE

5. ***Annual health examination of employees under clause (c) of sub-section (1) of section 6***.-Every employer of Building and other construction work, Cine work (Audio visual work), Motor transport work, Plantation and Beedi cigar work establishment shall arrange to conduct free of cost medical examination for every employee within thirty days from the date of employment and thereafter annually by qualified medical practitioner as per proforma in FormV and Form VI, respectively. The Medical Certificate shall be submitted by the qualified medical practitioner to the concerned employer, and the same shall be produced to the Inspector-cum-Facilitator as and when demanded.

6. ***Letter of appointment to employee under clause (f) of sub-section (1) of section 6***.-No employee shall be employed in any establishment unless he has been issued a letter of appointment in Form-VII:

Provided that, an employee who has not been issued an appointment letter containing the required particulars, shall be issued an appointment letter within three months of coming into force of these rules.

7. ***Notice of accidents, dangerous occurrences and certain diseases under sections 10, 11 and section 12 and remedial action under section 14***.- *(1)* Where at any place in an establishment other than factory and minor ports an accident, dangerous occurrence or *certain diseases* occurs which results in the death of any person (fatal accident), the employer or occupier or manager of the establishment shall forthwith send a notice thereof in Form-VIII electronically and inform by telephone, special messenger, electronic mail (email) or short message service (sms) to the Chief Inspector-cum-Facilitator and Inspector-

cum-Facilitator and District Magistrate or Sub-Divisional Officer and the officer-in-charge of the nearest police station; and the family members or kin of the injured or deceased person within twelve hours:

Provided that, if in case of fatal accident or dangerous occurrence, death occurs to any person injured by such accident or dangerous occurrence after the notices and reports have been sent by the employer or occupier or manager of the establishment then the employer or occupier or manager shall forthwith send a notice to the authorities and also have this information confirmed in writing within twelve hours of the death.

(2) Where at any place in an establishment other than factory and minor ports an accident occurs which results in bodily injury (non fatal) by reason of which the person injured is prevented from working for a period of forty eight hours or more immediately following the accident, the employer or occupier or manager of the establishment shall forthwith send a notice in Form-VIII within twelve hours after the completion of forty eight hours, electronically to the Inspector-cum-Facilitator:

Provided that, if the period of disability from working for forty eight hours or more referred above does not occur immediately following the accident, or the dangerous occurrence, but later on occurs in more than one spell, the report referred, shall be sent to the Inspector-cum-Facilitator in Form-VIII within twelve hours following the hours when the actual total period of disability from working resulting from the accident or the dangerous occurrence becomes forty-eight hours.

(3) On receipt of information from the employee relating to the existence of an imminent danger to their safety and health under section 14, the employer or occupier or manager of the establishment shall take immediate remedial action in this regard. The employer or occupier or manager of the establishment, whether satisfied or not, shall send a report forthwith of such actions taken, to

the Inspector-cum-Facilitator electronically or by registered post or Speed Post.

(4) (i) A notice in the following format shall be sent forth electronically, to the Inspector-cum Facilitator or Chief Inspector-cum-Facilitator, by the employer or occupier or manager of an establishment in which there occurs any disease as notified under the Third Schedule to the Code.

NOTICE OF DISEASE

1. Name and address the employer or Occupier or Manager
2. Name and address of establishment:
3. Nature of establishment:
4. Details of Patient:
   (a) Name of Patient:
   (b) Worker number of Patient:
   (c) Address of patient:
   (d) Precise occupation of patient:
5. Nature of disease from which patient is suffering:
6. Date of detection of disease:
7. Details of medical practitioner:
8. Has the case been reported to the Medical Officer:

Date: Signature of employer or occupier or manager

(ii) If any qualified medical practitioner attends on a person who is or has been employed in an establishment and who is or is believed by the qualified medical practitioner to be suffering from any disease specified in the Third Schedule to the Code, the qualified medical practitioner shall without delay send a report in writing to the office of the Chief Inspector-cum-Facilitator stating-

(a)The name and full postal address of the patient,

(b) The disease from which he believes the patient to be suffering, and

(c) The name and address of the establishment in which the patient is or was last employed.

CHAPTER-IV

OCCUPATIONAL SAFETY AND HEALTH ADVISORY BOARD

8.*State Occupational Safety and Health Advisory Board under section 17.-* *(1)* Constitution of the Board.- The Maharashtra Occupational Safety and Health Advisory Board shall consist of the following, namely:-

(a)	Additional Chief Secretary or Principal Secretary or Secretary of the Labour Department of the Government of Maharashtra;	*Ex officio* Chairperson
(b)	Commissioner of Labour, Government of Maharashtra;	*Ex officio* Member
(c)	Chief Inspector cum Facilitator, Government of Maharashtra;	*Ex officio* Member
(d)	Secretary cum Chief executive Officer, Maharashtra Building and Other Construction Workers Welfare Board;	*Ex officio* Member
(e)	Representative of Director General, Employee's State Insurance Corporation;	*Ex officio* Member
(f)	Director of Health Services, Government of Maharashtra;	*Ex officio* Member
(g)	Five representative of employers (one representative of Builder or Developer);	Member
(h)	Five representative of employees (one representative of Construction Labour);	Member
(i)	A representative of professional body associated with the matter for which standards, rules, policies being framed;	Member
(j)	A eminent person connected with the field of Occupational Safety and health, or representatives from reputed research institutions or similar other discipline;	Member
(k)	Joint Secretary or Deputy Secretary of the Labour Department of the Government of Maharashtra.	*Ex officio* Member-Secretary.

(2) Non-Official members.- The members of the State Board referred to in clauses *(g),(h), (i)* and *(j)* of sub-rule *(1)*, shall be nominated by the State Government. The term of the non-official Members shall be of three years.

(3) Meeting of the Board and Quorum.-

(a) The Board shall meet at least once in a six month or may meet, as often as necessary at such time and place as the Chairperson may fix in this behalf:

Provided that, the Chairperson shall, within fifteen working days of the receipt of a requisition in writing from not less than one third of the members of the Board, call a special meeting thereof.

(b) No business shall be transacted at any meeting unless at least two-third members are present, and at least one member each representing employers and employees:

Provided that, if at any meeting less than two-third members are present the Chairperson may adjourn the meeting to another date informing members present and giving notice to the other members that he proposes to dispose of the business at the adjourned meeting whether there is a prescribed quorum or not, and it shall thereupon be lawful for him to dispose of the business at the adjourned meeting irrespective of the number of members attending:

Provided further that, when the Chairperson calls a meeting for considering any matter which in his opinion is of urgent nature, notice of not less than seven working days shall be deemed sufficient.

(4) *Resignation.-* A member of the Board, not being an *ex officio* member, may resign his office by a letter in writing addressed to the Chairperson of the Board.

(5) *Cessation of membership.-* If any member of the Board, not being an *ex officio* member, fails to attend three consecutive meetings of the Board,

without obtaining the leave sanctioned by the Chairperson of the Board for such absence, he shall cease to be a member of the Board:

Provided that, the State Government may, if satisfied that, such member has sufficient cause for not attending three consecutive meetings, direct that such cessation shall not take place and on such direction being made, such member shall continue to be a member of the Board.

*(6) Disqualification for membership***.-**A person shall be disqualified for being a member of the Board,-

(i) if he is of unsound mind and stands so declared by a competent court;

(ii) if he is an un-discharged insolvent; or

(iii) if he has been convicted for an offence, having punishment of imprisonment of three months or more.

*(7) Removal from membership***.-**The State Government may remove any member of the Board, if in its opinion such member has ceased to represent the interest which he purports to represent on such Board:

Provided that, no such member shall be removed unless a reasonable opportunity of being heard is given to him.

(8) Casual vacancy.- When vacancy occurs in the membership of the Board, the Member-Secretary of the Board shall submit a report to the State Government, and on receipt of such report the State Government may, by notification, nominate a person to fill the vacancy and the person so nominated, shall hold office for remainder of the term of office of the member in whose place he is nominated.

*(**9**) Travelling Allowance for members*.- (*i*) The travelling allowance of an official member shall be governed by the rules applicable to him for journey performed by him on official duties and shall be paid by the authority paying his

salary;

(ii) The non-official members of the Board shall be paid travelling allowance for attending the meeting of the Board at such rates as may be fixed by the State Government, from time to time.

9. *Safety Committee under section 22.-* *(1)* In every building and other construction establishment, wherein two hundred fifty workers or more are ordinarily employed on any day in last twelve months at any construction site, a Safety Committee shall be constituted.

(2) The tenure of the Safety Committee shall be of three years or till the completion of the work. The Safety Committee shall meet at least once in every quarter. The minutes of the meeting of Safety Committee shall be recorded and produced to the Inspector-cum-facilitator on demand.

(3) The Safety Committee shall have the right to be adequately and suitably informed of –

(a) potential safety and health hazards to which the employees may be exposed at work site;

(b) data on accidents as well as data resulting from surveillance of the working environment and of the health of employees, conducted at such work site.

(4) The owner, employer, occupier, agent or manager shall, within a period of fifteen days from the date of receipt of the recommendations of the Safety Committee shall take action to implement the recommendations.

(5) Composition of Safety Committee.-*(a)* The representatives of the employer on Safety Committee shall be as follow:-

(i) A senior official, who by his position in the organization can contribute effectively to the functioning of the Committee, who shall be

the Chairperson;

(ii) A Safety Officer and Medical Officer wherever available and the Safety Officer in such a case shall be the Secretary of the Committee; and

(iii) A representative from each department of that establishment

Provided that there shall be adequate representation of women workers on the Safety Committee and such representation shall not be less than the proportion of women workers to the total number of workers employed in the establishment:

(b) (i) the Safety Committee shall consist of equal number of members representing the employer and the workers, which shall not exceed twenty;

(ii) the representatives of the employer in the Safety Committee shall be nominated by the employer and shall, as far as possible, be officials in direct touch with or associated with the working of the establishment, preferably the heads of major departments of the establishment;

(iii) the representative of the workers in the Safety Committee shall be chosen in the following manner, namely: -

(a) where there is a sole negotiating union or negotiating union under sub-section *(2)* or sub-section *(3)* of section 14 or a negotiating council under sub-section *(4)* of section 14 of the Industrial Relations Code, 2020 (35 of 2020) or negotiating union or under said sub-section *(3)* negotiating council, as the case may be, shall nominate the worker‘s representatives on the Safety Committee and in the case of the negotiating council, the

nomination shall be in the manner that every registered Trade Union representing in negotiating council shall be represented in the Safety Committee in proportion to the number of workers of the industrial establishment who are members of such Trade Union;

(b) where there is no such sole negotiating union or negotiating union or negotiating council as referred to the clause *(a),* the workers of the industrial establishment shall choose amongst themselves the worker‘s representatives on the Safety Committee:

Provided that, the employer may, deploy an electronic process of conducting the process of choosing representative of workers over an information technology application, online platform or like other platform under:

Provided further that the tenure of the members of the Safety Committee shall be three years.

Provided also that in case there is no recognized both negotiating union or negotiating council and where any dispute arises regarding choosing of the worker‘s representative to the Safety Committee, the matter may be referred to the concerned Divisional Labour Commissioner , who shall after hearing the parties decide the matter and his decision shall be final.

(6) The minutes of the meeting of the Safety Committee shall be recorded by the Secretary of the Committee.

(7) Functions and duties of the Safety Committee shall include,-

(i) assisting and co-operating with the management in achieving the aims and objectives outlined in the ‘Safety and Health Policy’;

(ii) dealing with all matters concerning health, safety and environment and to arrive at practicable solutions to problems encountered;

(iii) creating safety awareness amongst all workers;

(iv) undertaking of educational training and promotional activities relating to safety and health;

(v) discussing reports on safety, environmental and occupational health surveys, safety audits, risk assessment, emergency and disaster management plans and implementation of the recommendations made in the reports;

(vi) looking into the matters likely to cause danger to the safety and health of the workers and suggest corrective measures; and

(vii) reviewing the implementation of the recommendations made by it.

10. ***Safety Officer for Building or Other Construction Works****.(1)* A person shall not be eligible for appointment as a safety officer relating to building or other construction work unless he possesses,–

(i) a degree in any branch of engineering or technology from a recognized university and has a practical experience in a supervisory capacity for a period of not less than two years; or

(ii) a degree in physics or chemistry or diploma in any branch of engineering or technology from a recognized university and has a practical experience in a supervisory capacity for a period of not less than five years;

AND

a degree in industrial safety from a recognized university or possesses a certificate of one year full time diploma in industrial safety recognized by the Board of Technical Education or all India Council of Technical Education or university recognized by the State Government in this behalf.

(2) Notwithstanding anything contained in sub-rule *(1),* any person who,-

(i) possesses a degree of engineering or technology from a recognized university and has experience of not less than five years in a department of the Central or State Government which deals with the administration of the

Building or other Construction works; or

(ii) possesses a degree in any branch of engineering or technology from the recognized university and has a experience of not less than five years, full time, on training, education, consultancy or research in the field of accident prevention in construction work;

shall also be eligible for appointment as a Safety Officer.

(3) Appointment of Safety Officer for Building or Other Construction works:-

a.upto 500 Building Workers- one Safety Officer;

b.upto 1000 building workers – two Safety Officers;

c.upto 2000 building workers – three Safety Officers;

d.upto 5,000 building workers –four Safety Officers;

e.for every additional 2000 building workers or part thereof- one Safety Officer.

11. ***Duties of Safety Officers in case of Building or Other Construction Works*****.-** The duties of a Safety Officer shall be to advise and to assist the Safety Committee in the fulfillment of its statutory obligations, concerning prevention of personal injuries and maintaining a safe working environment and such duties shall include the following, namely:–

(i) to advise the concerned departments in planning and organizing necessary measures for the prevention of personal injuries;

(ii) to advise on safety aspects in all job studies, and to carry out detailed job safety studies of the selected jobs;

(iii) to check and evaluate the effectiveness of the action taken or proposed to be taken to prevent personal injuries;

(iv) to provide advice on matters related to carrying out site safety inspections;

(v) to carry out site safety inspections in order to observe the physical conditions of work and the work practices and procedures followed by workers and to render advice on measures to be adopted for removing the unsafe physical conditions and preventing unsafe actions by workers;

(vi) to render advice on matters related to reporting and investigation of accidents and diseases;

(vii) to investigate selected accidents;

(viii) to investigate the cases of notifiable diseases listed in the Third Schedule to the Code;

(ix) to organize in association with the concerned departments, campaigns, competitions, contests and other activities which will develop and maintain the interest of the workers in establishing and maintaining safe conditions of work and procedures; and to design and conduct either independently or in collaboration with the training department, suitable training and educational program for the prevention of personal injuries.

CHAPTER-V
HOURS OF WORK AND ANNUAL LEAVE WITH WAGES

12. Daily and weekly working hours under clause (b) of sub-section (1) of section 25.- The weekly working hours, spread overs and intervals of rest shall be as notified by the State Government from time to time.

13. ***Weekly day of rest under sub-section (2) of section 26***.- For the purposes of section 26, there shall be posted up in a conspicuous place outside the office of every establishment a notice showing the weekly day of rest. Where the weekly day of rest is not the same day for all persons employed in the establishment, the notice shall show the day of rest allowed to each relay, or set of persons or individual.

14. ***Compensatory holidays under section 26***.- *(1)* Except in the case of worker engaged in any work which for technical reasons must be carried on continuously throughout the day, the compensatory holidays to be allowed under section 26 shall be so spaced that not more than two holidays are given in one week.

(2) The manager of the establishment shall display, on or before the end of the month in which holidays are lost, a notice in respect of workers allowed compensatory holidays during the following month and of the dates thereof, at the place at which the notice of periods of works prescribed under section 26 is displayed. Any subsequent change in the notice in respect of any compensatory holiday shall be made not less than three days in advance of the date of that holiday.

(3) Any compensatory holiday or holidays to which a worker is entitled shall be given to him before he is discharged or dismissed and shall not be reckoned as part of any period of notice required to be given before discharge or dismissal.

15. *Extra wage for overtime under section 27*.-In pursuance of section 27 of the Code, where a worker works in a establishment for more than eight hours in any day or for more than forty eight hours in any week, as the case may be he shall in respect of such overtime work be entitled to wages at the rate of twice of his ordinary rate of wages and it shall be paid at the end of each wage period:

Provided that, the total number of hours of overtime work in a quarter shall not be more than 144 hours.

CHAPTER VI
MAINTENANCE OF
REGISTERS, RECORDS AND RETURNS

16. ***Notice of periods of work under sub-section (2) of section 31***.-The notice referred to in sub-section *(2)* of section 31 of the Code shall be displayed at

conspicuous places on a notice board or electronic board and maintained in Form-IX and copy of such notice shall be sent to Inspector-cum-Facilitator electronically and by the registered post.

17. ***Maintenance and production of reports, registers and other records under section 33.-***

(1) Every employer of establishment shall maintain:-

(a) Register of employees in FORM X

(b) Register of attendance-cum-muster roll in FORM X A

(c) Register of wages, over time and deduction in FORM X B.

(d) Registers under this chapter shall be maintained electronically or otherwise.

(e) Every employer shall produce records and registers, on demand before the Inspector cum-facilitator or any person authorized in that behalf of the State Government.

(2) Every employer shall issue wage slips, electronically or manually to the employees in FORM XC as prescribed under the Maharastra Code on Wages Rules, 2026 and sub-section *(3)* of section 50 of the Code on wages, 2019 before one day of payment of wages to the employee.

(3) In respect of establishment which are required to maintain register under the rules framed under the Code on Wages 2019, Social Security Code, 2020 the following registers and wage slips required to be maintained by the employer of the establishment under those Codes and rules made thereunder shall be deemed to be maintained by the employer under these rules, namely:-

(a)Register of employees

(b)Register of Attendance-cum-Muster Roll

(c)Register of Wages, over time and deductions

(d)Wage slip

(4) In case of manual registers and other records, be legibly entered in ink in

English, Hindi and Marathi or the language understood by a majority of the persons employed and shall be produced as and when demanded by Inspector-cum-facilitator or any person authorized in that behalf;

(5) All registers and other records required to be maintained under the Code and Rules made thereunder shall be maintained complete and up-to-date and unless otherwise provided for, shall be kept at an office or the nearest convenient building within the precincts of the work place or at a place within a radius of three kilometers. All the registers and other records shall be preserved in original for a period of five calendar years from the date of last entry made therein.

18. ***Display of notice board.-*** Every employer shall cause to display at the conspicuous part at the workplace of the establishment under his control, notice showing the name and address of the establishment, hours of work, wage period, date of payment of such wages, details of accident and dangerous occurrence in the establishment for the last five years, name and address of the Inspector-cum-Facilitator having jurisdiction to such establishment and date of payment of unpaid wages to such workers in English, Marathi and in the Local Language understood by the majority of the workers.

19. ***Return.-*** Every employer of an establishment shall send annually a return relating to such establishment in FORM-XI related to category of employees, health & welfare facilities retrenchment/ layoffs, bonus, maternity benefits etc. to the Inspector-cum-Facilitator having jurisdiction so as to reach him not later than 1st February following the end of each calendar year with a copy to Director General Labour Bureau electronically.

20. ***Register of accident and dangerous occurrences***.- The register of accidents and dangerous occurrences required by sub-clause *(v)* of clause *(a)* of section 33 of the Code shall be maintained in a Form-XII.

21. ***Register of leave with wages under clause (a) of section 33.-*** *(1)* The

employer of every establishment shall maintain in respect of every employee thereof a record of leave with wages electronically or manually in Form-XIII.

(2) The register mentioned in sub-rule *(1)* shall be preserved for a period of three years after the last entry in it, has been made and shall not be destroyed even after the expiry of that period unless it has been properly transferred to the new register.

CHAPTER-VII

INSPECTOR-CUM-FACILITATOR

22. ***Powers and duties of Inspector-cum-Facilitator under clause (xiv) of sub-section (1) of section 35.***- *(1)* Inspector-cum-Facilitator shall, after every inspection, as may be deemed necessary, issue prohibition or improvement notice as prescribed by notification, pointing out the non-compliance of provisions of safety, health and working conditions under the Code, and rules and regulations made there under, to the employer or occupier or owner or master or officer-in-charge of the ship or their agent.

(2) An Inspector-cum-Facilitator shall, at each inspection, ascertain to what extent any shortcomings notified at a previous inspection have been rectified and the notices previously issued have been complied with. His findings and any shortcomings which may come to light during the inspection, together with any order passed by him under the Code or the regulations made there under shall be recorded and maintained.

23. ***Appointment of medical officer under sub-section (1) of section 42.***- The State Government may appoint qualified medical practitioner as mentioned in Code to be medical officer for the purpose sub-section *(1)* of the section 42 of the Code in relation to motor transport industry, pharmaceutical industry, beedi and cigar industry, cine industry, print media industry and construction industry.

24. ***Employment of women in establishment or worksite under section 43.***- Every employer shall,

(a) With reference to employment of the women with her consent on any day before 6 am and after 7 pm, ensure adequate transportation facilities shall be provided to women worker or employee to pick-up and drop such female employee at her residence.

(b) the work place including passage towards conveniences and Facilities concerning toilets, washrooms, drinking water, entry and exit of women worker or employee should be well-lit and provisions of Closed-circuit television (CCTV) Surveillance on the way to these facilities shall be provided;

(*c*) the toilet, washroom and drinking facilities should be near to the workplace where such women workers or employees are employed;

(*d*) safe, secure and healthy working conditions at the workplace;

(*e*) the provisions of the Sexual Harassment of Women at workplace (Prevention, Prohibition and Redressal) Act, 2013 (14 of 2013), as applicable to the establishments, shall be complied with; and

(f) dedicated telephone numbers of the establishment shall be displayed at conspicuous places both at the establishment as well as inside the vehicles, so that any women employee can utilize them, in case of any exigency or emergency.

CHAPTER-VIII
CONTRACT LABOUR

25. ***Conditions of license under sub-section (3) of section 47*** - The contractor shall ensure that, -

(a) the hours of work shall conform to the rules made under section 25 of the Code;

(b) the wages shall be paid in accordance with the Code on Wages, 2019 (29 of

2020) and rules made thereunder;

(c) if the contract labour is working at the premises of the principal employer then it shall be the responsibility of the principal employer to provide the facilities or amenities such as toilet, washroom, drinking water, bathing facilities if required, rest rooms, changing room, first aid box, canteen and creche;

(d) all other facilities and entitlements shall be provided by the contractor;

(e) in case the contractor fails to make payment of wages, payment of minimum wages and any statutory legal dues then the officer not below the rank of Assistant Commissioner of Labour who shall cause such payment to be made to the contract labour out of contractors security deposit maintained under rule 35.

Provided that, in case the amount of security deposit is not sufficient then, the Assistant Commissioner of Labour, who shall cause such payment to be made to the contract labour by the principal employer of that establishment, principal employer shall be held liable after giving a proper hearing to make such payment of difference of amount by passing an appropriate order. In case the order is not obeyed then the difference of amount may be recovered as an arrears of land revenue;

(f) Contractor shall intimate to the authority within fifteen days of the receipt of a contract work order about the details of the contract work order and in the manner as under rule 34.

26. ***Form and manner of application for contractor license under of sub-section (1) of section 48.*** *–(1)* Every application by a contractor for the grant of a license shall be made online electronically through the State Portal in Form-XIV to the licensing authority.

(2) Every application shall be accompanied by an undertaking in Form-XV by the contractor regarding the matter mentioned in sub-rule (2) of 31 and non-

engagement of contract labourers in core activity of the establishment.

(3) Every application for the grant of a license shall be accompanied by a certificate from the principal employer in Form- XVI.

(4) Every application shall be accompanied by the Deposit of Security amount at the rate specified in sub-rule *(1)* of rule 28 and the payment of fees at the rate specified in sub-rule *(2)* of rule 28.

(5) Every online application for license shall be accompanied by,-

(a) self-declaration in Annexure B;

(b) self-declaration for self-attestation in Annexure C.

27. ***Forms, terms and conditions of license. -***

(1) Every license granted shall be in Form-XVII.

(2) Every license granted or renewed is subject to the following conditions, namely:-

(i) the license shall be non-transferable;

(ii) the number of workers employed as contract labour by the contractor shall not, on any day, exceed the maximum number specified in the license;

(iii) the fees paid for the grant of license or for renewal of the license as the case may be shall be non-refundable;

(iv) the rates of wages payable to the labour by the contractor shall not be less than the rates prescribed under the Code on Wages, 2019 and where the rates have been fixed by agreement, settlement or award, not less than the rates prescribed under the Code on Wages, 2019.

28. ***Procedure for issue of license under sub-section (2) of section 48.-*** *(1)* Before a license is issued under any rule of these rules, Security Deposit for an amount calculated at the rate of rupees one thousand for each of the workman to be employed as contract labour, in respect of which the application for license has been made, shall be deposited as security by the contractor for due

performance of the conditions of the license and compliance with the provisions of the Code or the rules made thereunder.

(2) The fees to be paid for the grant of a license shall be as specified in the Table below, namely:-

Table

Sr.Nos.	**Number of contract labour proposed to be employed in the establishment on any day**	**Fees (in rupees)**
(1)	**(2)**	**(3)**
(a)	No license is required upto 49 contract labour	Nil
(b)	50 and above but not exceed 100 contract labour	Rs.1000
(c)	101 and above but not exceed 300 contract labour	Rs.2000
(d)	301 and above but not exceed 500 contract labour	Rs.3000
(e)	501 and above but not exceeding 1,000 contract labour	Rs.5000
(f)	1,001 and above but not exceeding 5,000 contract labour	Rs.10,000
(g)	5,001 and above but not exceeding 10,000 contract labour	Rs.20,000
(h)	10,001 and above but not exceeding 20,000 contract labour	Rs.30,000
(i)	Exceeding 20,001 and above contract labour	Rs.40,000

29. ***Renewal of license under section 48(2).***- (*1*) Every contractor shall apply electronically on the State Portal to the licensing authority for renewal of the license.

(2) Every such application shall be submitted on the Portal referred to in sub-rule *(1)* at least 30 days prior to expiry of license period but not before 90 days of such expiry of license.

(3) The security deposit and fee chargeable for renewal of the license shall be the same as for the grant of license under rule 28:

Provided that, if the application for renewal is not received within the time specified in sub-rule *(2),* an additional fee of twenty five per cent. of fee for one month delay and thereafter ten per cent. per month for the grant of license shall be payable for such renewal.

30. ***Refund of security deposit under section 48(2).-*** *(1)* On expiry of the period

of license the contractor may, if he does not intend to have his license renewed further, make an application to the licensing authority for the refund of the security deposited by him, alongwith copy of license and notice of completion of work and bank details in which amount is required to be refunded, along with the certificate from principal employer regarding non pending of any dues of contract labour employed by that contractor for the refund of security deposit.

(2) If the licensing authority is satisfied that there is no breach of the conditions of license or there is no order for the forfeiture of security deposit or any portion thereof, he shall direct the refund of the security deposit to the applicant.

(3) If there is any order directing the forfeiture of any portion of contractor‘s security deposit, the amount to be forfeited shall be deducted from the security deposit, and balance, if any, shall be refunded to the contractor.

(4) After the satisfaction of the registering authority, an application for refund shall, as far as possible, be disposed of within thirty working days from the making of application.

31. ***Responsibility of contractor under sub-section (4) of section 48.-****(1)* The rates of wages payable to the labours by the contractor shall be not less than the rates fixed under the Code on Wages, 2019 (29 of 2019) and where the rates have been prescribed by the agreement, settlement or award, not less than the rates prescribed under the Code on Wages 2019.

(2) In case where the labour employed by the contractor performs the same or similar kind of work as the labour directly employed by the principal employer of the establishment, the wage rates, holidays, hours of work and other conditions of service of the labours of the contractor shall be the same as applicable to the workers directly employed by the principal employer of the establishment. In case of any dispute arises as to whether the work is of similar

kind, the matter be referred to the Divisional Additional Commissioner or Deputy Commissioner of Labour having concern divisional jurisdiction. Whose decision thereon shall be final.

(3) In other cases the wage rates, holidays, hours of work and conditions of service of the labours of the contractor shall be such as specified under the Code and rules made thereunder.

(4) All contract labour shall be made member of Employees Provident Fund Organization (EPFO) and Employees State Insurance Corporation (ESIC) subject to applicability as under respective provisions of the Code on Social Security, 2020 (36 of 2020).

(5) The contractor shall intimate any change in the number of labours or conditions of work to the Licensing Authority, electronically within seven days of its change.

32. ***Intimation of work order and time limit for intimation under section 50*.**

(1) Every contractor shall within fifteen days of the receipt of a contract work order shall intimate about the contract work order containing the details such as the name of the principal employer, address of the premises where work is being undertaken, date of commencement of the contract work, the number of contract labour employed under that work order, duration of work order and copy of work order:

Provided that, where the contractor fails to give intimation under sub-rule (*1*) the designated authority may, after giving the holder of the license the opportunity of showing cause, suspend or cancel the license by passing a speaking order recording the reasons for cancellation or suspension of the license.

(*2*) The intimation shall be sent electronically on the State portal or e-mail to the Licensing Authority.

33. ***Appeal under sub-section (1) of section 52.-*** The appellate authority under

sub-section *(1)* of section 52 of the Code shall be Divisional Additional Commissioner or Deputy Commissioner of Labour having concern divisional jurisdiction.

34. ***Responsibility of payment of wages under section 55***. - *(1)* The contractor shall fix the wage periods in respect of which wages shall be payable and no wage period shall exceed one month.

(2) The wages of every person employed as contract labour in an establishment or by a contractor shall be paid before the expiry of seventh day after the last day of the wage period in respect of which the wages are payable.

(3) The wages shall be disbursed through bank transfer or electronic mode only.

(4) The Wages of contract labours shall be paid without any deductions of any kind, except those specified by the State Government by general or special order in this behalf or permissible under the Code on Wages, 2019 (29 of 2019), by the contractors to the contract labour.

(5) A notice showing wage period and date and time of disbursement of wages of contract labour shall be displayed at the place of work and a copy sent by the contractor to the principal employer electronically or in person under acknowledgement.

(6) Every contractor (including the contractors employing less than 50 contract) shall send half-yearly return in FORM- XIA so as to reach the Assistant Commissioner of Labour concerned not later than thirty days from the close of the half year, electronically, labour that is to say January to June, July to December.

(7) In case contractor fails to make payment of wages to the contract labour within seven days of completion of wage period, then the principal employer shall take necessary action and make payment of wages in full or the unpaid balance dues, as the case may be, to the concerned contract labour employed by the contractor within fifteen days and recover the amount so paid from the

contractor either by deduction from any amount payable to the contractor under any contract or as debt payable by the contractor or from the Security deposit lying with the Principal Employer.

(8) Every principal employer of an establishment shall submit annual return in FORM- XIB so as to reach the authority and concerned Assistant Commissioner of Labour so as to reach him not later than 1st February following the end of each Calendar year electronically, except in cases of contract which undertakes to produce given result.

35. ***Making payment of wages from security deposit amount under sub-section (4) of section 55.-*** If the contractor or principal employer does not pay the wages, payment of minimum wages or any statutory legal dues to the contract labour employed, the Assistant Labour Commissioner shall conduct or cause to conduct, an inquiry and after giving an opportunity to be heard to the contractor and principal employer shall pass an order to make payment, if any, of such wages from the amount deposited by the contractor as security deposit. The contractor shall re-furnish the security deposit within a period of fifteen days or else his license shall be liable to be suspended and the due amount shall be recovered as an arrears of land revenue.

36. ***Experience certificate under section 56.-*** Every concerned contractor shall issue on demand, an experience certificate in Form-XVIII to the Contract Labourer**.**

37. ***Prohibition of employment of contract labour under clause (b) of sub-section (2) of section 57.***– (*a*) Notwithstanding anything contained in the part of contract labour under the Code or these rules employment of contract labour in core activities of any establishment is prohibited, as specified in section 57 of the code however, if a question arises as to whether any activity of an establishment is a core activity or otherwise, the aggrieved party may make an application to the Commissioner of Labour, Maharashtra giving reasons along

with supporting documents.

(*b*) The State Government may refer any such question *suo moto* or refer the application to the Commissioner of Labour, who on the basis of relevant material in his possession or after making such an enquiry as it deems fit, shall report to the State Government within three months and thereafter the State Government shall decide the question within six months.

CHAPTER-IX

INTER-STATE MIGRANT WORKER

38. ***Journey allowance to Inter-State Migrant Worker under section 61***.-The employer shall pay a lump sum amount on account of fare, for to and fro journey, to inter-state migrant worker, either by train (not less than II Class Sleeper) or by bus or any other mode of passenger transport, whichever is lowest in the cost, from the place of employment to the place of his residence in the home-state, in the event of the following, namely:-

(a) If he has worked for a period of not less than one hundred and eighty days in the concerned establishment(s) in preceding twelve months:

Provided that, the journey allowance shall be given to an inter-state migrant worker once in twelve months.

(b) In the event of change of employer by the inter-state migrant worker during the middle of the employment period and has not availed the journey allowance from his previous employer, then on the basis of a certificate to be given by inter-state migrant worker, the employer where the inter-state migrant worker is presently working and such worker has completed one hundred and eighty days in preceding twelve months including the period spent with the previous employer, then the current employer shall be liable to give journey allowance as mentioned above.

39. ***Setting up of a Toll Free helpline numbers to the inter-State migrant workers under section 63.-****(1)* A Toll-Free help-line number shall be provided

by Director General Labour Welfare Organization of the Ministry of Labour and Employment, to address queries and Safety of the inter-State migrant workers.

(2) Such toll-free helpline number provided under sub-rule *(1)* shall be displayed by every employer or occupier on display board of establishment in a Marathi, Hindi and language understood by majority workers of the establishment.

40. ***Study of inter-State migrant workers under section 64.-*** The State Government may identify the studies to be carried out to promote safety, health and welfare of inter-State migrant workers. Wherever required the State Government may also consult expert organizations involved in the safety, health and welfare of inter-State migrant workers.

CHAPTER-X

AUDIO-VISUAL WORKER

41. ***Agreement for audio-visual worker under clause (a) of sub-section (2) of section 66.-*** (*1*) The Form of agreement for the audio-visual workers with the producer shall be in Form-XIX.

(2) The agreement shall be registered with the competent authority as may be notified by the State Government.

42. ***Procedure for reference of disputes to a Conciliation Officer or a Tribunal under sub-section (1) section 66.-*** The procedure for reference of dispute to a Conciliation Officer or a Tribunal shall be in conformity with the Industrial Relation Code, 2020 (35 of 2020) and rules framed thereunder.

CHAPTER-XI

LICENSING OF INDUSTRIAL PREMISES FOR BEEDI AND CIGAR MANUFACTURING

43. ***Forms of application for grant of License and License fees under section 74. –(1)*** Every application under sub-section *(1)* of section 119 of the Code, for

a license to use or allowed to be used, any place or premises as industrial premises shall be made electronically on the state portal in Form XIV along with the online payment of appropriate fees as specified in the TABLE below:

License Fees Table

Number of Employees	Up to 20	From 21 to 50	From 51 to 100	From 101 to 250	From 251 to 500	From 501 to 750	From 751 and above
Fees Payable	100	200	750	1500	2500	5000	7500

Provided that, an employer of every industrial premise within the scope of the Code, on the date of its commencement, shall submit application electronically on the State portal within thirty days from such date.

(2) An application shall be accompanied by the following documents, namely:

(a) Plans showing,-

(i) the site of such place or premises, the areas therein to be used for manufacturing process and the immediate surroundings of such place or premises, including adjacent building structures, roads, drains and the like; and

(ii) the elevation and necessary cross-sections of, the details relating to the natural lighting, ventilation, means of escape in case of fire, position of the plant and machinery, if any used is less and passage ways in or in relation to, the various buildings which are intended to be used for any manufacturing process;

(b) self-declaration in Annexure-B;

(c) self-declaration for Self Attestation in Annexure-C.

44. ***Application for renewal.-*** Every application for renewal of a license under section 119 of the Code, shall be made electronically on the State portal in Form XIV. The application shall be accompanied by the following documents,

namely:-

(a) the license sought to be renewed;

(b) the online receipt of the payment of appropriate fees for the renewal of the license shall be same as specified in rule 43.

45. ***Certain provisions with respect to grant or renewal of license.-*** *(1)* An application for the grant or renewal of a license shall be deemed to have been duly made if it is in Form XIV and complies in all respects with the requirements of rule 43 or 44, as the case may be.

(2) The licensing authority shall dispose of the application for the grant or renewal of license or change in the details of the license, within a period of seven working days from the date of receipt of it.

46. ***Form and terms and conditions of license.-****(1)* A license under section 119 of the Code shall be as prescribed in Form-XVII.

(2) Every license granted or renewed under section 119 of the Code shall be subject to the following conditions, namely:-

(i) the manufacturing process shall be carried on only in that part of the industrial premises specified for the purpose in the license;

(ii) the maximum number of employees employed in the industrial premises shall not on any day exceed the number specified in the license;

(iii) except with the prior permission in writing from the licensing authority, the industrial premises shall not be extended and except with the like permission, no structural alterations shall be made in any building on such premises;

(iv) the license shall not be transferable;

(v) the fees paid by electronically for the grant or renewal of the license shall be non-refundable.

(3) A licenses granted under section 119 shall be valid only for five years and

may be renewed thereafter.

47. ***Amendment of license.-*** *(1)* A license granted under section 119 of the Code may be amended by the licensing authority notified for the concerned district.

(2) A licensee shall be required to have his license amended,-

(a) if there is change in the name of the industrial premises; or

(b) if there is change in the site on which the industrial premises is situated; or

(c) if the industrial premises for which the license is granted exceeds the limits specified in the license in regard to the number of persons employed therein.

(3) The licensee whose license is required to be amended shall submit an application electronically to the licensing authority notified for the concerned district, stating the nature of the amendment and reasons therefor.

(4) Such application shall be decided within seven working days from the receiving an application electronically.

48. ***Appeals under section 75.-*** An appeal under section 75 of the Code shall,-

(a) be made electronically, on the State Portal to the Divisional Additional Commissioner or Deputy Commissioner Labour within a period of thirty days from the date of the receipt of the order of the licensing authority;

(b) be accompanied by the receipt showing that the fee for preferring appeal under section 75 of the Code, of rupees five hundred has been paid electronically, which is non-refundable.

49. ***Permission to work by employees outside industrial premises.****–(1)* Every application under sub-section *(1)* of section 76, to get a permit, to allow the wetting or cutting of beedi or tobacco leaves by employees outside the industrial premises shall be made electronically in prescribed Form-XX within fifteen days from the commencement of these rules.

(2) The application shall be accompanied by the list of permission seeking

employees in Annexure-D.

*(3)*The Divisional Additional Commissioner or Deputy Commissioner of Labour on receipt of application under sub-rule (1) shall dispose of the application within fifteen working days.

(4) A permit granted under section 76 shall be valid only for one year and may be renewed and can be amended thereafter with the same procedure as let down in sub-rule *(1)*.

50. ***Terms and condition to seek permission.-***

(a) The employer shall provide adequate and regular raw material as and when demanded by the permitted workers.

(b) Not to be discriminated while providing raw material to male or female or transgender employees.

(c) In no case the work should be given to the child below 14 years of age.

(d) The accurate weight of tobacco and exact quantum of beedi leaves should be given in writing to the permitted worker.

(e) Such permitted worker should not be paid less than the prescribed rates of minimum wages.

(f) No deposit to be taken from the permitted workers for the provided raw material.

(g) All social security statutory benefits of Insurance, Provident Fund, Gratuity, Bonus, Leave with wages, Paid Holidays, etc. shall be given to all permitted worker.

(h) The employer shall ensure to take accidental insurance of the beedi making industrial premises as well as of the residence of the permitted workers.

51. ***Record of outside work.*** **-** The record to be maintained by an employer of the work permitted under sub-section *(2)* of section 76 of the code to be carried on outside the industrial premises shall be in Form XXI**.**

CHAPTER XII

Plantation

52. Housing accommodation for workers.-Every employer shall provide for workers and his family residing in a plantation, housing accommodation as near as possible to the place of work.

53. Standard and specification of housing accommodation.-All housing accommodation for workers in a plantation shall have separate rooms for women employees. Effective and suitable provision shall be made in every room for securing and maintaining adequate ventilation by the circulation of fresh air and there shall also be provided and maintained sufficient and suitable natural or artificial lighting. The rooms or other suitable alternative accommodation shall be of such dimensions so as to provide at least a floor area of ten square meters excluding area of kitchen and toilet for each person making use of the room. The accommodations shall be so constructed as to afford adequate protection against heat, wind, rain and shall have smooth, hard and impervious floor surface.

54. Sites for housing accommodation.- (*1*) The housing accommodation shall be provided on dry well-drained land which, consistent with the requirement regarding distance from the plantation, has supplies of wholesome drinking water within a reasonable distance. In materials tracts, the houses shall be provided at a safe distance from the swamps and marshes and above the highest flood level.

(*2*) Adequate lighting arrangements shall be provided in and around the area in which housing accommodation is provided.

(*3*)The employer shall maintain in good condition the approach roads and paths to the area where houses are located as also the sewers and drains in that area.

(*4*) The employer shall not deny to the public free access to those parts of the

Plantation where the workers are housed.

(*5*) The employer shall cause the vicinity of all houses to be kept clear of refuse and excreta and the latrines and drains to be cleaned out daily and all refuse in or near them to be collected, removed and disposed of hygienically.

55. Maintenance of houses.- (*1*) The employer shall, at his own expenses, maintain all houses provided for accommodation of workers in a fit and safe condition and execute annual and such other repairs as may be necessary from time to time.

(*2*) A worker occupying a house may, and an Inspector-cum-Facilitator appointed under the Code shall, bring to the notice of the employer any defects in the condition of a house which make it dangerous to the health and safety of the worker. Where an Inspector-cum- Facilitator brings any such defects to notice, it shall be the duty of the employer to rectify them with the least possible delay.

(3) The employer shall get all the houses lime-washed at least once every year and all the doors, windows and other wooden structures varnished or painted once in three years. A record of dates on which lime-washing or painting was carried out shall be maintained in a register in Form XXIII electronically.

56. Accommodation to be rent free.- (*1*) No rent shall be charged by an employer for the housing accommodation provided to workers and their families residing in his plantation.

(2) Every employer of the plantation wherein fifty or more workers (including workers employed by any contractor) are employed or were employed on any day of the preceding twelve months, shall provide crèches facilities.

57. Educational facilities for worker's children.- *(1)* (*a*) Every employer shall if the number of worker's children between the ages of six to twelve in his plantation exceeds 25, provide and maintain a Primary School or Schools for imparting Primary education to the children.

(*b*) Every employer of Plantation shall provide hospital in his plantation. There shall be two types of hospitals in plantations, viz, Garden Hospitals and Group Hospitals,

(i) Garden Hospitals will deal with out-patients, in-patients not requiring any elaborate diagnosis and treatment, infectious cases, midwifery, simple prenatal and postnatal care of infants and children and periodical inspection of workers.

(ii) Group Hospitals shall be capable of dealing efficiently with all types of cases normally encountered but will not be used for routine treatment. Admission to Group Hospitals shall be only on the recommendation of a garden hospital doctor. Equipment and drugs.- Every dispensary, garden hospital and group hospital shall maintain such equipment and drugs, etc., as may be specified by the State Government.

(c) Medical records.- The Medical Officer-in-charge of each dispensary, garden or group hospital shall maintain and updated medical record in respect of every patient as may be prescribed by the State Government for the purpose; and

(2) comply with such regulations as may be made by the State Government in respect of medical stores rule.

58. Recreational facilities.- (*1*) Every employers shall provide and maintain-

(*i*) Recreation Centre to the scale of one for every one hundred and seventy-five families of resident workers or part thereof with provision for a radio and television set and indoor games for adult workers and children as specified by the Labour Commissioner of the State with prior approval of the State Government subject to there being at least one center for each Plantation or out garden thereof;

(*ii*) where adequate flat open space is available within a reasonable distance,

a playground or playgrounds for adult and their children workers with necessary sports equipment for out-door games.

(*2*) Every recreation center to be provided and maintained shall be conveniently situated as near as possible to the workers quarters.

59. Uses, handling, transport and storage of insecticides, pesticides, chemical and toxic substances within the plantation.- (*1*) No insecticides, pesticides, chemical and toxic substances shall be transported or stored in such a way as to come into direct contact with foodstuffs or animal feeds or drinking water.

(*2*) If any insecticide, pesticides, chemicals and toxic substances are found to be leaked out in transport or storage, it shall be the responsibility of the employer to take such measures urgently to prevent poisoning and pollution of soil or water, if any.

(3) The packages containing insecticide, pesticides, chemicals and toxic substances shall be stored in separate rooms or premises away from the rooms or premises used for storing such articles or shall be kept in separate almarihs under lock and key depending upon the quantity and nature of the insecticides.

(*4*) The rooms or premises meant for storing insecticide, pesticides, chemical and toxic substances shall be well built, dry, well lit and ventilated with sufficient dimension.

60. Prohibition or restriction on employment of women, children and adolescent workers in handling insecticides, chemicals and toxic substances.- No women worker or children or adolescent worker shall be permitted to be engaged in handling or storage or transport of insecticide, pesticide, chemicals and toxic substances.

61. Appointment and qualification of Supervisors.- The use, handling, storage and transportation of insecticides, chemicals and toxic substances shall

be supervised by a competent person who should possess the following qualifications,-

(*i*) he shall possess a degree in Agriculture or Science or he shall possess a Certificate Course on handling of chemicals and toxic substances conducted by the recognized institutes.

(*ii*) he shall be given training from a designated Training Institute; and

(*iii*) he shall also possess a valid certificate from a recognized institute for giving first aid treatment to workers.

62. Training of Workers.- *(1)* The workers involved in handling insecticides, chemicals, and toxic substances shall be arranged for suitable training in observing safety precautions and handling safety equipment provided to them in the institutes notified by the State Government from time to time.

(*2*) All the workers who apply, handle, transport or come into contact with agrochemicals or other chemical substances must be trained in at least in the following subjects.-

(*i*) general occupational health;

(*ii*) formulations, names, and the biocide action of the substances used in the case of pesticides;

(*iii*) correct use of personal protective clothing and equipment;

(*iv*) preventive measures and measures for reducing damage to health and the environment, caused by the chemical substances, equipment, techniques, signage, medical examination, etc.;

(*v*) emergency procedures, first aid and medical attention for cases involving poisoning or undue contact with chemical substances;

(*vi*) techniques for handling chemical substances and for the correct application of agro chemicals;

(*vii*) secure handling and transportation of agro-chemicals for drivers; and

(*viii*) other necessary training suitable for the plantation.

63. Periodic medical examination to the workers.- (*1*) Every worker who is engaged in the work of handling, dealing, or spraying or mixing insecticides, chemical and toxic substances shall be medically examined initially at the time of employment and thereafter once in six months in the hospitals notified in this behalf.

(*2*) The medical examination and tests shall be recorded as per the Form V.

(*3*) Any person showing symptoms of poisoning shall be immediately examined and given proper treatment.

64. Maintenance of health record.- Every employer shall maintain a health record of every worker such as half yearly medical examination or any other examination when required shall be kept in plantation and every such worker shall have access to such record.

65. Washing, bathing and cloak room facilities.- (*1*) Every employer shall provide, washing, bathing and cloak room facilities to the workmen, who are employed in handling insecticides, pesticides, chemicals and toxic substances.

(*2)* Protective clothing and equipment-

(*a*) Persons handling insecticides, chemicals and toxic substances during its operation, distribution, mixing, spraying shall be adequately protected with appropriate clothing.

(*b*) The-protective clothing shall be made of materials which prevent or resist the penetration of any form of insecticide, chemical and toxic formulations. The materials shall also be washable so that the toxic elements may be removed after each use.

(*c*) A complete suit of protective clothing shall consist of the following dresses, namely.-

(*i*) Protective outer garment with hat.

(*ii*) Rubber gloves or such other protective gloves extend way up to the fore arm made of materials impermeable to liquids.

(*iii*) Dust proof goggles.

(*iv*) Boots.

(*v*) Reusable cloth masks.

66. Display of list of insecticides, pesticides, chemicals and toxic substances.- Every employer shall display in plantations the list of insecticides, chemicals and toxic substances as notified by the Central Government, from time to time, under the Insecticides Act, 1968 (46 of 1968).

67. Precautionary notices-. Every employer in the plantations shall display the following precautionary notices at or near the place where the insecticides, chemicals and toxic substances are handled,-

(*i*) Use protective clothing like overalls, gloves, rubber gum-boots and wide brimmed hats.

(*ii*) Do not wear clothes contaminated with insecticides and pesticides.

(*iii*) Clean the protective clothing by washing with soap and water.

(*iv*) Do not allow children, adults, sick persons and pregnant women and nursing mothers to handle insecticides and pesticides.

(*v*) Do not eat, drink, smoke or chew while handling insecticides and pesticides.

(vi) Never blowout clogged nozzles with your mouth.

(vii) Do not use leaking sprayers. Avoid contamination of the skin, mouth and eyes.

(*viii*) Do not inhale the insecticides unattended in the fields.

(*ix*) Never spray insecticides and pesticides against the wind.

(*x*) De not leave insecticides and pesticides unattended in the fields.

(*xi*) Do not allow humans and livestock to enter the insecticides and pesticides sprayed fields for a period of time, suggested by the manufacturers.

(*xii*) Do not wash insecticides and pesticides containers near a well or running stream.

(*xiii*) Keep clean water, soaps and towels ready for use.

(*xiv*) Wash hands and exposed skin thoroughly with soap and water before eating, drinking, smoking or, chewing and after work.

(*xv*) Keep the insecticides and pesticides locked in the store room and out of reach of children and other unauthorized persons.

(*xvi*) Do not enter the sprayed field. Follow the re-entry periods for all insecticides and pesticides including herbicides, suggested by the manufacturers.

(*xvii*) Keep insecticides and pesticides in their original, labeled containers.

(*xviii*) Do not decant insecticides and pesticides into unlabeled containers except for immediate use

(*xix*) Dispose the containers safely after thoroughly emptying and washing. They may be buried in a place away from a water source.

(*xx*) Never reuse the container for any other purposes if it is impossible to remove the traces of insecticides and pesticides from the containers.

CHAPTER XIII

COMPOUNDING OF OFFENCES

68. ***Manner of compounding of offences by the authorized officer specified under sub-section (1) of section 114.-*** *(1)* The officer notified by the State Government for the purposes of compounding of offences under sub-section *(1)* of section 114 shall issue electronically a notice for compounding of offences

for the offences compoundable under sub-section *(1)* of section 114 of the Code.

(*2*) The person to whom notice is issued may apply to the officer electronically or otherwise and deposit the entire compounding amount by electronic transfer or otherwise, within fifteen days of the receipt of the notice.

(3) The Compounding Officer shall issue a composition certificate within ten working days of receipt of the composition amount, to such person from whom such amount has been received in satisfaction of the composition notice.

(4) If a person to whom notice is issued fails to deposit the composition amount within one month before the institution of prosecution, the prosecution shall be proceeded before the competent court.

(*5*) No prosecution shall be instituted without giving an opportunity to the employer to comply with such provisions subject to proviso of sub-section *(1)* of section 110 and compounding as under section 114.

69. Common or work specific license for contractor, factories and industrial premises, etc. under section 119.- *(1)* Notwithstanding anything contained in these rules, any person desirous of obtaining common license for an establishment in respect of factory, an industrial premises for beedi and cigar work and for engaging contract labour (contractor) under the Code shall make an application to the authority designated by notification by the State Government.

(2) The application for common license under sub-rule *(1),* shall be filed in Form XIV and accompanied by total fees as specified in the table under sub-rule (2) of 28 for contractor, table specified under sub-rule *(2)* of 43 for industrial premises for beedi and cigar work and as prescribed under Schedule-II for factories under factory Rules or any combination thereof under these rules for an establishment.

(3) On receipt of an application under sub rule *(1),* the authority shall make such inquiry.

(4) Where the authority is satisfied that the common license may be issued in respect of a factory, industrial premises for beedi and cigar work and for engaging contract labour (contractor) and any combination thereof under the code, such authority shall issue a license within thirty working days of the receipt of application validity of such common or work specific license in Form XVII shall be for five calendar year.

(5) Any person aggrieved by an order passed under this rule, by the issuing authority may file within thirty days from the date of the order, a appeal before the appellate officer Divisional Additional commissioner of Labour or Deputy Commissioner of Labour for respective jurisdiction. Such application for appeal should be filed in FORM XXII accompanied by fees of rupees one thousand only, paid electronically. Such appeal shall be disposed off electronically within thirty working days of the filing of the appeal.

Chapter-XIV
Miscellaneous

70 .Grievance redressal mechanism for contract labour.- 1. The contract labour may submit his grievance(s) relating to health, working conditions and wages, at the level of principal employer, who shall look into the matter and redress grievance(s) if any.

2. A committee may be constituted consisting of a chairman, who shall be the authorized representative of the principal employer. The committee shall have representatives of principal employer and contractors. The aforesaid committee shall hear and dispose off the grievance(s) of the contract labour within a period of one month.

3. In case, the grievance(s) is not redressed within one month of raising of such

grievance(s), the principal employer shall forward the grievance(s) to the concerned Inspector-cum-facilitator electronically or through registered post or speed post.

71. **Annual increment of regular labour of a contractor.-** A labour who is regularly employed by the contractor for any activity and his employment is governed by mutually accepted standards of the condition of employment shall be such that he gets an annual increment of not less than 2% two percent of his wages.

FORM-I

(see rule 3)

Application for Registration for existing establishments/ New Establishment/Amendment to Certificate of Registration

A. Establishment Details.

1. Retrieve details of Establishment through LIN:
2. Name of Establishment:
3. Location and Postal Address of the Establishment:
4. Nature of work carried on in the establishment.
5. Others details of Establishment:
   a. Total Number of permanent Workers and employees engaged directly in the establishment:
   b. Total Number of the contract labour engaged:
   c. Total Number of Inter-State Migrant workers employed:

6(a) For Building and Other Construction Work:

Type of Construction work	Probable period of commencement of work	Expected period for completion of work	Details of approval of the local authority
1	2	3	4

6(b) For Motor Transport Undertaking:

Postal Address of Transport Undertaking	Name & Address of the Occupier & Manager	No. of Vehicles & Types of Vehicles	Registration No. of Vehicles	No. of Staff & Permanent Workers	No. of Drivers & Cleaners & Others
1	2	3	4	5	6

6(c) For Inter-State Migrant Worker:

Name and Address of Contractors	Email address & Mobile of Contractor	Nature of Work in Which Migrant Workers are Employed	Number of Migrant Workers Employed Male / Female				Date of commencement of Work	Probable date of completion of Work
1	2	3	4				5	6
			Male	Female	Other	Total		

6(d) For Registration of Plantation :

Name of Plantation	Full address to which communication relating to plantation should be sent	Total grant of the plantation in hectares	Maximum number of workers employed on any day during the preceding calendar year				Full name & Residential Address of the Proprietor & partners of the plantation in case it is not registered under the Companies act,1956	Full name & Residential Address of the directors in the case of a Company registered under the Company act-1956	Full name & Address of Chief Executives or General manager of the planation in the Public Sector	Amount of fee paid & Date
1	2	3	4				5	6	7	8
			Permanent	Temporary	Casual	Total				

B. Details of Employer:-

1. Name and Address of Employer / Occupier / Owner / Director / Agent / Chief Executive / Partners:
2. Designation (Occupier / Owner / Director / Agent / Chief Executive / Partners):
3. Father‘s/ Husband‘s Name of the Employer:
4. Email Address, Telephone and Mobile No:

C. Manager/Agent Details

1. Full name and Address of Manager/ Agent or person responsible for supervision and control of the Establishment:
2. Address of Manager/Agent:
3. Email Address, Telephone and Mobile No :

D. Contractor’s Details:

Name and Address Contractor	Email address & Mobile of Contractor	Nature of Work In which contract labourers employed	Maximum No. of Contract Labour expected to be employed on any day through each contractor	Date of Commencement	Date of Completion

1	2	3	4	5	6

E. Others Details:-

I hereby declare that the particulars given above are true to the best of my Knowledge and belief.

Dated:- Signature/ E-sign/digital sign of employer
Place:-

FORM-II

(see rule-3(3)(i))

Certificate of Registration of Establishment

Registration No.:

Date:

A Certificate of registration containing the following particulars is hereby granted under sub section (1) of section 3 of the Occupational Safety, Health and Working Conditions Code, 2020 and the Rules made thereunder,

(Name and Address of the establishment):

1. Nature of work carried on in the establishment (Please tick mark)
   (a) Motor Transport Undertaking
   (b) Contract Work
   (c) Building and Other Construction Works
   (d) Plantation
   (e) Any other work (not covered above)

2. Details of the establishment:
   i. Total Number of employees engaged directly in the establishment:
   ii. Total Number of the employees engaged through contractors
   iii. Total Number of Contractors and their details:

Name and Address Contractor	Email address & Mobile of Contractor	Nature of Work In which contract labourers employed	Maximum No. of Contract Labour expected to be employed on any day through each contractor	Date of Commencement	Date of Completion
1	2	3	4	5	6

iv. Number of Inter-State migrant workers engaged:

3(a) For building and other construction work:

Type of Construction work	Probable period of commencement of work	Expected period for completion of work	Details of approval of the local authority
1	2	3	4

(b) For Motor Transport Undertaking:

Postal Address of Transport Undertaking	Name & Address of the Occupier & Manager	No. of Vehicles & Types of Vehicles	Registration No. of Vehicles	No. of Staff & Permanent Workers	No. of Drivers & Cleaners & Others

(c) For Inter-State Migrant Worker:

Nature of work carried on in the Establishment	Names & addresses of contractors	Nature of work if migrant workmen are employed or are to be employed	Maximum number of migrant workmen to be employed on any day through each contractor	Estimated or actual date of termination of employment of migrant workmen

(d) For Plantation :

Sr.No.	Name of the plantation	Full address to which communication relating to plantation should be sent	Total grant of the plantation in hectares	Maximum number of workers employed on any day during the preceding calendar year
1	2	3	4	5
Full name & Residential Address of the Proprietor & partners of the plantation in case it is not registered under the Companies act,1956	Full name & Residential Address of the directors in the case of a Company registered under the Company act-1956	Full name & Address of Chief Executives or General manager of the planation in the Public Sector		Full name, designation & full Address of the applicant for registration
6	7	8		9

4. Amount of registration fee paid…..

5. Remarks of registering officers.

Signature E –Sign / DSC

of Registering Officer alongwith designation

Place:

Date:

Conditions of Registration

(*1*) Every certificate of registration issued under rule 3 shall be subject to the following conditions, namely.-

(*a*) The certificate of registration shall be non-transferable.

(*b*) The number of workers employed in an establishment directly and contract labour shall not, on any day, exceed the maximum number specified in the certificate of registration; and

(*c*) save as provided in these rules, the fees paid for the grant of registration certificate shall be non- refundable.

(*2*) The employer shall intimate the change, if any, in the number of workers or the nature of work to the registering officer within 30 days

(*3*) The employer shall, within thirty days of the commencement and completion of any work, intimate to the Inspector-cum-Facilitator and registering officer, having jurisdiction in the area where the proposed establishment or as the case may be work is to be executed, intimating the actual date of the commencement or, as the case may be, completion of such work in Form IV electronically.

(*4*) A copy of the certificate of registration shall be displayed at the conspicuous places at the premises where the work is being carried on.

(*5*) The Employer shall form Internal Complaint Committee on Sexual Harassment under the Sexual Harassment of Women at Work Place (Prevention, Prohibition and Redressal) Act 2013 in his Establishment.

FORM-III

(see rule 3(9))

Register of Establishments

(Motor Transport Undertaking /Building and other Construction work / Contract work / Inter-State Migrant Workers Work / Any other work (not covered above))

Sr. No.	Name, Address and location of the establishment registered	Name, Address and Contact Details of Employer	Registration Number and Date of Registration	Nature of work	Total number of permanent workers			Total number of contract labour			Remarks
1	2	3	4	5	6			7			8
					Male	Female	Total	Male	Female	Total	

FORM-IV

(see rule 4)

Notice of Commencement of work / Cessation of work Establishment:

1. Registration No:
2. Name and Address of Establishment:-
3. Name and Designation of employer (who has ultimate control over the affairs of the establishment)
4. Email of the establishment:-
5. Nature of work of the establishment:-
6. Date of commencement of work and period of completion of work as per Work Order
7. in case of completion of work/cessation of establishment, the date of completion /cessation:

I/We hereby intimate that, the work of establishment having registration No ……..dated…….. is likely to commence is likely to be completed with effect from…….(Date) / On…….. (Date)

In case of cessation of work:

I/we hereby certify that the payment of all dues to the workers employed in the establishment has been made and the premises are kept free from storage.

Seal and Signature of the Employer/ Establishment

To,

(1) The Registering Authority

(2) The Inspector-cum-Facilitator

Form-V

(See rule 5)

The medical examination shall be conducted by a qualified medical practitioner as per following proforma:

ANNUAL MEDICAL CHECKUP REPORT

Name and Address of Establishment :
Type of Establishment
Date of appointment
Date of last medical examination :
Date of Medical Examination

PART –A (Sl.No.1-11) : To be filled by the Employee:

1. Name of employee

2. Sex

3. Age (with DOB)

4.Designation

5. UAN:

6. In-charge manager

7. Complete personal Address

8. Mobile /Phone

9. Email (IF Any)

10. Medical illness (Current) and under treatment & medication (If any)

11. Nature of Job (furnish more details, if hazardous and work-related viz. Physical, Chemical, Biological, Ergonomic etc)

Date: Signature of Employee

PART-B:

12. Medical Test Carried out & Reports to be Attached as Annex .

qualified medical practitioner interpretation/ Opinion of the Tests below (To indicate only if abnormal Test reports) :

a. Ht. Wt. Chest, Waist Circumference, Body Mass Index:

b. Blood group:
c. Vision (Ophthalmologist tests):
    i. Visual Acuity both Right & left eyes
    ii. Colour Vision
d. Blood Pressure
e. Complete Blood Count:
f. Blood Sugar (Fasting/PPBS/HbAC1)
g. SpO_2
h. Blood Urea Nitrogen (BUN)
i. LFT/SGOT/SGPT
j. Lipid profile
k. Vit D, B12
l. ESR
m. Thyroid profile
n. X-ray Chest
o. ECG
p. CANCER Markers
q. HIV Markers
r. Others if any

13. Does the person has seizure (s) related disorders or difficulties working at Height ? If yes, explain the works to be avoided: Yes/No/ NA (Not applicable)

14. Final Report

Treatment /Advice	
General comments	
Sign of qualified medical practitioner	
Name of qualified medical practitioner	
Registration number of qualified medical practitioner	

NOTE: All the above information is highly confidential between the Applicant and the Examining Physician. Sharing of the above with Employer or any other agency/persons is permitted only on obtaining Consent from the Applicant/Employee.

Form-VI

(See rule 5)

The medical examination shall be verified by a medical officer as per following proforma:

(Pre employment / periodic Health Examination of employees)

Name and Address of Establishment :

Type of Establishment

Name of employee

Date of appointment of employee

Date of last medical examination :

Date of Medical Examination by a qualified medical practitioner :

Medical Test Carried out by qualified medical practitioner & Reports to be Attached as Annex .

Medical Officer's interpretation/ Opinion of the Tests below (To indicate only if abnormal Test reports) :

a. Ht. Wt. Chest, Waist Circumference, Body Mass Index:
b. Blood group:
c. Vision (Ophthalmologist tests):
i. Visual Acuity both Right & left eyes
ii. Colour Vision
d. Blood Pressure
e. Complete Blood Count:
f. Blood Sugar (Fasting/PPBS/HbAC1)
g. SpO2
h. Blood Urea Nitrogen (BUN)
i. LFT/SGOT/SGPT
j. Lipid profile
k. Vit D, B12
l. ESR
m. Thyroid profile
n. X-ray Chest
o. ECG
p. CANCER Markers
q. HIV Markers
r. Others if any

Final Report

Treatment /Advice	
General comments after verification	
Sign of Medical Officer	
Name of Medical Officer	
Registration number of Medical Officer	

FORM VII

(see rule 6)

Format of Appointment Letter

(a) Full Name of employee:

(b) Father‘s / Husband’s name:

(c) Aadhaar card number:

(d) Labour Identification Number (LIN) of the establishment:

(e) Universal Account Number (UAN) (PF Number) or Insurance Number(ESIC) if available:

(f) Designation:

(g) Category of skill:

(h) Date of joining:

(i) Wages, Basic Pay & Dearness Allowance:

(j) Other allowance including accommodation whichever is/are applicable:

(k) Avenue for achieving higher wages/higher position:

(l) Applicability of social security EPFO and ESIC benefits applicable:

(m) Health check-up:

(n) Broad Nature of duties to be performed:

(o) Any other information:

Signature/E-Signature/
Digital Signature
of Employer

FORM-VIII

(see rule 7)

NOTICE OF ACCIDENT OR DANGEROUS OCCURRENCE

E.S.I.C. Employer's Code number : E.S.I.C. Insurance

Number of the injured persons died :

Number of Death of Person :

1. Name of employer :

2. Address of works / premises where the accident or dangerous Occurrence took place :

3. Nature of industry and LIN of the establishment :

4. Exact place where the accident or dangerous occurrence took place :

5. Name and address of the Dead Person / injured person :

6. (a) Gender :

(b) Age (at the last birthday) :

(c) Occupation of the Dead Person / injured person :

7. FIR Dated ……..... Number…….. Police Station

8. Local E.S.I.C. Office to which the Dead Person / injured person is attached :

9. Date, shift and hour of accident or dangerous occurrence :

10. (a) Hour at which the injured person started work on the day of accident or dangerous occurrence :

(b) Whether wages in full or part are payable to him for the day of the accident or dangerous occurrence :

11. (a) Cause or nature of accident or dangerous occurrence :

If caused by machinery-

(i) Give the name of machine and the part causing theaccident or dangerous occurrence :

(ii) state whether it was moved by mechanical power at the time of accident or dangerous occurrence :

(b) State exactly what the Dead Person / injured person was doing at the time of accident or dangerous occurrence :

(c) In your opinion, was the Dead Person / injured person at the time of accident or dangerous occurrence-

(i) acting in contravention of provisions of any law applicable to him; or

(ii) acting in contravention of any orders given by or on behalf of his employer; or

(iii) acting without instructions from his employer?

(d) Whether the accident was inevitable?

(e) In case reply to (d) (i), (ii) or(iii) is in the affirmative , state whether the act was done for the purpose of and in connection with the employer‘s trade or business. :

12. In case the accident or dangerous occurrence took place while travelling in the employer‘s transport, state whether -

(a) the injured / deceased person was travelling as a passenger to or from his place of works; :

(b) the injured / deceased person was travelling with the express or implied permission of his employer; :

(c) the transport is being operated by or on behalf of the employer or some other person by whom it is provided in pursuance of arrangements made with the employer; and :

(d) the vehicle is being/not being operated in the ordinary course of public transport service :

13. In case the accident or dangerous occurrence took place while meeting emergency, state- (a) its nature ; and

(b) whether the injured / deceased person at the time of accident or

dangerous occurrence was employed for the purpose of his employer‘s trade or business in or about the premises at which the accident or dangerous occurrence took place:

14. Describe briefly how the accident or dangerous occurrence took place :

15. Names and addresses of witnesses : (1)

(2)

16. (a) Nature and extent of injury (e.g. fatal, loss of finger, fracture of leg, scald, scratch followed by sepsis, etc.) :

(b) Location of injury (e.g. right leg, left hand, left eye, etc.)

17. In case of fatal accident -

(a) Name of the Hospital were worker was declared dead

(b) Date of Death Certificate and Death Certificate Number.

(c) Date of intimation to concern ESIC Authority

(d) Date of intimation to concern Commissioner for Workmen Compensation

18. (a) If the accident or dangerous occurrence was not fatal, state whether the injured person was disabled for more than48 hours :

(b) Date and hour of return of work :

(c) Date of intimation to concern ESIC Authority

(d) Date of intimation to concern Commissioner for Workmen Compensation

19. (a) Physician, dispensary or hospital from whom or which the injured person received or is receiving treatment :

(b) Name of dispensary /panel doctor elected by the injured person :

20. (a) Has the injured person died? :

(b) If so, date of death :

I certify that to the best of my knowledge and belief the above particulars are correct in every respect.

Date of dispatch of report :

Place:

Signature and Name and Designation
of owner/ employer /manager/agent

FORM-IX

(see rule 16)

NOTICE OF PERIOD OF WORK

Name of the Establishment……..Place……

District……

Period of Work Groups, Relays	Men												Women												Other												Descriptions of Groups, Nature of Work	Remarks
	Total no. of men employed												Total no. of women employed												Total no. of other employed													
	Gen. Shift			1st Shift			2nd Shift			3rd Shift			Gen. Shift			1st Shift			2nd Shift			3rd Shift			Gen. Shift			1st Shift			2nd Shift			3rd Shift				
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3		

On working days From……To……..

From……To…….....

From…….To…….

On partial Working days From…….To……....

From……To……..

Date on which this notice is first exhibited:

Signature of manager or agent

Date :

FORM-X

[(See rule 17)]

EMPLOYEE REGISTER

(The register can also be maintained in electronically capturing, inter-alia the following details)

for all

Name of Establishment:		
Name of the Employer/owner:		
Labour Identification Number (LIN)/Registration Number of Establishment		
To be maintained for all employees of the establishments		
1.	Employee Code	
2.	Name	
3.	Surname	
4.	Gender	
5.	Father's/Spouse's Name	
6.	Date of Birth	
7.	Place of Birth	
8.	Nationality	
9.	Education level	
10.	Date of Joining	
11.	Designation	
12.	Category (unskilled, semi-skilled, skilled or highly skilled)	
13.	Type of employees / worker	
14.	Mobile Number	
15.	Universal Account Number (UAN)	
16.	PAN	
17.	PPF No.	
18.	Nominee	
19.	EPS/NPS	
20.	Details of Family	
21.	Details of Posting	
22.	Scale of Pay	
23.	Promotion	
24.	ESIC ~~IP~~ Insurance No.	
25.	Aadhaar number	
26.	Bank A/c No.	
27.	Bank	
28.	Branch(IFSC)	
29.	Present address	
30.	Permanent address	
31.	Service Book No.	
32.	Date of Exit	
33.	Reason for Exit	
34.	Mark of Identification	
35.	Photo	
36.	Specimen Signature/Thumb	

	Impression	
37.	Remarks	

FORM-X (A)

[(See rule 17)]

ATTENDANCE REGISTER-CUM-MUSTER ROLL

(The attendance register-cum-muster roll can also be maintained in electronically capturing, inter-alia the following details)

		For **the Month** of**.....** , year 20.....
Name of Establishment:		
Name of the Employer/owner:		
Labour Identification Number (LIN)/Registration Number of Establishment		
1.	Serial Number	
2.	Employee Code	
3.	Name	
4.	Designation	
5.	Shift or relay	
6.	Place of work/department/section	
7.	Date and timings of **In** and **Out**	
	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15	
	16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	
8.	Total number of days worked	
9.	Total number of extra hours worked	
10.	In case of tour or assignments outside the work place suitable entries may be made	
11.	Signature of Register keeper	

FORM – X (B)

[(See Rule 17]

REGISTER FOR WAGES, OVERTIME AND DEDUCTIONS

(The register can also be maintained in electronically capturing, inter-alia the following details)

Name of Establishment:		
Name of the Employer/owner:		
Labour Identification Number (LIN)/Registration Number of Establishment		
Wage Period from dd/mm/yyyy to dd/mm/yyyy (Monthly/Fortnightly/Weekly/Daily/Piece Rated)		
1.	Serial Number	
2.	Employee Code Number	
3.	Name	
4.	Designation	
5.	**Rate of Wage**	
	a)Basic	
	b)DA	
	c)Other allowance	
	d)Total	
6.	No. of days worked	
7.	Overtime hours worked	
8.	Amount of Wages Earned	
	a)Basic	
	b)DA	
	c)Other allowance	
	d)Payment of overtime	
	e)Total wages earned	
9.	**Deductions**	
	a)EPF	
	b)ESIC	
	c)Society	
	d)Income Tax	
	e)Insurance	
	f)Others	
	g)Recovery of Fine	
	h)Recovery of Damaged/Losses	
	Total Deductions	
10.	Net Payment	
11.	Receipt by Employees/Bank Transaction ID	
12.	Date of Payment	
13.	Initials of Employer/Representative	
14.	Remarks	

FORM – X (C)

Wage slip

[(See rule 17]

Name of the Establishment				
Address:.....			Period:.....	
1.	Name of the Employee:			
2.	Father's/Spouse's Name:			
3.	Designation:			
4.	UAN:			
5.	Bank Account Number:			
6.	Wage period:			
7.	Rate of wages payable	a) Basic	b) D.A.	c) other allowances
8.	Total attendance/unit of work done:			
9.	Overtime wages			
10.	Gross wages payable			
11.	Total deductions	a) PF	b) ESI	c) Others
12.	Net wages paid			

FORM-XI

(see rule 19)

ANNUAL RETURN

UNIFIED ANNUAL RETURN FORM

FOR THE YEAR ENDING…….

Single Annual Integrated Return to be filed On-line under the Occupational Safety, Health and Working Conditions Code, 2020, the Code on Industrial Relations, 2020,theCode on Social Security , 2020,and the Code on Wages, 2019 and the rules made there under.

Instructions to fill up the Annual Return

1) This return is to be filled-up and furnished on or before 1st February every year.
2) The return has two parts i.e. Part-I to be filled up by all establishments.
3) Part-II to be filled-up by the establishments who are a Mine only in addition to Part-I.
4) The terms Establishment and Mines shall have the same meaning as under the Occupational Safety, Health and Working Conditions Code, 2020.
5) This return is to be filled-up in case of Contractor or manpower supplier who have engaged more than 50 workers and in case of Mines even if there is one worker employed in the relevant period.

Applicable to All Establishments - Part-I

A. General Information:

Sl. No.			Instructions for filling the column
1.	Labour Identification Number		EPFO, ESIC, MCA, MoLE (LIN)
2.	Period of the Return	From - To-	Period should be calendar year
3.	Name of the Establishment		
4.	Email ID (employer)		
5.	Telephone No. (employer)		
6.	Mobile number (employer)		
7.	Premise name		
8.	Sub-locality		
9.	District		
10.	State		
11.	Pin code		
12.	Geo Co-ordinates		
B (a)	**Hours of Work in a Day**		
B (b)	**Number of Shifts Number of hours in a shift**		
C. Details of Manpower Deployed			

Details	**Directly employed**				**Employed through Contractor**			**Grand Total**	
Skill Categaroy	**Highly Skilled**	**Skilled**	**Semi-Skilled**	**Un-Skilled**	**Highly Skilled**	**Skilled**	**Semi-Skilled**	**Un-Skilled**	
(i) Maximum No. of employees employed in the establishment in any day during the year	M/F/T	M/F/T	M/F/T	M/F/T	M/F/T	M/F/T	M/F/T	M/F/T	
(ii)Average No. of employees employed in the establishment during the year	No. to be indicated	M/F/T	M/F/T	M/F/T	M/F/T	M/F/T	M/F/T	M/F/T	
(iii) Maximum number of Migrant Worker during the year (Section 59 of OSH Code)	M/F/T	M/F/T	M/F/T	M/F/T	M/F/T	M/F/T	M/F/T	M/F/T	
(iv) Number of fixed term employee engaged	M/F/T	M/F/T	M/F/T	M/F/T					

D. Details of contractors engaged in the Establishment:

Sl. No.	Name with LIN of the Contractor	No. of Contract Labour Engaged

E. Details of various Health and Welfare Amenities provided.

SI. No.	Nature of various welfare amenities provided	Statutory (spicify the statutate)	Instructions for Filling
1	Whether facility of Canteen provided (as per section24(v) of OSH Code, 2020)	Tick yes or no in the box and not applicable	Applicable to all establishments wherein hundred or more worker including contract labour were ordinarily employed
2	Crèches(as per section 67of Code on Social Security Code, 2020 and Section 24 of the OSH Code 2020)	Tick yes or no in the box and not applicable	Applicable to all establishments where fifty or more workers are employed
2a	If 2 above is not given than whether Crèches allowance under Rule.. of Social Security Code given.	Tick yes or no in the box and not applicable	Reference rule.. on Social Security
3	Ambulance Room(as per section 24(2)(i) of OSH Code, 2020)	Tick yes or no in the box and not applicable	Applicable to mine, building and other construction work wherein more than five hundred workers are ordinarily employed
4	Safety Committee (as per Section 22(1) of OSH Code, 2020.	Tick yes or no in the box and not applicable	Applicable to establishments and factories employing 500 workers or more, factory carrying on hazardous process and BoCW employing 250workers or more, and mines employing 100 or more workers.

5	Safety Officer(as per Section 22(2) of OSH Code, 2020)	No. of safety officers appointed	In case of mine100 or more workers and in case of BoCW 250 or more workers are ordinarily employed.
6	Qualified Medical Practitioner(asperSection12 (2) of OSH Code 2020.	No. of Qualified Medical Practitioner appointed.	There is no specification for minimum number of Qualified Medical Practitioner employed in establishment. However, this detail is required to have data on occupational health.

F. The Industrial Relations:			**Instructions for filling**
1.	Is the Works Committee has been functioning. (section 3 of IR Code, 2020)	Yes/No	Industrial establishment in which 100 or more workers are employed
(a)	Date of its constitution.		
2.	Whether the Grievance Redressal Committee constituted (section 4 of IR Code, 2020)	Yes/No	Industrial establishment employing 20 or more workers are employed
3.	Number of Unions in the establishments.		
4.	Whether any negotiation union exist (Section 14 of IR Code, 2020)	Yes/No	
5.	Whether any negotiating council is constituted (Section 14 of IR Code, 2020)	Yes/No	
6.	Number of workers discharged, dismissed, retrenched or whose services were terminated during the year:		

Discharged	**Dismissed**	**Retrenched**	**Terminated or Removed**	**Grand Total**

7.	**Man-days lost during the year on account of**				
Sl. No.	Reasons	Period / Date	No. of man-days lost	Loss in term of money	
(a)	Strike				
(b)	Lockout				

8.	**Details of retrenchment / lay off**				
Sl. No.	No. of persons retrenched During the	Details of payment paid to retrenched	No. of workers laid off during	No. of man-days lost due to lay-off	Applies on industrial establishment employing 300 or more workers
	Period	Employees	The period		

G. Details pertaining to maternity be				
No. of female employees	No. of female Employees availed maternity leave	No. of female employees paid medical bonus	No. of deduction of wages, if any made from female employees	

H. Details of payment of bonus

SI.No.	No.of employeees covered under the Bonus provision	Total amount of Bonus actually Paid	Date on which the Bonus paid

I. Details of accidents, dangerous occurrence and notifiable diseases				
SI.No	Total number of accidents by which a person injured is prevented from working for a period of 48 hours or more as per Section 10 of the OSH Code, 2020.	Total number of fatal accidents and names of the deceased as per Section 10 of the OSH Code, 2020.	Total number of Dangerous Occurrences as defined under Section 11 of the OSH Code,2020	Total number of cases of Notifiable Diseases specified in Third Schedule of the OSH Code, 2020 along with the details of affected persons

J. Mandays and Production Lost due to accidents / dangerous occurrence			
SI.No.	**Accident/Dangerous Occurrence**	**Mandays lost**	**Production Lost**

Certified that the tables in prescribed format are duly filled in and information and/ figures given in all the tables are correct to the best of my knowledge.

Signature of Owner/Agent/Manager with seal

Place:

Dated:

FORM XI A

(See rule 34)

(Half Yearly Return (January to June / July to December) to be submitted by Contractor)

1.Name and address of the contractor:

2.Name and address of the principal employer and LIN:

3.LIN of the contractor:

4.License number of the contractor (if applicable):

5.Name of the contract work with location/station:

6. Details of the number of Contract labour**, Wages Paid etc.:**

Sl. No.	Months	Number of Contract Labour employed	Total amount of wages paid in a Month	Overtime	Bonus	Date and amount of Wage bill received by contractor from Principal Employer	ECR number of ESIC	ECR number of EPF	Wages paid by 7th of the month or due date as applicable Yes/No	remark
	January									
	February									
	March									
	April									
	May									
	June									

Signature of the principal employer

Date:

FORM XI B

(See rule 34)

ANNUAL RETURN period ending 31st December

(to be submitted by the principal employer on Portal)

1. Name of the principal employer:

2. Name of the establishment:

3. Registration number (LIN) of the establishment:

4. Details of the Contractors, wages paid, etc.:

Sl.	Month	Name and address of the contractors	LIN of the contractor	Name of the work	Maximum number of contract labour employed	Amount paid against wage bill (if applicable) to the contractor (including EPF, ESIC, Bonus etc.)	Date of payment of wage bill (if applicable)	Amount of the wages paid directly to the contract labour by Principal Employer (in case the contractor fails to pay)	Date of payment of wages paid directly to the contract labour by Principal Employer (in case the contractor fails to pay)	Remarks

Signature of the principal employer

Date:

FORM-XII

(see rule 20)

REGISTER OF ACCIDENTS AND DANGEROUS OCCURRENCES

Name of Deceased / Injured person (if any)	Date of Accident or dangerous occurrence	Date of report to Inspector-cum-Facilitator	Nature of accident or dangerous occurrence	Date of return of injured Person to work	Number of days the injured Person was absent from work
1	2	3	4	5	6

Seal and Signature of the Employer/
Establishment

FORM-XIII

(seerule 21)

REGISTER FOR LEAVE WITH WAGES

Part I - Adults
Part II - Adolescents
Establishment:
Name of worker:
Department:
Father's Name:

Sr. No	Sr.no. in the register of workers	Date of entry into services	Interruptions					Leave due with effect from	Whether leave not desired during the next 12 months	Date from which the worker is allowed leave	Wages for Leave Paid in	Discharged worker		Remarks
			Sickness and accidents	Authorized Leave	Lock Out or Legal Strike	Involuntary unemployment	Others					Date of Discharge	Date & amount of payment made in lieu of leave due	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

Note :-Separate page shall be allotted to each worker

Seal and Signature of the Employer/
Establishment

Part I-L Ext. No. 49.indd — 31a

FORM-XIV

(See Rule –26,29, 43 and 53)

APPLICATION FOR LICENSE/COMMON LICENSE

Online Application for License/Renewal of License/ Amendment of License (including Common/Single license)	
A) ESTABLISHMENT PROFILE	
Labour Identification Number & Date	
Acknowledgement Number: ……. Date of Application: …….	
I. Particulars of Establishment for which license required:	
1. Name of Establishment:	
2. Address of Establishment:	
(a) Head Office address along with email Id:	
(b) Corporate Office address along with email Id:	
3. Telephone Number/ Mobile Number:	
4. Activity as per National Industrial Classification: (Select all applicable activities given)	
5. Details of selected NIC Code:	
6. Nature of work carried on in main establishment:	
7. Identifier of the Establishment : (Select): e-sign/digital sign	
II. Details of Employer:	
1. Full Name of Employer: Relationship with establishment.	
2. Full address of Employer:	
3. Email Id of employer:	
4. Mobile No. of employer:	

B) FACTORY- APPLICATION FOR LICENSE/ COMMON LICENSE

B. Details of Factory for which Common License required.						
1.	License number, if granted					
2.	Reference number and date of latest approval of the plans by the Chief Inspector -cum-Facilitator.					
3.	i. A flow chart of the manufacturing process supplemented by a brief description of the process in its various stages (attach separately, if required)					
	ii. list of the raw materials used, intermediate products, including emission of toxic gases, their quantities, methods of storage and handling, loading and transport etc.					
	iii. finished products by-products, their quantities, methods of storage and handling, loading and transport.					
	iv. details of the arrangements for the disposal of trade waste and effluents,					
	v. likely hazards and the method to control or eliminate them.					
4.	The period for which license or renewal of license is applied for (not exceeding ten years)					
5.	Maximum number of workers to be employed on any one day during the year	Male	Female	Other	Total	
6.	Installed power in Horse Power / Power generation in Mega Watts					
7.	Full name of Manager					
	Residential Address					
	Date of Birth					
	Nationality					
	Mobile No.					
	E-mail					

Explanations :

1. Occupier means Director, Partner, Proprietor; Person Appointed in case of Central/State Government or Local Body as per clause (zs) of sub-section (1) of section 2 of the Code.
2. License renewal application shall be submitted for renewal at least two months in

advance along with license fees before the date which the license is due to expire.

3. LIN (Labour Identification Number), provided by ShramSuvidha portal of Ministry of Labour and Employment.

C) Details of Establishment Contractor, as per Chapter VIII Rule 26 of The Maharashtra Occupational Safety, Health & Working Conditions (Labour Rules, 2022). (including Common/Single license)

1) Name and Address of the Principal Employer, where Contract labourers are being proposed to engage	
2) Name and designation of the representative of Principal Employer where the Contract Labourers are being proposed to engaged	
3) License number if any granted	
4) Nature of work in which contract labourers are being proposed to engage-	
5) Activity as per National industrial classification-	
6) Date of Commencement _____	
7) Date of Completion _____	
8) Number of contract labourers being proposed to engage on any one day during financial year _____	MALE | FEMALE | OTHER | TOTAL
9) Attach undertaking of Contractor for not deploying Contractor labourers in core activities of manufacturing, in form XV as requires by Rule 26(2) of The Maharashtra Occupational Safety, Health & Working Conditions (Labour Rules, 2022).	
10) Amount paid as Security Deposit as prescribed in Rule 28(1) of the The Maharashtra Occupational Safety, Health & Working Conditions (Labour Rules, 2022).	Rs.
11) Amount paid as fees for license, as prescribed in Rule 28(2) of The Maharashtra Occupational Safety, Health & Working Conditions (Labour Rules, 2022).	Rs.
12) Late fees paid, if any	Rs.
13) Whether License was cancelled of applicant in Past? Give details and present status of case -	
14) Present status of Cancellation	
15) Any court case pending with reference to Cancellation? Give details and present status of case –	

16) Whether Registration of principal employer was abolished in past? Or any abolition proposal is pending with Government? If yes give details of the present status or action taken if any _	
17) Attach Form of Undertaking in Form XIII as required by Rule 25(2)	

D**) Details of Establishment obtaining License for Beedi and Cigar industrial Premises as per Chapter XI Rule 43 of The Maharashtra Occupational Safety, Health & Working Conditions (Labour Rules, 2022). (including Common/single license)**				
1) Full postal address to which communication relating to the industrial premises should be sent:				
2)License number granted if any:				
3) Reference number and date of latest approved plan of industrial premises of Beedi and cigar manufacturing, by the designated officer of Labour Commissioner office :				
4) Maximum number of employees proposed to be employed on any one day during the financial year commencing on____	MALE	FEMALE	OTHER	TOTAL
5) Whether the employer is a trade mark holder registered under the Trade and merchandise Marks Act, 1958?Please attach details:				
6) Value of beedies or cigars or both manufactured at the industrial premises during the preceding financial year ending on_____				
7) Applicant's previous experience of the Beedi and cigar Industry?				
8) Whether the proposed site of the industrial premises amounts to the alteration of the site, of any existing industrial premises and if so the reasons for such alterations:				
9) Whether any industrial premises was closed by the applicant during the last twelve months? If yes brief reasons:				
10) Source of obtaining tobacco :				
11) Whether the beedi or cigar or both manufactured by the applicant, will be sold and marked by himself or through a any other registered user of trade mark or any other person Please specify:				

12) Attach actual plan of the premises:	
13) Amount of fees paid as prescribed in Rule 43 of The Maharashtra Occupational Safety, Health & Working Conditions (Labour Rules, 2022).	Rs.

APPLICATION FOR RENEWAL OF LICENSE
1. License No. Date :
2. LIN & PAN
3. Name and address of the establishment:
4. Date of expiry of previous license :
5. Whether the license of the employer/contractor was suspended or revoked:
6. Details of Fees paid : (Enclose e-payment receipt): Amount …. date of payment :
E-sign /digital sign of the employer/contractor date:

APPLICATION FOR AMENDMENT OF LICENSE (INCLUDING COMMON LICENSE):
1. License No: Date:
2. LIN & PAN:
3. Name and address of the establishment:
4.Details for which amendment is sought :
(a). Maximum number of worker presently employed : (If there is increase in the maximum number of workers to be employed, then additional fees/security deposit as per law needs to be deposited:
(b). Details of fees paid through e payment date on which made :
(c). Other details requiring amendment in the license issued (Necessary documents may be uploaded in support of change required)

Signature of Employee/Contractor

Designation

FORM – XV

(see rule 26(2))

Form of undertaking

I, ……..contractor, appointed to carry out the contract work in …….. establishment, hereby declare that,-

(a) I am not been an un-discharged insolvent or convicted any time during the last two years of an offence which is criminal in nature involving offences which are liable for punishment for more than three months of imprisonment.

(b) There is no order made in my respect under section 51of the code within the period of three years immediately preceding the date of application.

(c) I am engaging the contract labour in the process, operation or other work carried on the establishment which is not core activity of the establishment.

(d) (a) The rates of wages payable to the contract labour by the contractor shall not be less than rates prescribed under the code on Wages and where the rates have fixed by agreement, settlement or award, not less than the rates so fixed.

(b) In case where the contract labour employed by the contractor perform the same or similar kind of work as the worker directly employed by the principal employer of the establishment, the wage rates, holidays, hours of work and other conditions of service of the contract labour of the contractor shall be the same as applicable to the workers directly employed by the principal employer of the establishment on the same or similar kind of work. In case of any dispute whether the work is of similar kind, the matter be referred to the Inspector-Cum Facilitator whose decision shall be final.

(c) In other cases the wage rates, holidays, hours of work and conditions of service of the contract labour of the contractor shall be such as specified under the Code and rules made there under.

(d) The contractor shall provide all other facility and entitlements to the contract labour as in accordance with the Occupational Safety, Health and Working Condition Code 2020.

Part I-L Ext. No. 49.indd — 32

(e) All contract labour shall be made member of EPFO and ESIC subject to applicability as under respective provisions of the Code on Social Security, 2020.

(f) There shall not be any sexual harassment to the woman contract labour , which includes the following un-welcome sexually determined behavior (whether directly or by implications), namely:-

i. physical contact and advances for sex; or
ii. a demand or request for sexual favour, or
iii. Sexually coloured remarks; or
iv. Showing pornography; or
v. Any other un-welcome, verbal, non-verbal conduct of sexual nature.
vi. Internal Complaint Committee on Sexual Harassment will be formed.

(g) Contractor or employer of establishment employing interstate migrant workers in connection with the work of that

Establishment shall provide facility as per section-60 and lump sum amount of fare for to and fro journey per year to native place

From the place of the employment as per section-61 of the code.

(h) The contractor shall notify any change in the number of contract labour or conditions of work to the Licensing Authority, electronically.

Place:
Date: Signature of the Applicant (Contractor)

FORM-XVI

(see rule 26 (3))

Form of Certificate by Principal Employers to contractor

Certified that I have engaged/propose to engage the applicant as a contractor in my establishment. I undertake to be bound by all the provisions of the code and rules made the in respect of the employment of contract labour by the applicant in my establishment. I also undertake that I am engaging contract labour in the process, operation or the work carried on in the establishment which is not core activity of the establishment.

Place: **Signature of Principal Employer**

Date: **Name and address of Establishment.**

Part I-L Ext. No. 49.indd — 32a

FORM-XVII

(see rule-27 (1))

PROFORMA OF LICENSE

A. <u>Beedi and Cigar</u>

License No. ---------- Reg. No. ---------- Date of Reg. ---------- License /Common License is here by issued to M/S ---------- ---------- This License/Common License is Valid only for the Premises Described below for use as an industrial premises for the purpose of **manufacturing Beedi and /or Cigar of Brand Named----------**,Employing not more than ----- Employees on any day, during the year commencing on --/--/----subject to the conditions specified in the annexure.

The License / Common License remain shall valid till the date--/Month--/Year----

Name of the Industrial Premises:- ----------,

Address /Situation of Premises (the Part of the Industrial Premises in which the Manufacturing is carried on shall be specifically indicated)----------.

Fees due for beedi and cigar industries Rs.----------

Annexure

This License is subject to the following conditions :-

1. The manufacturing process shall be carried on only in that part of the industrial premises specified for the purpose in the license.

2. The maximum number of employees employed in the industrial premises shall not on any day exceed the number specified in the license.

3. Power-driven machinery not specified in the license shall not be used in the manufacturing process in the premises.

4.Except with the prior permission in writing of the competent authority, the industrial premises shall not be extended and except with the like permission, no

structural alterations shall be made in any building on such premises.

5. The license shall not be transferable.

6. The heirs or legal representatives of the licensee shall have no claim whatsoever to the continuance of this license, and it shall be entirely within the discretion of the competent authority to permit or not (he heir or legal representative of the licensee in case of his death to have the benefit of the license for the unexpired portion of the terms for which it is granted. If the heir or legal representative of the deceased licensee is permitted to have the benefit of the license, such heir or legal representative shall get an endorsement from the competent authority made to that effect on his license.

Renewal

Date of renewal	For number of employees not exceeding	Fees paid for renewal	Date of expiry
(1)	(2)	(3)	(4)
1. 2. 3. 4.			

B. Contract Labour

License No. ---------- Reg. No. ---------- Date of Reg. ---------- License/Common License is here by granted to M/S ---------- ---------- (Contractor) **engaging - Contract Labourers** and bearing Registration No. (Obtained under Rule- 3)---------- at the principal employer M/S ---------- situated at ---------- For use as an establishment within the limits stated herein after, subject to provisions of the Occupational Safety, Health and Working Conditions Code, 2020, and the rules made there under.

Sl. No.	Period of issue	Valid For Maximum number of Contract Labour /workers on any one day	Fee	Date of Payment	Excess fee for late payment	Date of payment	Signature of the Issuing Authority

AMENDMENTS:

Year when Amended	Maximum number of Contract Labour /workers on any one day	Date of payment of amendment fee	Date of Payment	Signature of the Issuing Authority

Date:Signature and Seal of the competent authority.

Annexure

The license is subject to the following conditions:-

- The license shall be non-transferable.
- The number of workmen employed as contract labour in the establishment shall not, on any day, exceed ……..
- Except as provided in the rules, the fees paid for the grant, or as the case may be, for renewal of the license shall be non-refundable.
- (a) The rates of wages payable to the contract labour by the contractor shall not be less than rates prescribed under the code on Wages and where the rates have fixed by agreement, settlement or award, not less than the rates so fixed.

(b) In case where the contract labour employed by the contractor perform the same or similar kind of work as the worker directly employed by the principal employer of the establishment, the wage rates, holidays, hours of work and other conditions of service of the contract labour of the contractor shall be the same as applicable to the workers directly employed by the principal employer of the establishment on the same or similar kind of work. In case of any dispute whether the work is of similar kind, the matter be referred to the Inspector-Cum-Facilitator whose decision shall be final.

(c) In other cases the wage rates, holidays, hours of work and conditions of service of the contract labour of the contractor shall be such as specified under the Code and rules made thereunder.

(d) The contractor shall provide all other facility and entitlements to the contract labour as in accordance with the Occupational Safety, Health and Working Condition Code 2020.

• All contract labour shall be made member of Employee Provident Fund Organization (EPFO) and Employee State Insurance Corporation (ESIC) subject to applicability as under respective provisions of the Code on Social Security, 2020.

• there shall not be any sexual harassment to the woman contract labour, which includes the following un-welcome sexually determined behavior (whether directly or by implications), namely:-

vii. physical contact and advances for sex; or
viii. a demand or request for sexual favour, or
ix. Sexually coloured remarks; or
x. Showing pornography; or
xi. Any other un-welcome, verbal, non-verbal conduct of sexual nature.

• Contractor or employer of establishment employing interstate migrant workers in connection with the work of that establishment shall provide facility as per section-60 and lump sum amount of fare for to and fro journey per year to

native place from the place of the his employment as per section-61 of the code.

- The contractor shall notify any change in the number of contract labour or conditions of work to the Licensing Authority, electronically.

FORM-XVIII

(see rule 36)

EXPERIENCE CERTIFICATE OF CONTRACT EMPLOYEE

To whom so ever concerned
Name of contractor/employer *:
2. LIN/PAN No. of the contractor/employer *:
3. Email Id of the contractor /employer*:
4. Mobile No. of the contractor/employer *:
5. Nature and location of work:
6. Name of Principal Employer*:
7. LIN/PAN No. of the Principal Employer:*
8. Email Id of the Principal Employer :*
9. Mobile No. of the Principal Employer:*
10.Name of the worker*:
11.UAN / Aadhaar No.:
12.Mobile No. :
13.Serial Number in the Employee Register:
14. Registration number, date and name of the Board if the building and other construction worker is registered as a beneficiary:
15.Period of Employment:
16.Designation:
Seal and Signature of Contractor
*Please strike off whichever is not applicable.

Part I-L Ext. No. 49.indd — 33

FORM-XIX

(see rule 41)

Agreement between Producer and Audio-visual worker

This agreement is made on this day ..... month .....year.....between Messers having office at..... (hereinafter referred to as the ―Producer) on the first part and Shri/Smt/Kum .....son/daughter/wife of Shri.....residing at (herein after referred to as the―audio-visual worker) on the second part. The terms Producer and audio-visual worker shall include their heirs, successors, administrators and legal representatives:

Now, therefore this agreement is made as follows:

1. That both the parties agree that the duration of this agreement shall be from the date hereof till the completion of the audio-visual and this period shall not exceed consecutive months.

2. That the audio-visual worker agrees to attend studio, location or work place, as the case may be, subject to the requirement of his previous engagement and on his confirmation, to his respective job punctually as and when he shall be required by a written intimation by the Producer or the person duly authorized by him in writing.

3. That inconsideration of the audio-visual worker services, as aforesaid, the Producer agrees to pay and the audio- visual worker agrees to receive a sum of Rs. .....(Rupees .....) payable as advance on signing of this agreement and the balance of Rs.....payable in equal installments.

4. That in the event of the audio-visual production being not complete within the stipulated period and the Producer still needing the services of the audio-visual worker to complete the audio-visual production, the producer agrees to pay and the audio-visual worker agrees to receive additional remuneration on pro-rata basis, payable in the same manner as stated in Clause 3 above, till the completion of the production.

5. That in case the assignment of the audio-visual worker is completed earlier than the period stipulated in Clauses 1 and 4 above, the producer shall settle the account of the audio-visual worker and pay the remaining balance of the agreement amount in full before the commencement of re-recording work/censor of the production, whichever is earlier.

6. That the audio-visual worker shall, if so required,

(a) attend the studios, location or work-place, as the case may be, earlier than the a scheduled time of the shift, for preparatory work, and in that case, he/she shall be paid by the Producer extra wages at the rate of Rs per hour or part thereof for such early attendance.

(b) continue to work beyond the working day, with one hour break and in that case, he/she shall be paid by the Producer extra wages at the rate of Rs for the work during the extended hours and refreshments, and

Transport facilities.

7. That the Producer shall provide transport and food or pay traveling allowances to and fro to report to duty and food allowance while on duty as are customary or fixed by bilateral arrangements between the Producer‘s and audio-visual worker’s representative organizations.

8. That the Producer shall also pay for all travelling and accommodation expenses, fares, cost of food and such other allowances as are customary when the audio-visual worker is required to work on location outdoors.

9. That the Producer shall get the audio-visual worker insured for any injury or damage to his/her person including death caused by accident arising out of or in the course of his/her employment and/or during the period of his/her assignment under this agreement.

10. That where the Producer is prevented from proceeding with the production of the audio-visual by reason of fire, riot, natural calamity, order of the public authority or any other reason beyond his control:-

(a) he shall be entitled to suspend the operation of this agreement during the period of suspension of production in case the production is suspended. The

Part I-L Ext. No. 49.indd — 33a

producer shall serve notice in writing of such suspension on the audio-visual worker and shall pay all his/her dues up to the date of service of such notice. Upon resumption of work on the film, this agreement shall revive and shall remain valid for the period stipulated in Clause I excluding the period of suspension therefrom ;or

(b) he shall be entitled to terminate this agreement as from the cessation of production, in case the production ceases completely. The producer shall serve a notice in writing of such cessation on the audio-visual worker and make payment of all the amount due to the audio-visual worker at the time of termination.

11. That in case if the Producer desires to terminate this agreement before the expiry of its term for reasons other than misconduct in relation to performance of the audio-visual worker's duties or of his/her unwillingness to perform the services required under this agreement, the producer shall be entitled to do so only upon payment of the balance of the stipulated amount of the agreement. Only after such payment to the audio-visual worker, the Producer shall be titled to employ another audio-visual worker in his/her place.

12. That the Producer shall have the right to terminate this agreement on ground of misconduct on the part of the audio-visual worker in relation to performance of his/her duties or his/her unwillingness to perform the service required under the agreement, upon payment to the audio-visual worker of the amount due at the time of termination, calculated taking into consideration the audio-visual worker's total work in the audio-visual and the work he/she has completed till the date of termination of this agreement. Termination under this clause shall not be made unless the charges of the Producer against the audio-visual worker are proved before a forum comprising equal number of representatives of the Producers' Organisation and the audio-visual worker's Organisation to which the Producer and the audio-visual worker respectively may belong. The decision of the forum shall be binding on both the parties. The producer can engage another audio-visual worker for the job towards this agreement only after the forum has given a decision in favor of such

termination and the audio-visual worker has been paid all his dues.

13. That in case of premature termination of this agreement, it shall be the option of the Producer whether or not to retain the work of the audio-visual worker in the audio-visual and at the same time, it shall be option of the audio- visual worker whether or not to allow his/her name to go on the credit titles of the film.

14. That the Producer shall have the right to decide the manner of representing the audio-visual worker's personality on the screen, his/her clothes, make-up and hair-style and the audio-visual worker shall fully and willingly comply with the direction of the Producer in this regard, provided that the requirements of the Producer in this respect have been notified to the audio-visual worker and accepted by him/her.

15. That the audio-visual worker agrees that he/she shall render his/her services to the best of his/her ability in such manner as the Producer or, at his instance, the Director of the audio-visual may direct and shall comply with all reasonable instructions that he may give for the production of the film.

16. That the Producer shall also pay for all traveling and accommodation expenses, fares, cost of food and such other allowances as are customary when the audio-visual worker is required to work on location out doors.

17. That the Producer shall get the audio-visual worker insured for any injury or damage to his/her person including death caused by accident arising out of or in the course of his/her employment and/or during the period of his/her assignment under this agreement.

18. That where the Producer is prevented from proceeding with the production of the audio-visual by reason of fire, riot, natural calamity, order of the public authority or any other reason beyond his control:-

a. he shall be entitled to suspend the operation of this agreement during the period of suspension of production in case the production is suspended. The producer shall serve notice in writing of such suspension on the audio- visual worker and shall pay all his/her dues up to the date of service of such notice. Upon resumption of work on the film, this agreement shall revive and shall

remain valid for the period stipulated in Clause I excluding the period of suspension there from ;or

b. he shall be entitled to terminate this agreement as form the cessation of production, in case the production ceases completely. The producer shall serve a notice in writing of such cessation on the audio-visual worker and make payment of all the amount due to the audio-visual worker at the time of termination.

19. That in case if the Producer desires to terminate this agreement before the expiry of its term for reasons other than misconduct in relation to performance of the audio-visual worker's duties or of his/her unwillingness to perform the services required under this agreement the producer shall be entitled to do so only upon payment of the balance of the stipulated amount of the agreement. Only after such payment to the audio-visual worker, the Producer shall been titled to employ another audio-visual worker in his/her place.

20. That the Producer shall have the right to terminate this agreement on ground of misconduct on the part of the audio-visual worker in relation to performance of his/her duties or his/her unwillingness to perform the service required under the agreement, upon payment to the audio-visual worker of the amount due at the time of termination, calculated taking into consideration the audio-visual worker's total work in the audio-visual and the work he/she has completed till the date of termination of this agreement. Termination under this clause shall not be made unless the charges of the Producer against the audio-visual worker are provide before a forum comprising equal number of representatives of the Producers' Organisation and the audio-visual worker's Organisation to which the Producer and the audio-visual worker respectively may belong. The decision of the forum shall be binding on both the parties. The producer can engage another audio-visual worker for the job towards this agreement only after the forum has given a decision in favor of such termination and the audio-visual worker has been paid all his dues.

21. That in case of premature termination of this agreement, it shall be the option of the Producer whether or not to retain the work of the audio-visual worker in

the audio-visual and at the same time, it shall be option of the audio- visual workers whether or not to allow his/her name to go on the credit titles of the film.

22. That the Producer shall have the right to decide the manner of representing the audio-visual worker's personality on the screen, his/her clothes, make-up and hair-style and the audio-visual worker shall fully and willingly comply with the direction of the Producer in this regard, provided that the requirements of the Producer in this respect have been notified to the audio-visual worker and accepted by him/her.

23. That the audio-visual worker agrees that he/she shall render his/her services to the best of his/her ability in such manner as the Producer or, at his instance, the Director of the audio-visual may direct and shall comply with all reasonable instructions that he may give for the production of the film.

24. That the audio-visual worker shall comply with all the regulations of the studio, location or work place as the case maybe.

25. That the Producer shall not without the consent in writing of the audio-visual worker, assign or transfer the benefit of this agreement to any other person.

26. That the provisions of the Employees' Provident Funds and Miscellaneous Provisions Act, 1952 shall be applicable to this agreement.

27. That the Producer shall not utilize the work of the audio-visual worker in any film, other than the audio-visual under this agreement, without prior permission of the audio-visual worker.

The parties have put their hands to this agreement on the date, month and year said above in the presence of each other and in the presence of the witnesses.

1. Witness Producer Name Address

2. Witness audio- visual worker Name Address

FORM- XX

(see rule 49(1))

An application for permission to provide beedi leaves for the purpose of wetting or cutting of beedi leaves out side industrial premises

To,

The Additional Labour Commissioner/

The Deputy Labour Commissioner

…….. Division, …….

Subject- An application for permission to provide beedileavas for the purpose of waiting or cutting of beedi leaves out side industrial premises

Respected Sir,

I here by declared that, following employees mentioned in Annexure A are my employees to whom I will be giving beedi leaves for the purpose of waiting, cutting and making raw beedi outside my industrial premises I here by request to the authority that on behalf of my below mentioned employees, be permitted to take beedi leaves out side of my industrial premises. I will abide all the terms and condition lay down by the Government.

Signature of Employer.

FORM- XXI

(see rule 51)

Record of outside work

Number and date of permission to work outside industrial premises

Sr. No.	Date	Name and Address of the Employee	Nature of work	Quantum of Beedi leaves given for wetting or cutting outside the industrial premises (Unit)	Place or Places where outside work was permitted	Remark

Signature of Employer

FORM- XXII

[See rule 69]

Part I-L Ext. No. 49.indd — 34

Form of Appeal against order passed by Authority for Common License.

Before the .....(Designation and office address of the First Designate Authority)

(1) Date of application produced before Issuing Authority for grant of Common License:

(2) Date of acknowledgement :

(3) Date of production of documents, if any :

(4) Decision of the Issuing Authority :

(5) Date of intimation of rejection of application received by Applicant.

(6) Grounds for Rejection of Application.

(7) Relief sought

(8) Any other information necessary for filling appeal.

Declaration

The particulars given above are true and correct to the best of my knowledge, information and belief.

Dated the ..... day of ..... 20 .....

FORM- XXIII

[See rule 55(3)]

Record of Lime –washing, Painting, etc.

Description of Houses	Parts lime-washed painted, Vanished or oiled, e.g., walls, ceilings, wood works, etc.	Treatment whether lime-washed painted, varnished or oiled	Date on which lime-washing painting, varnishing or oiling was carried out according to the (English Calender) Date Month Year	Remarks
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Signature of Employer

*****

Annexure –A

(see rule-*3(1)(ii)*)

Undertaking for Non engagement of contract labourers in core activity on letterhead of Establishment

I_____aged_____yrs, holding post _____hereby on behalf of my Company / Industry m/s_____as I have been authorised to declare that, except the proviso of section 57(1) of code, in no case we shall be engaging contract labourers in our core manufacturing activity, where we are bound to engage permanent labourers.

We also know that if we engage contract labourers in our core manufacturing activity, our Registration certificate will be revoked & we shall be liable for penal action. Hence we give undertaking to the authority that we shall not engage contract labourers in our core manufacturing activity knowingly or unknowingly.

Date-

Place-

(Name)

Seal and Signature of
Principal Employer

Annexure –B

(see rules 3*(1)(iii)(a)* and 43*(2)(b)*)

Self – Declaration

Applicant's photo

I_____Son / Daughter of_____aged _____, occupation_____resident of _____with UID NO._____hereby declare that the information provided above is true and correct to the best of my personal knowledge, information and belief. I fully understand the consequences of giving false information. If the information is found to be false, I shall be liable for prosecution and punishment under Indian Penal Code and / or any other law applicable thereto.

Place : _____ Applicant's Signature: _____

Date: _____ Applicant's Name: _____

Annexure – C

(see rules 3*(1)(iii)(b)* and 43*(2)(c)*)

Self –Declaration for Self Attestation

Applicant's photo

I_____Son / Daughter of_____aged _____, occupation_____resident of _____with UID NO. _____hereby declare that the copies attested by me are true copies of original documents. I am well aware of the fact that if the copies are found to be false, I shall be liable for prosecution and punishment under Indian Penal Code and / or any other law applicable thereto.

Place : _____ Applicant's Signature: _____

Date: _____ Applicant's Name: _____

Annexure - D

(see rule 49*(2)*)

List of Employees seeking permission to provide beedi leaves for the purpose of wetting or cutting of beedi leaves out side industrial premises

Sr. No.	Name and Address of the Employee	Gender (Male/ Female/ other)	Age of the Employee	Period of permission (month and year)	
				From	To

Signature of Employer

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

I. A. KUNDAN,
Principal Secretary to Government.

ON BEHALF OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION, PRINTED AND PUBLISHED BY DIRECTOR, RUPENDRA DINESH MORE, PRINTED AT GOVERNMENT CENTRAL PRESS, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004 AND PUBLISHED AT DIRECTORATE OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATIONS, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004. EDITOR : DIRECTOR, RUPENDRA DINESH MORE.